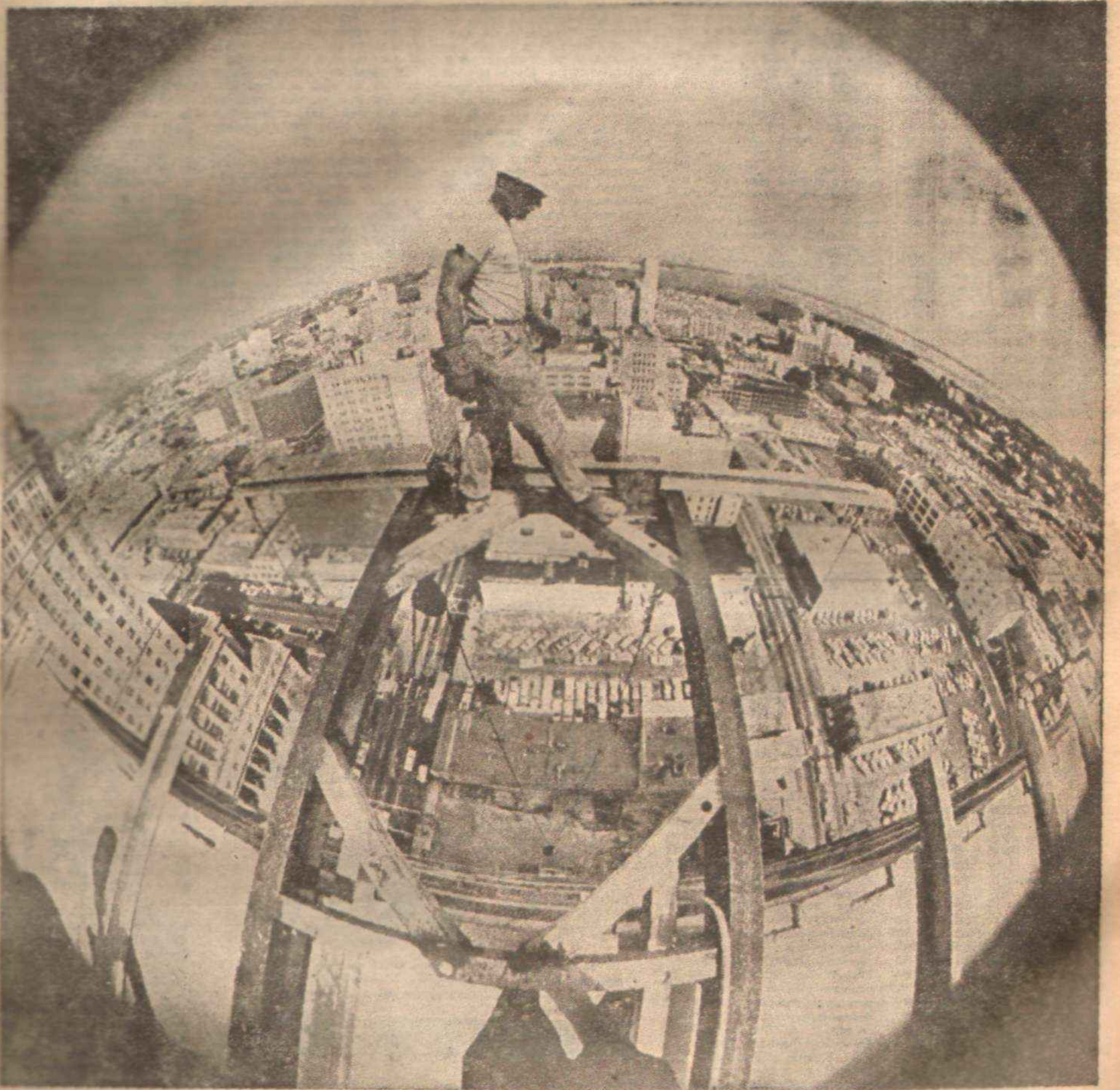

Gençliğe çağrı

BU PETROL BİZİM

EREGLİ-DEMİR SOYGUNU

Prof. Dr. İsmet Sungurbey'in cevabı

Ord. Prof. Ebül' ulâ Mardin'in «Huzur Dersleri» ile ilgili ve gittikçe şahsileşen tartışmayı, Sayın Prof. Sungurbey'in cevabıyla kapatıyoruz.

Sayın derginizin 89. sayısının 2. sayfasında Semihâ Omay imzasıyla yayınlanan mektuba karşı aşağıdaki cevaplarımın da yayınlanmasını dilerim:

1. Rockefeller Vakfı, merhûm üstad Ord. Prof. Ebül' ulâ Mardin'e, yardımcıları için mâlî yardım teklifinde bulunmuştu. Ebül' ulâ Mardin'in ısrarları üzerine bu yardımı kabul ettim. Söz konusu paranın yalnız üçte biri bana, geri kalanı da bizzat Ebül' ulâ Mardin'in adıyla belettiği iki doçente gönderilmiştir. Ebül' ulâ Mardin'in asistanı olduğum 1949 yılından beri, yani 15 yıldır esere emek verdiğime göre, gerçekte ayda 66.5 (altmış altı buçuk) lira çalışmış bu unvanımdan. İşte, mektup sahibi, hanımın, bir türlü çekemeyip bir ilim adamına çok gördüğü, budur. Şunu da belirtirim ki, bütün hayatımda asla maddî çıkarlar için çalışmış olmadımdan, bu yardım yapılmı saydı da merhûm hocamın eserinin yayını gerçekleştirmeyi gene kutsal bir ödev bilsenim. Ebül' ulâ Mardin'in, benim «İsviçre - Türk Hukukuna Göre İktisâbî Mürûr Zamân» (İstanbul, 1956) adlı eserim için yazdığı önsözdeki şu satırları, bu hususta, bir fikir verir sanırım. «...İsmet Sungurbey'in «Meşakkat, teysiri celbeder» diye ma'rûf hukuk kaidesi muktezâsınca asistanlık hakkındaki mevzuâtın bahsî geçen sertliğine karşı hükûmî tahfif sadedinde kürsülerin asistanlara gös terdik'eri mûsâmaha ve kolaylık ardan mâlî menfaatini istihkak ederek istifade etmediği ve envâi mezhâbını iktihâm ile mevzuâtın azimet cebhesine dâimâ sadık kalarak ruhsat cephesinde aslâ iltifât eylemediği bir vâkıdır. Gibta olunan bergüzde seciyyeleriyle temeyyüz eden eserin genç müel ifini şöylece muhtasar ta'rif ten sonra, eserin muhtevâsına geçiyorum...»

II. Ebül' ulâ Mardin, eserinin 2. ve 3. cildlerini, bu arada hâl tercümeleri bölümünü de esâs f'ubâriyle tamamlamıştı. Bundan dolayı, mektup sahibi hanımın, Ebül' ulâ Mardin'in hâl tercümeleri bölümünün pek azını yazdığı yolundaki iddiası, gerçeğe tamâ men aykırıdır. Gerçi bu hanım, Ebül' ulâ Mardin'in sağlığında ol duğu gibi ufû'ünden sonra da, Huzur Dersleri mukarrir ve mu hâtaplarının tanıdığı evlâd ve to runlarından bazı hâl tercümeleri te'min etmiş ve bunlar Ebül' ulâ Mardin'in üstadın vefâtından son ra da benim tashih ve kontrolüm den geçtikten sonra esere konul muştur. (Bu hanım, Huzur Ders leri takrirlerini âyet sırasına kovduğunu, Huzur Ders'lerine âid mevsûk menkıbelerin de incele meyi yaparak esere konulma sını te'min ettiğini de iddia etmiş se de, Süleymâniye Umûmî Küt üphânesi, İzmirli İsmâîl Hakkı Bev Kitapları, No. 1493 de kayıtlı olan takrirlerin incelenmesinden de ko'ayca anlaşılacağı üzere, gerek bu, gerek diğer takrirler esâsen âyet sırasına göre tasnif edilmiş bulunduğu gibi, Ebül' ulâ Mardin'in tesbit etmiş olduğu mevsûk menkıbeler de esere aynen konu muştur.) Şu var ki, esâsen Ebül' ulâ Mardin tarafından mem leketimlerdeki bütün müftlik'ere mektup yazılarak malzeme mâhl yetinde olmak üzere Huzur Ders leri mukarrir ve muhâtaplarının hâl tercümesi, fotoğraf ve elyazın

örnekleri istenmiş olan (bakınız, Ord. Prof. Ebül' ulâ Mardin, Hu zur Dersleri, cild 1, İstanbul 1956 sah: 661/612) bu esere, sözüzü ge çen müftliklerin ya da Huzur Ders leri mukarrir ve muhâtaplarının evlâd ve torunlarının bu malze meyi göndermiş olmaları, onları eserin müellifi mertebesine çıka ramıyacağı gibi, bu malzemenin bir kısmının bu hanım tarafından te'min edilmiş ve ancak Ebül' ulâ Mardin'in, üstadın vefâtından son ra da benim kontrol ve tashihim den geçtikten sonra esere konu muş olması da, bu hanımın eser de üstad Ebül' ulâ Mardin'e bir likte müelliflik iddia eylemesine hak vermez. Nitekim, ben de, Ebül' ulâ Mardin'in vefâtına değ in sekiz yıl üstadın evinde, çeşitli kütüphane ve arşivlerde bu eser için birlikte çalıştığım, vefâtından sonra da üstadın çizdiği plân dâ lresinde eserin yayınının gerçek leşmesi için yedi yıl daha çalış tım, esere birçok malzeme sağ ladım, mevcûd olan ve bundan böyle verilen malzemeyi kontrol tashih ve tasnif ettiğim hâlde, eserde Ebül' ulâ Mardin'le birli kte müelliflik iddiasına kalkışma yı aklımdan bile geçirmemiş, üs tâdın aziz hâtasını rencide ede cek böyle bir hareketten teeddüp eylemişimdir. Kaldı ki, Huzur Dersleri mukarrir ve muhâtap larının Meşhâtı İslâmiyye Sic'i'lî Ahvâl Dâiresine bizzat verdikleri hâl tercümesi varakalarını elde edip eserin genel zeyline (aşağıda IV. 2 ve bakınız) kovduğumdan, bu hanımın Huzur Dersleri mu karrrir ve muhâtaplarının evlâd ve torun'arından te'min ettiği hâl tercümelerinin çoğunun önem ve değeri de kalmamış, tam tersine bunların birçok eksiklik ve van lışlıkları bulunduğu anlaşılmış tır. Üstad Ebül' ulâ Mardin'in gerçek kasdını giz'iyerek ken disine yardım teklî eden bu hanımın, vefâtından sonra el serine isticrâr ve temellük id diasına ye'teneceğini bilseydi, onu kapısından içeri uğratmıvı cak idîği şüphesizdir. Zaten, 5846 sayılı Fikir ve San'at Eserleri Ka nûnu, madde 11, fıkra III te de, bir eserin vücûda getirilmesinde yapılan teknik hizmetler ve tefe ri ruâtâ âid yardımların, isticrâke esâs teşkil etmeyeceği açıkça be lirtilmiştir.

Şunu da söyleyeyim ki, lüks Ma ç ka semtinin en seçkin bir yeri o'an Spor caddesindeki 94 sayılı apartmanını, kirâclarını çıkartıp, yıktırarak yerine «Zümrüt Palas» adlı muhteşem bir saray yaptı ran, evlâdı da bulunmadığına göre paraya hiç ihtiyacı olmayıp para babası olan bu hanım, bu yard ımı da bedâva yapmamış. Huzur Dersleri mukarrir ve muhâtapla rının İstanbul'da oturan evlâd ve torun'arından tanıdıklarıyla görüş mek için yol parası diye üstad Ebül' ulâ Mardin merhûmun pek saygıdeğer eşinden üç bin lira, ayrıca benden de te'min ettiğ i hâl tercümelerini makineyle ya zdıracağınan v.s. den söz açarak sekiz yüz lira, ki cem'an 3800 (üç bin sekiz yüz) lira almış (mak bûzları elimizdedir), bununla da yetinmeyip iki doçente gönderilen paranın da onlardan alınarak ken disine verilmesini istemiş, böyle ce yaptığı yardımı en aşağı on kat fazlasına satmayı becermiştir.

III. Mektup sahibi hanım, bun dan iki yıl önce, eserin basıl mış olan hâl tercümeleri bölm

münde bulunmayan başkaca hâl tercümelerini de yazmayı teklif etmiş, ben de, bunları esere hâl tercüme'eri bölümünü genişleten bir zeyl olarak ayrıca koymayı kabûl etmiş, elde edilememiş hâl tercümelerini tesbit edebilmes için mevcûd hâl tercüme'rine âid müsveddeleri kendisine emânet etmiş ve sayın derginizde fotoko piş yayın'anan kapak taslağım da, sonradan bu yolda kötüye kul lanacağını aklımdan bile geçir meden kendisine vermişim. Ne var ki, bir süre sonra, hazırlamak ta olduğu zeylin, akademik bir eser girebilecek nitelik taşımayan tamâmiyle uzak o'duğuna gördüm: Gerçekten sayın derginiz de yayınlanan mektubunda da a çıkça görüldüğü üzere, genel kav rayış (külli ihâta) gücünden, man tik ve dengeden her türlü sis tematikten ve Osmanca bilgisin den yoksun, üslûbu pek bozuk ve perîşân, birçok dilbilgisi van lışlıkları doluydu. Hâl tercüme leri, eserin ölçüsüyle bağdaşmı yor, tam bir oransızlık içinde bu lunuyordu. Örneğin, ya nız hem şehrisi Antepli Asım Efendi için yiz sahifelik hâl tercümesi teklif ediyordu. Ovsâ Huzur Dersleri mukarrir ve muhâtaplarının say ısı takriben 1600 ü (bin altı yüzü) bulduğuna göre, bu gidile on dört böhüm o'an eserin yalnız hâl tercümeleri bölümü binlerce sahife tutacaktır. Eserle ilgili bu lunmayan birçok yazı, şiir ve resimleri, örneğin Mehmed Akif'in sahifelerce süren bir şiirini Şey hüli'sâmîk binâsının distant ve içten birçok resmini, Pâdişâhların hâl tercümelerini, mektubunda da söz ettiği Kadir alayı ve blat merasimi resimlerini esere sok mak istiyordu. Bunun gibi, eser le ilgili bulunmayıp bazısının sahih olmadığını ilyice bildiğim, bazısının ise sahih o'mamak ih timâlî bulunan hadisleri ayrı bir bölüm diye yer vermek istiyordu. Ebül' ulâ Mardin, eseri zâten Ali Himmet Berklye ithâfetmişken, zeyli başka bir kimseye ithâf ede

ceğini söylüyordu. Bu gibi garî beiler'e dolu olan zeyl için de iki doçente gönderilmiş olan para nın, onlardan alınarak kendisine verilmesini istiyordu. Bütün bu sebeplerden dolayı, akademik bir esere girebilecek nitelik taşımayan tamâmiyle uzak bulunan zeyli kitabı almayı ve adını da foto kopide yazılı olduğu üzere «hâl tercümelerini genişleten» diye yaz mayı reddettim. Bunun üzerine kendisine emânet ettiğim müs veddeleri, geri vermiyerek so rumluluğunu gerektirecek bir dav ranişla hodbehod bir bankanın ka sasına kilitlererek ayıy gerçeğe aykırı haksız ve mantıksız iddia larla daha önce Üniversite'ye de başvurmuş ve şimdi kendilerine de diğ uzatmağa yettendiği sayın Dekanlık ile Rektörlüğe bu id diaları tam üç kere reddedilmiş tir. (Bu hanım, bu hususta hiçbir ödevi olmayan sayın Rektör'ü, Hu zur Ders'leri mucisline âid resmin basımı için muvafakat almadığın dan dolayı saçma bir yolda kı namağa da yetlenmişse de, benim bu muvafakatı aldığım, resmi Ken'an Kışe Evi 'sâhibi Ken'an Bev'e götürdüğümü, ne var bu resmin renkierindeki özel likler yüzünden kışesinin yapı masına teknik imkân bulunmadı ğını bilmekte gelgelelim, sırf sayın Rektör'ü kinamak amacıyla bu gerçeği kâsen gizlemektedir. Bu da kendisinin gerçeklere ne denli aykırı konuştüğunun ve kö tü niyetinin açık bir kanıdıdır.

IV. Sayın derginizin sahifelerini daha fazla ılgal etmemek için, mektup sahibi hanımın gerçeğe ne denli aykırı konuştüğunu tam bir açıklık ve kesinlikle isbât ede rek söz'e son vereyim:

1) Bu hanım, benim Kur'an, Kerim okumasını bilmediğim gibi eski Arap harflerini de bilmediği mi iddia ediyor. Eserin 2. ve 3. cildlerinde yalnız «Huzur Dersle rinden Örnekler» adlı 12. Bölümde Kur'an, Kerim âyetlerinin Türkçe tartışmalı yorumu gösterilmiş o lup esere — Yukarıda II de belir tildiği üzere esâsen Mushaf sıra sına göre tasnif edilmiş bu unan — bu derslerin fotokopilerini aynen koydum ki, bunun için bu hanım gibi hiçbir şey anlamadan Kur'a nı Kerim okumasını bilmeğe lüz um yoktu. Eski Arap harflerini bilmediğim iddiasına gelince, ben, daha 1949 yılında, yani bundan

tam onbeş yıl önce, o zaman Mo denî Hukuk ve Toprak Hukuku Kürsülerin Ordinaryüs Profesör'ü olan Ebül' ulâ Mardin'in yanına Toprak Hukuku asistanı olarak girdiğimde, bu hukuk dah için «condicio sine qua non» (onsuz olmaz şart) olan eski harfleri der bâl öğrenerek Hicri 1274 târihli Arâzi Kanunnâmesinin bütün şerh lerini, «Ahkâmü'l- Evkâf» kitap larını inceledim. Bu araştırmaları mın sonucu olarak, eski hukuku muzdaki hakkı karâr süresinin kazandırıcı (iktisâbî) bir zamana şımı mâhiyetinde olmadığı arâzî emriyye ve icâreteynli vakıflardaki tasarruf hakkının yeni hukuk aç ısından mülkiyyet hakkı diye nite lendirilmek gerektiği gibi en ö nemli konularda tamâmiyle orijî nal iki tez savundum. (Bakınız: İsviçre-Türk Hukukuna Göre İk tisâbî Mürûr Zamân, İstanbul 1956, 13, III/IV; Medenî Hukuk Eleştirileri, İstanbul, 1963, 9.) Bu hanım bilmez, Üniversite Do çentlik İmtihân Yönetmeliği ge reğince Medenî Hukuk Doçenti olabilmek için eski harfleri de bilmek gerekir. 1955 yılında beş Ordinaryüs Profesör ve Profesör buzûrunda eski yazı imtihanını da verdim. Bu yıl da Doçentlik İmtihân Jürisi üyesi olarak genç bir meslekdaşı eski yazıdan da imtihan ettim. Daha 1956 yılında (o zaman bu hanım ne yapardı, bilmiyorum), üstad Ebül' ulâ Mar din'in «Huzur Dersleri» nin 1. cildinin ilk nüshasını, Yedikule'deki fakihâneme dek bizzat getirmek lûtfunda bulunarak şu yolda it-hâflarına mazhar oldum: «Eserin hazırlanmasında mâ'rûz kaldığım mezhâbımı birlikte iktihâm etti ğimiz kıymetli muâvinim Doçent Dr. İsmet Sungurbey'e derin sevgi ve takdirlerime». Bütün bun lar, bu hanımın gerçeğe ne denli aykırı konuştüğunu, tam bir aç ık lık ve kesinlikle isbât etmektedir.

2) Bu hanım, benim atıkladım dan yararlanarak 1200 sahifelik ol duğuna söylediği eserde, bir satır ık bile hakkın olmadığını iddia ediyor. Ben, kendisinin bir tek gün bile çalışmadığı Yıldız Sarayı Küt üphânesinin bulunduğu İstanbul Üniversitesi Kütüphânesinde, ken dis'inin kapısından bile içeri girmediği Meşhâtı İslâmiyye Sic'i'lî Ahvâl Dâiresi'ne âid binlerce mü darris ve dersî âmm dosyasının bulunduğu İstanbul Müftliği mah zenlerinde, yerlerini bile bilmediği ve bilemeyeceği kitâbeler için büt ün İstanbul mezhârlıklarında, câmi ve dergâh hazinelerinde pek güç şartlar altında y'larca çalışa rak eserin 400 (dört yüz) sahife sini teşkil eden genel bir zeyl ha zırladım. Bu uğurda, Mi'mâr Ke mâleddin Bey merhûmun eşsiz bir eseri olup aslında «Mejresetü'l- Kuzât» olarak inşa edilmişken son radan kütüphâneye çevrilmele ke miyerek duvarları çatlamış oldu ğundan esâsen ölüm tehlikesi bu lunan ve girilmesi yasak edilen İstan bul Üniversitesi Kütüphânesin de bundan bir iki ay önceki kor kunc depremi de yaşadım; tekrar layıp duran bu deprem bile beni bu kütüphânedeki çıkaramadı. (Bu hanım, uzun süre Avrupa'da kal dığını iddia ediyorsa da, yalnız 11 ay kaldım.) Şimdi bu hanımın, sayın derginizde çıkan açıklamam dan öğrenerek 1200 sahife olduğu nu söylediği eserin 400 sahifelik bu son bölümünün muhtevâsı hak kında en küçük bir bilgisi bile olmadığı ve en küçük bir bilg i bile veremeyeceği hâlde, 1200 sahi felik eserde tek satır hak hakkın olmadığını söylemesi de, onun gene gerçeğe ne denli aykırı ko nuştüğunu tam bir açıklık ve ke sinlikle isbât etmektedir.

SONUÇ:

Mektup sahibi hanım, doymak bilmeyen bir hirs ve tama' yüzün den görülmemiş bir haddin bil mezlikle, büyük üstad Ord. Prof. Ebül' ulâ Mardin merhûmun ese rine ortak olarak te'lif şcreti al mak sevdâsındadır. Ne var ki, ben sağken bunu yapamayacak, eser münhasıran Ebül' ulâ Mard in'in adıyla yayınlanacak, te'lif ş creti de münhasıran Ebül' ulâ Mar din'in âilesine ödenecektir.

Prof. Dr. İsmet Sungurbey

Gayeli Tasarruf

Sizi Hedefinize Muhakkak Ulaştırır

İş sermayenizi, çocuklarınızın tahvil ve çeyiz masraflarını, seyahat imkânlarını, ve bilhassa müstakbel gıyâsınızın temellerini iradeli ve devamlı tasarrufunuzla sağlayabilirsiniz.

TÜRKİYE EMLAK & KREDİ BANKASI

BASIN - 22863 - A - 13796

HAFTALIK FIKIR VE SAN'AT GAZETESİ
Kurucuları: Cemal Reşit Eyüboğlu — Mümtaz Soyuel — Doğan Avcıoğlu
İmtiyaz Sahibi ve Sorumlu Yazı İş leri Müdürü: Doğan Avcıoğlu
Basıldığı yer: Güneş Matbaacılık T.A.Ş.

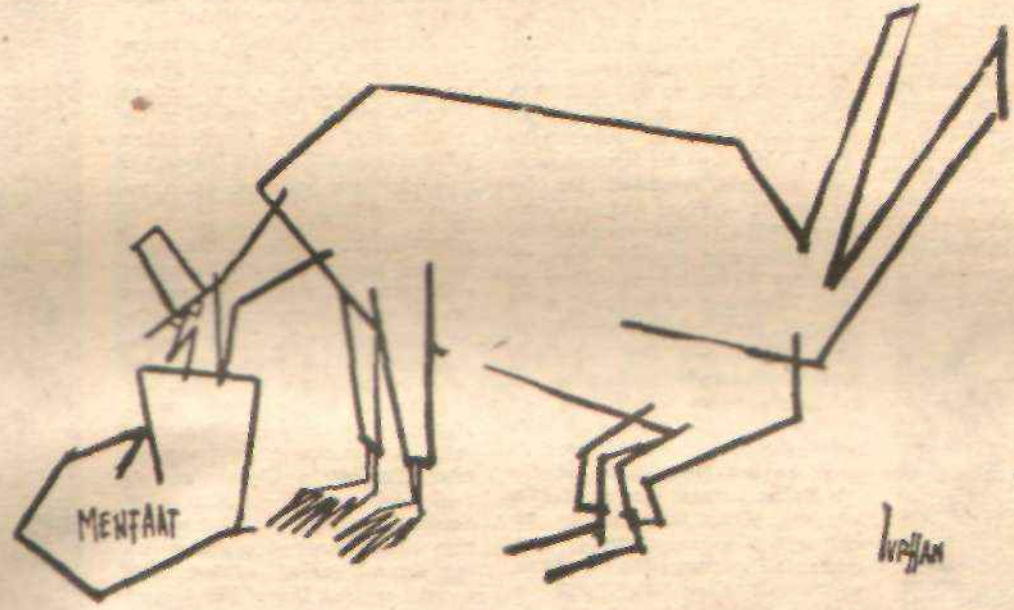
ADRES: Yarı Isleri 1: Sumer Sokak No: 16/3 Yenî şehir — ANKARA
Telefon: 17 69 50. — İstanbul Büro su (Satış, İlan ve Abone İşleri): Mol lafenari sok. No. 32 Çeşmeoğlu — İs tanbul. Tel: 22 95 70 — Posta Kutu su 812 İstanbul.

ABONE: Bir yıllık (32 sayı) 80 T.L., Altı aylık (16 sayı) 30.— T.L., Üç aylık (13 sayı) 15.— T.L.'dir. Yurt dış ı abonmanlarda bu bedellere ayrıca posta pulu ücreti kadar ilâve yapılır. Geçmiş sayıların fiyatı 2.50 T.L.'dir.

İLAN: reklî çıkacak ilân ve Bener s'itında santim 25.— T.L. dir. 50. reklâmırla kitap ilanları için özel indirimler yapılır. İlan ve reklâm ların yayınlanmasından ötürü hiçbir sorumluluk yüklenilmez.

BAKIŞ

Gençliğe çağrı

«HİYEROGLİF»den

Meğer 11-19 Aralık günleri Yerli Malı Tutum haftası imiş. İstanbul Millî Eğitim Müdürlüğü, okullara bir bildiri göndererek, küçük çocuklara henüz okul sıralarındayken yerli malı kullanmayı aşılayan haftanın önemle kutlanmasını istemiş, ama okullar aldırmamışlar. Bir yetkili, ilgisiz için nedenlerini şöyle açıklıyor: «Bugün veliler ve öğretmenler, artık çocukları yabancı malının, özellikle Amerikan eşyasının iyi ve güzel olduğuna o kadar inanmışlardır ki yapılacak Yerli Malı haftasının da bundan böyle büyük fayda sağlayacağını sanmıyoruz.»

Doğru. Artık Türkiye'de yerli fir malar bile, mamüllerini Avrupalı göstermek için akla gelmedik cam baskılar yapmakta. «T.M.» rümu- sunu giilemek için çareler araş- tırmaktadır. Sanayicilerimizin ço- pu, yabancı firmaların belli tür- lerinde gülemler aşmamaktadır. Bu- nın en güzel örneği şudur: Kib- lidenin en önemli markası Ameri- kan markası olan Coca-Cola'dır. Bu markanın Türkiye'de Coca-Cola'sı diye bilinir. Fakat bu markanın elimizin altında hiç bir köpüklü Ameri- kan biraşını içmeye hazırlanmakta- ya. Kapılarımız, yabancı serma- yeye ardına kadar açıktır. Yaban- cı malı ve yabancı sermaye istatistiktir. Atatürk günlerinde, çocukken belleklerimizde yerleşti- ğimiz «Yerli malı —Türkün ma- lı— Herkes onu kullanmalı» söz- leri artık gülünç bir tekerlemedir. Memlekettten önce beyinler sö- mürgeleştirilmiştir.

Şimdi bu yabancı mal ve yaban- cı sermaye salgınının nasıl bir soy- gun yolu olduğunu, yabancı şir- ketlerin kendi bildirdikleri kâr rakamlarına davanarak görelim. İşte E.R. SQUIBB—Sons ilaçları Anonim Ortaklığı. 1951 yılında 1 milyon 400 bin lira sermaye ile kurulmuş. Sermayenin yüzde 71 i yabancı. Kuruluş sermayesi 1 mil- yon 400 bin lira olan firmanın 1955 kârı 2 milyon 731 bin, 1956 kârı 6 milyon 272 bin, 1957 kârı 3 milyon 756 bin, 1958 kârı 1 mil- yon 656 bin, 1959 kârı 7 milyon 79 bin lira. Genellikle faaliyetleri ambalajcılıktan ibaret kalan bu şir- kette sanayici ilaç firmaları, yılda sermayelerinin birkaç katı kâr sağlanmaktadır. Bu kârı istedik- leri zaman dışarıya götürebilirler. İşte General Elektrik Anonim Ortaklığı. 1958 de 5 milyon lira sermaye ile kurulmuş. Sermaye- nin yüzde 60 ı yabancı. 1959 kârı 4 milyon 41 bin, 1960 kârı 3 mil- yon 732 bin, 1961 kârı 4 milyon 500 bin lira. İşte Türk Philips Anonim Ortaklığı. 1955 te 4 milyon 800 bin lira sermaye ile kurulmuş. Firmanın adı Türk, ama sermayesinin yüzde 99 u ya- nancı. Türk Philips'in 1960 kârı 8 milyon 301 bin, 1961 kârı 6 mil- yon 80 bin, 1962 kârı 13 milyon 8 bin lira. İşte Argo-Merck Zira-

Mücadele ilaçları Fabrikası Ltd. Şirketi. 1958 de 1 milyon sermaye ile kurulmuş. Sermayenin yarısı bin, 1960 kârı 2 milyon 376 bin yabancı. 1959 kârı 2 milyon 727 lira. Çiftçiye maliyet fiyatına ver- memiz gerekli olan tarım mücadele ilaçları böyle kârlı bir ticaretin konusudur. İşte Sana ve Vita rek- lâmlarını ezberlediğimiz şöhranlı Ünilever-İş Türk Ticaret ve Sa- nayî Ltd. Şirketi. 1952 de 5 mil- yon lira sermaye ile kurulmuş. Yabancı sermaye payı yüzde 80. Ünilever'in 1954 kârı 7 milyon 744 bin, 1955 kârı 10 milyon 379 bin, 1956 kârı 13 milyon 188 bin, 1957 kârı 15 milyon 408 bin, 1958 kârı 22 milyon 611 bin, 1959 kârı 18 milyon 642 bin, 1960 kârı 1 milyon 612 bin, 1961 kârı 16 mil- yon 325 bin, 1962 kârı 20 milyon 997 bin lira. Şimdi zavallı Tarış, atı alan Üsküdarı geçtikten sonra bu milletlerarası dev tröstün Tür- kiye şubesiyle güç bir rekabete kalkışmıştır. Nebati yağ gibi basit bir sanayî kolunda Tarış bu işi pekâlâ başından yapabilir ve mem- leket kaynakları Ünilever tröstüne peşkeş çekilmevebilir.

PETROL BULSALAR DA

Türkiyede petrol ticaretini te- kellerine alma çabasındaki dev yabancı petrol şirketleri de, ayrı bir korkunç sömürme konusudur. Bize zorla kabul ettirdikleri dün- ya piyasasının hayli üstündeki fi- yatlar yüzünden son on yılda a- çıktan milyarın üstünde kâr sağla- yan bu dev şirketler, şimdi dev- letin petrol ihtiyacını devlet ofisinden karşılamasını önlemek için müthiş bir faaliyete girmiş- leridir. Devletin kendi kendinden alış-verisini bile çok gören ya- nancı şirketleri bir de gerekçe bulmuşlar: «Biz de Türk petrolü buluyoruz, Türk petrolü işletivo- ru» diyorlar. Halbuki yerli petrol bile bu sömürücü şirketlerin elin- de yabancılaşmaktadır. Son bir araştırmanın ortaya koyduğu- çek, artık yetkilileri uyarmalıdır: Farzedelim ki yabancı bir şirket,

Türkiyede petrol bulmuş ve iş- letmeye başlamıştır. Bu şirket, 1 milyon ton petrol üretiminden Atas mahsul balansına göre, 320 milyon lira kâr sağlayacaktır. Onu, Petrol Kanununun imkân verdiği azami ölçüde vergilendirsek bile, Şirket, 1 milyon tonu yerli ham petrol üretimi dolayısıyla 18 mil- yon 300 bin dolar kâr transfer edebilecektir. Bu petrolün tenzi- lâtsiz ithal fiyatı ise 21 milyon do- lardır. İthalatta yüzde 25 civarın- da bir indirim beklendiğine göre, ithalat maliyeti 15 milyon 750 bi- dolar civarına düşecektir. Yabancı şirket, yerli petrol üretirse, mil- yon ton başına 18 milyon dolar, ithal ederse 15 milyon dolar dö- viz ödeyeceğiz. Yabancıların yerli petrol üretimi dahi, döviz baki- mından, ithalattan da pahalıya mal olmaktadır. Yerli petrol üre- timini elbette geliştirmeliyiz, ama yerli petrolü kendimiz işletirsek kârlıyız. Petrolü yabancılar işle- tirse, petrolümüz de yabancılaş- maktadır.

YABANCI MALA BOYKOT

Rakamların ortaya koyduğu gerçek acıdır: Yabancı sermaye öz kaynaklarımızı sömürmekte ve millî sanayinin gelişmesini engelle- mektedir.

Hükümetler, duruma seyircidir. Aksine, Amerikan biraşını uğruna yerli bira, Coca-Cola uğruna Türk meyva suyu feda edilmekte, Tarış'ın Tarin'i dev Ünilever'in piyasayı tutmuş Vita'sı ile cenk- leşmek zorunda bırakılmaktadır. Petrol Ofis, Türkiyede petrol tica- retinin yüzde 75'ini elinde tutan yabancı şirketlerin ezici rekabeti karşısında gerilemektedir. Türki- yede gerçek bir otomobil ve kam- yon sanayinin kurulması, memle- ketimizi istila eden yabancı mon- taj fabrikaları yüzünden engellen- mektedir. Daha bir çok alanda, yabancı montaj ve ambalaj tesis-

leri dolayısıyla, millî sanayî doğ- madan öldürülmektedir. Ne ya- zık ki bu duruma isyan eden millî sanayicilerden de yoksunuz. Sana- yicilerimizin çoğu, yabancı firma- larla ortaklığı seçerek yabancılaş- maktadır. Basın, büyük çoğunluğu ile, çarşaf büyüklüğünde yüksek ücretli ilanlar veren yabancı şir- ketlerin mallı gücü karşısında boy- nu bükük susmaya mahkûmdur.

Yerli iş adamlarının dışında, yabancı şirketlerin savunuculuğu- nu yapan pek çok profesör, avu- kat ve gazeteci vardır. Amerikası da, Müsterek Pazarı da yabancı şirketlerin borusunu çalmakta, Türk Hükümetini yabancı şirket- lere kapılarımızı ardına kadar aç- maya zorlamaktadır. Karşımızda devletleriyle, sanayicisi, tüccarı, avukatı, profesörü ve yazarıyla dev bir menfaat şebekesi vardır ve bu menfaat şebekesine kimse dur dememektedir. Gençlik, diye- ceğiz. Yabancı petrole, Coca-Cola'ya, Sana ve Vita'ya, Schlitz bi- rasına, bütün asil dâvaların men- faatsiz savunuculuğunu yapan gençlik hayır diyecektir.

Atatürk gençliği, bugün tek ba- şına da kalsa, kendi öz petrolü- müzü almak, kendi meyva suyu- muzu, kendi biramızı, kendi neba- tî yağımızı, tek kelimeyle kendi malımızı kullanmak için Atatürk devrinde olduğu gibi geniş bir kampanya açmalı, yabancı mal sal- gısına karşı kamu ovunu uyar- malıdır. Gençlik yabancı petrol ve yabancı mal kullanmayı millî bir ayıp hâline getirmelidir.

Gençliğin yerli malı kampanya- sı, millî bir uyanışın başlangıcı olacaktır. Bilmeliyiz ki bir millî uyanış devresine girmedikçe, ne üniversite reformunu, ne de her- hangi bir dâvayı başarabiliriz. Dâ- valarımız bir bütündür ve bütün meselelerimiz, millî bir uyanışın verdiği güç ve imanla çözülecek- tir. Gençlik, aksiyona..

Doğan Avcioğlu

Ereğli-Çelik, Amerikalı Koppers grubu ile Dâniş Koper'in nasıl çiftliği hâline geldi?

Başbakan Amerikadan telefon etti: «Ereğli-Çelik'in parasını verin!»

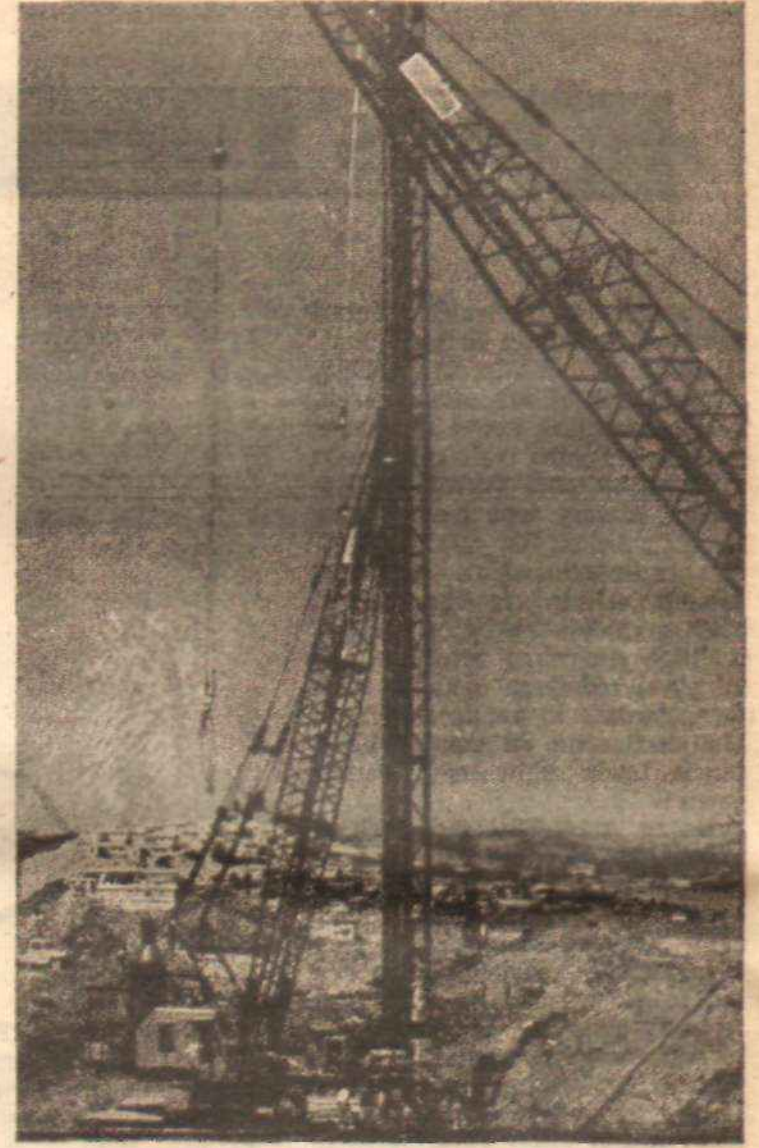
Haftanın başında CHP grubu, hükümet meselesini görüşecekti. Ama CHP Zonguldak Milletvekili Mehmet Ali Pestilci'nin Ereğli-Çelik dosyasını açması üzerine hükümet meselesi ikinci plâna düştü, maliyeti 3 milyar lirayı aşan —başka ülkelerde benzer tesislerin maliyeti 1 milyar liradır— Ereğli — Çelik yağması ön plâna geçti. Dikkati çeken taraf, bakanların Ereğli-Çelik'i savunmaktan dikkatle kaçınmalarıydı. Sanayi Bakanı Erten açıkça «Ereğli — Çelik'in çalışmalarından memnun değilim» diyordu. Maliye Bakanı Melen, devlet parasının Ereğli-Çelik'te nasıl çarçur edildiğini anlatıyordu. Bayındırlık Bakanı Arif

Hökmet Onat, «Ereğli-Çelik Demokrat Partinin son zamanlarında bıraktığı bir müessesedir» sözleriyle çok şeyler belirtmek istiyordu. Kemal Satır, tahkikat yapıldığını söylüyordu.

Pestilci, bir kireç ocağı yolsuzluğunu anlattı. Müessesesi, Çelik üretimi için kirece muhtaçtı. Ne var ki kireç ihalesi, Salih Muzaffer Kuyas, Türkiye Çimento Sanayi A.O. v.s. gibi bu işi yapabilecek güce firmalar atlanarak, yeterli kireç ocağı işletme ruhsatlarından yoksun dost bir firmaya anormal usullerle verilmişti. Bu, Sezal Türkes — Fevzi Akkaya firma sıydı. Firma, «fiyat vermeğe davet edilmemiş olmakla beraber, geçmişte Erdemir'e yaptıkları barış hizmetleri ve bugünkü memnuniyet verici durumları dolayısıyla tekliflerinin incelenmesinde Erdemir'in menfaatli olacağı» gerekçesiyle kabul edilmişti. Çimento Sanayi A.O. nın teklifi ise «müteahhide vereceğiz» gerekçesiyle reddedilmişti. Salih Muzaffer Kuyas firması ise nasıl atıldığını, bütün teferruatıyla kamu oyuna sunma hazırlığı içindeydi. Gelgelelim, Türkes-Akkaya firması kireç verebilecek durumda değildi. Dâniş Koper, Kemal Satır'a kostu: «Fabrikayı 15 aralıkta açmamız lazım, kireç yok açamayız. Bartın limanı taşlarını verin» dedi. Satır, Bayındırlık Bakanını bu işle görevlendirdi. Bakanlık firma ile bir protokol imzaladı. Liman inşaatı sekteye uğratılarak, Bakanlığın makineleri, bu imtiyazlı firma için taş çıkartmakla vazifelendirildi. Taşın tonu, imtiyazlı firmaya 24 lira 90 kuruştan çıkartılıyordu. Firma da bunu 36 liraya Ereğli-Çelik'e ve reccetti. Bu durum üzerine, ihaleyle ilgilenen Akçakoca Belediye

Başkanı Ankaraya gelip Bayındırlık Bakanına meseleyi anlattı, ve protokolü durdurttu. Koper, tekrar Kemal Satır'a kostu. Satır, Bayındırlık Bakanına «Tesisler, şifirle açılacak. Şahıslar için tahkikat açarız. Fabrikayı cezalandır mayalım» talimatını verdi. Protokol, böylece tekrar yürürlüğe girdi. Ne var ki Ereğli-Çelik'in çalışmaya başlayabilme için 25 bin ton kirece ihtiyacı vardı. İmtiyazlı firma ancak 1500 ton kireç verebilmişti. Fabrika, kireçsizlikten çalışamama durumuyla karşı karşıya idi. Aşırı kayırma, işleri yokuşa sürmüştü.

Pestilci, bu arada Ereğli-Çelik ile ilgili bir çok ifşaatla bulundu: «Müessesesi, karsılıksız, 450 milyon lira masraf yapmıştı. Ereğli-Çelik başbailikleri, İdare Meclisi Başkanı Dâniş Koper'in ortak bulunduğu bir firma ile İkinci Başkan Vehbi Koç arasında paylaşılmıştı. Koç, ayrıca müessesenin belli başlı maden cevheri sağlayıcılarından Demir-Eksport'un da belli başlı hissedarlarından idi. Yani, yöneticiler, hem alıcı ve hem satıcı durumunda idiler. Bunun da mahzurları aşıkardı. Müessesesi ayrıca, Demirel'in temsilci bulunduğu Morrison firmasına, hakem kararıyla, anlaşma bedelinin dışında 10,5 milyon lira ödemişti. Uç hakem Muammer Çavuşoğlu, Kemal Galip Balkır ve Burhan Sağınus, bu iş için 1 milyon 600 bin lira almışlardı. Demirel'e lojman inşaatı verilmişti. İlk 48 lojman dolayısıyla zarar etti gerekçesiyle Demirel'in 3 milyon lira ile yardımına koşmuş ve tercihan 52 lojman inşaatı ona ayrılmıştı. Zonguldak milletvekili Kenan Esengün de «milletlerarası çete» sözleri geçen konuşmasında, Demirel ve ortaklarının Ereğli civarındaki hali araziyi kapatıklarını ileri sürdü. Maliye Bakanı Ferit Melen liman inşaatı hikâyesini anlattı. Ereğli liman inşaatı da, kireç ihalesini alan Fevzi Akkaya firmasına verilmişti. Firmaya 40 milyon lira ödenmiş, sonra proje tadilatı yapıldı diye, 10 milyon lira daha ek istihkak verilmişti. Yapılan tadilat ise, men direğin uzatılması ve aşağı indirilmesinden ibaretti. İşin asıl yapılacak tarafı, bütün bu işlerin kontrolsüz cereyanı idi. Nitekim, grupta konuşan bakanlar devamlı surette, kontrol yetkilerinin olmadığını belirttiler. Ferit Melen, şirketin mali durumunu ortaya koydu. Ereğli-Çelik'in 2,4 milyarlık çıkması bekleniyordu. Halbuki şimdi 3 milyar lirayı aşacağı anlaşılmıştı. AİD ile yapılan anlaşmaya göre, Türk hükümeti, finansman plânında taahhüt ettiği paralarla, ayrıca projenin tahak-

Ereğli-Çelik inşaat alanından görünüş
«Devlet malı deniz...»

kuku için gerekli parayı ödeyecekti. İlk finansman plânı, 19 milyon dolar faizsiz avans ve 178 milyon lira kredi şeklindeydi. Yani 360 milyon liradan ibaretti. Ama şimdi Hazine'nin yardımı 900 milyon lirayı bulmuştu. Bu yıl bütçeden 353 milyon lira verilmişti. Melen, «Yetkimiz yok ama tetkik ettirdim. Durumu uygun gör meyince tediye durdurduk» di-yordu. Ne var ki Amerikada Başbakanı, Ereğli-Çelik'in hem kurucusu hem satıcısı olan Koppers'in güçlü temsilcileri sıkıştır mışlar, Başbakan da Amerikadan telefon ederek, ödemenin yapılma sını istemişti. Ereğli-Çelik'e 1965 bütçesinden de 163 milyon lira ve rilmekteydi.

Görüldüğü gibi, Ereğli-Çelik, bir çiftlik şeklinde idare edilmek tedir. Sanayi Bakanlığınca Çelik-baş zamanında hazırlanmış bir araştırma, Ereğli-Çelik'e benzer bir tesisin Yunanistan'da üçte bir fiyata malolduğunu ortaya koymuştu. Daha önceki eski Makine

Kimya Genel Müdürü Şanbasoğlu tarafından yapılan bir etüd, tesis maliyetinin 1 milyar lira civarında kalması gerektiğini göstermişti. Halbuki Ereğli-Çelik 3 milyar lirayı aşmaktadır. Ortada büyük yolsuzluklar olduğu muhakkaktır. Daha işin kuruluşunda yolsuzluk vardır... Amerikanın DLF teşkilatından alınan 129 milyon dolar kredi, Koppers grubu denen üç büyük Amerikan şirketinin Ereğli-Çelik'e kurucu olmak ve aynı zamanda tesisler için gerekli malzeme ve teknik yardımı sağlamak şartına bağlanmıştır. Koppers hem satıcı hem kurucudur! Krediyi açan DLF yetkilisi de sonradan Koppers'in müşaviri olmuştur. Ayrıca Türk Hükümetine, şirketin her türlü borcuna kefil olarak, Türk parası ihtiyacını karşılamak ve şirkete çeşitli tavizler tanımak şartları kabul ettirilmiştir. Parayı Türk hükümeti verecek, yalnız hiç bir şey karıştıracaktır. Ereğli-Çelik özel teşebbüs olacaktır. Olmuştur ve 1 milyarlık tesis 3 milyar liraya çıkmış, devlet kesesinden zahmetsizce yerli ve yabancı milyonlar yetiştirilmiştir. Durumun anormallığı ortadadır. Hükümet, bu 3 milyarlık Amerikan çiftliğini kontrolü altına almak zorundadır. Zira bu 3 milyar bütçeden verilenlerden dışarıya yüksek satış fiyatlarıyla Türk sanayicisine ve tüketicisine ödetilecektir.

Hükümet de Ereğli-Çelik'in sıkı bir kontrol altına alınması zorunluluğunu kabul etmektedir. Fakat bir bakan «Karşıma Amerikan hükümeti çıkıyor» diyerek hükümetin neden bir şey yapamadığını açıklamıştır. (Konuya tekrar dönelim.)

Hükümet

CHP. Grubunda yapılan hükümet ile ilgili genel görüşme, bir iç boşaltma ve günah çıkartma toplantısı halinde geçti. Birçok hatip, hükümetin kuruluşunu tenkit etti ve seçimlerde başarı sağlamak için neler yapmak gerektiğini açıkladı. Fakih Özlen gibi, «Partimizin ilkeleri belli: Devletçi, halkçı, laik. Yerimizi tesbit edelim» diyen hatipler azınlıktaydı. Bu tip iç boşaltma fırsatlarının

Süleyman Demirel
Kayırılan adam

BAŞLARINA ÇALSINLAR BÖYLE YARDIMI!..

Maliye Bakanı Ferit Melen, CHP grubunda açıkladı: Konsorsiyum, yardım şartlarından biri olarak liberal bir maden kanunu hazırlanmasını ileri sürüyormuş... Bunun anlamı, Türkiye maden zenginliklerini yabancı şirketlere peşkes çeksin demektir. Az kaldı çekiyordu da... Bir Amerikalı uzman, yabancı maden şirketlerinin emellerine uygun bir tasarı yüksek ücretler ödeyerek hazırlanmıştı. Bereket, ağır baskılara rağmen, Türk petrolünün ve Türk maden kaynaklarının milletlerarası tekelere peşkes çekilmesini önlemek için büyük çaba gösteren Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Hüdal Oral, yabancıların bu oyununa gelmedi ve yeni bir tasarı hazırlatma yoluna gitti. Konsorsiyum üyeleri şimdi «Sorumu yardım vermeye» tehdidiyle, bu hazırlığı durdurmak ve madenlerimize el koymak istemektedirler!

Sözde yardımların altında, Türkiye'nin sömürgeleştirilme hedefi güden böyle aşağılık menfaat oyunları yatmaktadır. Maden için sömürgeceğiz, petrolünü sömürgeceğiz, askeri imkânlarını sömürgeceğiz. Buna karşılık da birkaç dolar vereceğiz. Bunun adı dış yardımdır! Esasen artık pek yardım da verdikleri yoktur. Seytancası bir borçlandırma mekanizması kurulmuştur ve sözde yardımların çoğu, borç yükümüzü artırarak eski borçların ödenmesine gitmektedir. Bu arada da sıkışmış borçluya kök söktürülmekte, tavis üstüne tavis verilmektedir. Nitekim son Konsorsiyum toplantısında Ferit Melen 1965 yılının 215 milyon dolarlık borç taksidini ödeyemeyeceğimizi, bazı borçlarımızın vadesinin uzatılmasını talep etmiştir. Melen in-

Hüdal Oral
Milliyetçilik böyle olur

sa vadedi borçları hiç değışe beş seneye yayın demiştir. Belki üç yıla yayarız, cevabını almıştır. Biz pek pahalıya mal olan bu baysiyet kurucu pazarlıklara artık son verilmelidir. Demelidir ki, «Biz yardım istemiyoruz. Ancak borçlarımızı uzun vadede bir ödeme plânına bağlayacağız.» Emin olun, çok daha kârlı çıkacağız. Nitekim Maliye Bakanlığının dürüst uzmanları da, uzun hesaplardan sonra, Konsorsiyum yardımından vazgeçmekle çok daha kârlı çıkacağımız sonucuna varmışlardır.

Başlarına çalsınlar böyle yardım...

Dâniş Koper
Hem alıcı, hem satıcılar

Vehbi Koç

...cesini rahatlıkla önlemiş...
İnönü, grubu teskin etmede...
«80 yaşında adamın, başını...
...beklemeyin. Hükümet, başarı...
...olacaktır» diyordu. İnönü, bu...
...hükümeti takviye için bir...
...aradığını söyledi. Formül...
...Erim'in Başbakan Yardım...
...getirileceği, Satır'ın ise...
...münhasıran parti işleriyle uğraş...
...teklifinde yorumlandı. İnönü...
...«Parti içindeki kavgalıkları...
...gidirmek için elinden geleni ya...
...gacahım» sözleri de, «Gülek yuva...
...günecek» anlamına alındı.

İnönü, «Seçimler Ekinde, ama...
...an seçim olacağını gibi ha...
...olun» seçimi yaptı ve muha...
...«Erken seçim isteriz, hı...
...deviririz v.s.» gibi çıkışla...
...karşısında telâflanmış milletve...
...kilerine «Biz çetin cevazla, moral...
...kayla yenmeyeceyiz» diyerek, moral...
...takviyesi yaptı. Reformlar konu-

sunda ise İnönü, «İki mesele var!
Biri toprak reformu, öteki ise per...
sonel kanunu, personel kanunu ta...
sarısı Mecliste, öteki ise gelecek...
diye geçiyordu. Böylece, grup tes...
kin edilmiş oldu...

Oyle görünür ki, seçim safha...
malline girmemiz dolayısıyla önü...
mizdeki günler calkantılı geçecek...
tir. Muhalefet, teorik olarak hü...
kümeti devirecek sayıya sahiptir,
fakat muhalefet hükümeti devir...
dikten sonra, yenisini kurabilecek...
güce sahip değildir: Bir defa par...
lamento üyesi olmadığı için De...
mirel, Başbakan olamayacaktır ve...
bir Bülükbay, bir Ahmet Ögüz ve...
Alican ile hükümet kurma pazar...
lığı, deveye hendek atlatmaktan...
zordur. Erken seçimleri ise ufak...
partiler istememektedir. Bu sebe...
le, AP, nin ciddi olarak hüküme...
ti düşürmek istediğine kimse inan...
mamaktadır. Yalnız AP, millî ba...
kiye usulü veya lastikli hüküm...
lerle dolu bir siyasi partiler ka...
nunu gibi tasarıların kanunlaşma...
sını önlemek için elinden geleni...
yapacaktır. Bu bakımdan AP, uf...
ak partilerden ve bağımsızlardan...
adam çekme faaliyetine hız vere...
cektir. CHP, de bir taraftan ufak...
partilerden adam çalma, öte yan...
dan da sun'î usullerle ufak parti...
leri yapma durumundadır. Bu...
ufak oyunlarla, artan bir gergin...
lik içinde, seçim günü gelecek...
tir.

Sevsinler Komünizmle Mücadeleyi!

Asyada komünizmle müca...
dele konferansı toplanıyor: pa...
rayı kim öder? Amerika... Bol...
şeviklik konferansı Türkiye...
den kimler gider? İki gayri...
ciddi McCarthy özentisi: Te...
vetoğu ile Darendelloğlu.

Müli Emniyetle ilgili önemli...
açıklamalarda bulunan Suphi...
Karaman belirtir: İki McCarthy...
özentisi yayın organına...
Cemal'ın komünizmle mü...
cadele fonu kızıyla yandı...
da bulundukları. Parayı kim ö...
der? Amerika!

Bu dergi, Türkiye'de petrol...
konularında ulusal birleşme...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...

Bu sonradan çıkartılacak di...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...

Bu sonradan çıkartılacak di...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...

Bu sonradan çıkartılacak di...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...

Bu sonradan çıkartılacak di...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...

Bu sonradan çıkartılacak di...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...

Bu sonradan çıkartılacak di...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...

Bu sonradan çıkartılacak di...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...

Bu sonradan çıkartılacak di...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...

Bu sonradan çıkartılacak di...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...

Bu sonradan çıkartılacak di...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...

Bu sonradan çıkartılacak di...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...

siyasi notlar

Petrol dolapları

Türkiye petrolünün kuruluş yıl...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...

Gerçekten, Mecliste petrolü...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...

Bu sonradan çıkartılacak di...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...

Bu sonradan çıkartılacak di...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...

Bu sonradan çıkartılacak di...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...

Bu sonradan çıkartılacak di...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...

Bu sonradan çıkartılacak di...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...

Bu sonradan çıkartılacak di...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...
...petrol şirketleri...

İhsan Selçuk

HAFTANIN en önemli olayı, Ereğli Demir-Çe...
lik tesisindeki yolsuzluk hikâyesi. Zonguldak...
Milletvekili M. Ali Pestilcinin C.H.P. Grupun...
da açıkladığına göre, bir kalemde 450 milyonluk...
adstimal yapılmış Ereğlide... Böylece han-ı ya...
ma rekoru kırılmış bulunuyor. Ve kalkınmanın...
nurlu ufuklarına doğru uzanan kazıktan bir orma...
nın yarım milyara erişen en büyük kazığı da göz...
ler önünde yükseliyor.

450 milyonluk yolsuzluk haberinin yanı sıra M...
Ali Pestilcinin duyurduğu öteki olaylar şunlardır:
Ereğli Demir-Çelik'in başında bulunan Vehbi...
Koç, Dâniş Koper gibi kişiler aynı zamanda Kuru...
mum başkanlığı olmuştur.

Ereğli Demir-Çelik, müteahhüt firmanın tem...
silcisi A.P. İderi Süleyman Demirel'e (zarar ka...
patmak bahanesiyle) milyonlarca lira ödemiştir...
Şimdi bütün bu ek hakâyelerin ve 450 milyon...
luk yolsuzluk hikâyesinin gerçek anlamını kavra...
yabilmek için Ereğli Demir-Çelik tesislerinin nasıl...
bir kuruluş olduğunu kurcalamak gerekir.

Ereğli Demir-Çelik (27 Mayıs 1960 tan önce) devlet...
zorunla özel teşebbüs yaratma politikasının...
analizine göre temel atılmış bir tesistir. Tesisi...
yapacak olan şirket, vergi meseleleri yüzünden...
Venemede kanunlarına göre kurulmuş bir Ameri...
kan firmasıdır. Ereğli Demir-Çelik tesislerinde bi...
rinci bölüm yatırım 3 milyar liradır. Bu yatı...
rım devlet hazinesinden çıkan paralarla mümkün...
olmaktadır. Gerçi Ereğli Demir-Çelik ilk bakışta...
yabancı sermaye, özel yerli sermaye ve devlet ser...
mayesi ile kuruluyor görünmektedir. Ama özel...
sermaye bütün imtiyazlı tekliflere rağmen bu te...
şebbüse katılmamıştır. 22 Kasım 1963 deki he...
saplara göre, özel teşebbüs Ereğli Demir-Çelik ya...
tırımına 35 milyon lirayla katılmış bulunuyordu...
Şu güne kadar bu rakama biraz daha yükseldiği...
ni kabul etmek dahi 3 imiyarlık bir yatırımda bu...
miktarın önemsizliği açıktır. Özel teşebbüsçüleri...
mız Ereğli Demir-Çelik'te imtiyazlı ve garantili...
yüksek kâr hadlerini de beşenmemiş olacaklar ki...
bu konuya pek yanasmanlılardır. Üstelik yanas...
maları için bir sebep de yoktur. Çünkü özel teşeb...
büs kodamanları, pek az bir sermaye yatırarak...
milyarlık koca bir tesisi ele geçirmek yolunu bul...
muşlardır.

Nasıl bulunmuşlardır?

Bu sorunun cevabı pek basittir. Devlet ne ka...
dar sermaye yatırırsa yatırım tesisi kontrol et...
mek hakkına sahip olamayacaktır. Esas mukavele...
de 21inci maddesine konan bu hüküm devlet ha...
zinesi yağmasının kanunî gerekçesini hazırlamış...
tır. Bir devlet ki bütçesinden para verip demir-çe...
lik tesisi kurar, ama bu paraları nereye gittiğini...
kontrol etmek hakkına sahip değildir. Ve hazine...
den çıkan milyarları ele geçiren bir küçük imtiyaz...
lı grup, halkın paralarıyla istedikleri gibi oyna...
mak kudretini ele geçirirler.

Bu niteliğinin yanı sıra, Ereğli Demir-Çelik te...
sisinin durumunu İmar ve İskân Bakanlığı Bölge

ondarın elinde yabancılaşmaktadır...
Yabancı çıkarların savunucuları...
...mâşketlerini düşürmeğe devam...
edecektir.

cak bu yolla bir çözüm yolu bi...
lunabileceğini belirtmişlerdir.

Bütçe komisyonunda 141 ve 142

Adalet Bakanlığı bütçesi üzerin...
deki tenkitler, daha çok Türk Ce...
za Kanunun 141 ve 142. maddeleri...
nin kaldırılıp kaldırılmaması ko...
nusunda tartışmalara sahne oldu...
Orhan Apaydın (YTP) bu madde...
lerin kaldırılıp kaldırılmayacağını...
sordu. Osman Gümüşoğlu (AP),...
Niyazi Ağırnaslı (TİP) ve Suphi...
Karaman (Tabii Senatör) madde...
nin kaldırılmasını ve istahımı is...
tediler. Parlamento'nun ünlü Mc...
Carthy'çileri, Mehmet Örgünler...
(Tabii Senatör) ve Ruhi Soyer...
(CHP) gibiler ise kart durdular.

Adalet Bakanı Sırrı Atalay, de...
mokrasiyi memleketinde tek bacaklı...
biran bu maddeler karşısında...
cet bir tutum almak şöyle dur...
sun. Onların vetersizliğini ileri sür...
dü. Atalay, «141 ve 142. maddeler...
Anayasaya aykırı değildir Anaya...
sa mahkemeleri bunları iptal etme...
mıdır. Ancak öfifirkişli mîssesese...
sini objektif esaslara bağlayaca...
ğız. Üniversiteler, her yıl beş kişilik...
biller kişi heyetlerini önceden...
İlan edeceklerdir» diyordu. TİP'in...
141 ve 142. maddelerin iptali yo...
unda Anayasa Mahkemesine yap...
ğı müracaatın akıbetini de böyle...
ce ilk defa Adalet Bakanından...
öğrenmiş olduk.

S. K. D.

Sosyalist Kültür Derneği'nin...
geçer haftaki toplantı Cami...
sohbetinde, Avukat İsmail Hakkı...
Öğüz, «emekli bir koruyucu sa...
...

Planlama Dairesince hazırlanmış bir rapor şöyle...
özetliyor:

1 Ereğli Demir-Çelik yatırımı dünya standard...
larına göre pahalıdır.

2 Bu pahalılık mamûllerin pahalı olması sonu...
cunu doğuracaktır.

3 Ereğli Demir-Çelik tesisinin kuruluş yeri yan...
lış ve hesapsız seçilmiştir.

Daha bitmedi...
Ereğli Demir-Çelik inşaat mukavelesinde, kontrol...
göreviyle müteahhütlik görevi aynı elde, aynı...
firmada birleşmiştir.

★
İMDİ şöyle bir testis düşününüz. Yatırım için...
gerekli milyarlar devlet hazinesinden; ama...
tesis özel teşebbüslün... Kontrol ve müteahhüt...
firma aynı elde... Ve başbaylıklar da aynı eller...
de...

Ve sonra C.H.P. Grubu 450 milyonluk sulist...
maj hikâyesini kontusuyor...

Peki... koruyor ama, devletin, yani halkın...
hakkını kim koruyacak?

Hic kimsen!.. Sanayi Bakanı açık açık demit...
tir ki:

— Ana sözleşme gereğince teftiş hakkımız...
yoktur.

Türkiye işte böyle çöküyor, ham imtiyazlı...
gruplar işte devlet hazinesini böyle kullanarak zen...
ginleştiriyorlar. Sanayi Bakanı Muammer Erten'in...
Ereğli Demir-Çelik hakkındaki sözlerini buraya...
aynen aktarıyorum:

— Yolsuzluk konusu Bakan'ına itikaf etmiş...
tır. Evvelâ şunu söylemek isterim ki, ben Demir-...
Çelik fabrikalarının çalışmasından memnun bir Ba...
kan değilim. Ama ana sözleşme gereğince teftiş...
hakkımız yoktur. Ancak Demir-Çelik fabrikaları...
müfettişlerini tahrik etmek suretiyle tahkikat yap...
tırmaktayız.

Bu sözler devletin acizini, ana devleti aciz...
den faydalanmaların imtiyazlı durumunu bütün...
cıklığıyla gözler önüne sermektedir. Türkiye'de...
devlet hazinesinden çıkan paralarla kurulan, ama...
özel menfaat gruplarının elinde bulunan ve çoğu...
nu devletin kontrol edemediği elinde fazla tesis...
vardır. Bu tesisleri kontrol altına almadan, halkın...
parasını kendi çıkarları yönünde kullanacak bir...
matlı azınlığın kontrol altına almaya imkân yok...
tur. Türkiye'nin ise en büyük dâvalarından biri bu!
Bu matlı azınlığın temsilcileri servet düşmanlığı...
nın abı yürüttüğünü söylüyorlar. Hangi servet...
düşmanlığı? Halk kendi servetine hakim olsun...
kendî servetini kontrol etsin yeter. Ama bugün...
Türkiyede servet sahibi görünenler halka dönerek...
diyorlar ki:

benim malım. Senin paran, benim param; senin...
malın, benim malım. Bu yutturmaca bakalım da...
ha ne kadar sürecek?

Senin paran, benim param; senin malın eb...
nim malım. Bu yutturmaca bakalım daha ne ka...
dar sürecek?

dir—. «Atom çağında dış politika...
sorunları» konu'u bir konus...
ma yapı. Türkiye'nin artık ken...
disini dev aynasında görmesi za...
manını geçtiğini, atom çağında...
bir takım memleketlerin eski...
stratejik değerlerini kaybettiler...
rini, dünyayı iki kampa bölmüş...
Amerika ile Sovyetler Birliği ar...
sında doğacak bir atom savaşının...
dünyayı yok olmaya götürebileceğini...
devler arasına sıkışmış kalın...
Türkiye gibi küçük memleketlere...
düşen görevin, taraflar arasındak...
anlaşmazlıkları körüklemek de...
gidermek olması gerektiğini...
belirten Ögüz, «1945 de Hiroşima...
ya atılan yüzbinlerce insanın yok...
olmasına sebep olan Atom bombasıyla...
başlayan atom çağında, hâ'â geçen...
yüz yılın motorlarıyla dış politika...
vabmak a-yıptır» dedi.

Türkiye'nin dış politikasının...
tesbitinde ve takibinde hâlis köh...
nemis bir takım usullerin takibi...
binden de deri yanan Ögüz Ce...
zavir'in bağımsızlık savaşını ve...
rırken, hem de 27 Mayıs'tan son...
rakı Devrim Hükûmeti devrinde...
Birleşmiş Milletlerde Türkiye'nin...
Cezayir savaşçıları tutarak ve...
de Fransa'yı tutarak ve...
lehine oy kullanmalarına da dedi...
nerek «Burda de Kongo'da bir...
takım insanları, yani halkı kapita...
lizme ve onun tılsım usabı Combe...
le ve onun arab askerlerine...
kara karşı Türkiye günü...
...anlamamış bir...
...olarak Birleşmiş Milletler...
de Çambe lehinde oy kullanırsa...
...günahı kime ait olacaktır? Elbette...
ki bize, Türk Hariciyesi...
ne ve onun çağının meselelerini...
anlamayan zihniyetine» dedi.

POLİTİKA ve ÖTESİ

Devlet İçinde Devlet

Mehmed Kemal

Başbakanlığa bağlı, Umumi Murakabe Heyeti, İstatistik Genel Müdürlüğü, Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü, Vakıflar Genel Müdürlüğü ne ise; Milli Emniyet Hizmetleri Başkanlığı da odur. Bunlar nasıl çalışıyorsa, o da, o kadar çalışıyor. Onlar nasıl denetlenir, eleştirilirse, Milli Emniyet Hizmetleri Başkanlığı da öyle denetlenir ve eleştirilir. Ama bugüne dek dokunulmayan, söz söylenemeyen bir kurum olarak dururdu. Neden? Devlet içinde «devlet» gibi bir saltanat sürerdi. Herkes korkar, çekinirdi de ondan...

Ne yapar bu Milli Emniyet İşleri Başkanlığı? Devletin güvenliği için haber toplar, bunları değerlendirir, buna göre yetkililerle «her şey» den haber alırlar. Ama gelin görün ki bir «ithalât» oldu. İthalâtiden hükümetin haberi bile olmadı. O zamanki Milli Emniyet İşleri Başkanı, «— Ben hükümeti haberdar ettim, bana inanmadılar bile...» diyor. Niye inanmadılar? Çünkü o zamanki hükümet Milli Emniyet Hizmetlerini, kendi politik çıkarı için kullandı. Politik rakiplerini bu müessesenin elemanlarına takip ettirdi, bu müesseseyi amacından uzaklaştırdı. Kimse de sesini çıkaramadı. Çünkü bu müessese «sevilir» olmaktan çıktı ve «korkulur» oldu. Burada kim varsa, nasıl buraya lâhika hale getirmişlerse, bu tutum ve davranış devam etmektedir. Diyorum ki ve eleştirenler diyorlar ki, bu müesseseyi «korkulur» ve «çekinilir» olmaktan çıkarmak, daha «güvenilir» ve daha «itibarlı» bir hale sokmak. Başbakanlığa bağlı bu müessesenin başındakiler, bunu diyemezsiniz, diyorlar. Gazetelere bir «yetkilî» diye demeçler vererek piyasaya çıkıyorlar. Böylece bir daha, Suphi Karaman'ın devrimiyile:

«— Bir yetkilî titri altında hükümet memurunun bilâhare duruma müdahale etmesini, devreye girmesini devlet ve hükümet anlayışı ile kabili telli görmüyorum. Parlâmentonun üstünlüğünü her şeyin üstünde gören düşünce tarzıyla bu yetkilî memurun devlet içinde devlet davranışını sayın Başbakan ve hükümetin dikkatlerine arz ederim.»

Eleştirenler haklı çıktılar.

Biz de atom sırrı yok. Buna başkaları çalsın da elimizden gitsin. Başkalarındaki atom sırrını ele geçirsek bile, değerlendirecek malî güce değiliz. Öyleyse ne yapar milli güvenlik elemanları, bun fikir yasakları vardır, bunları izlerler ve iş yapıyor görünürler. Onun için fişler tutarlar, dosyalar düzenlerler...

Bakın size bir fiş nasıl düzenlenir onu anlatacağım: Bay (A) yı birisi ihbar eder. Bu mektup gelir Milli Emniyet Hizmetlerinin eline... Onlar bu ihbar mektubunu alırlar, Emniyet Genel Müdürlüğüne üstünde (Çifte ay) bulunan ve (Çok mahremdir) ibaresi yazılı bir mektup yazarlar. Mektubun aslı yazıldığı yere gider, sureti ihbar mektubunun üstüne konur. Bir polis memuru ihbar edilen konuyu inceler, kendine göre bir şeyler yazar. Bu yazı yine (Çifte ay) ve (Çok mahremdir) kayıtlı bir mektupla, birinci tezkereye cevap olarak Milli Emniyet'e gönderilir. Şimdi Emniyet Genel Müdürlüğünde bir dosya açılmıştır. İçinde Milli Emniyetten gelen yazının aslı ve kendi cevaplarının sureti vardır. Bir dosya da Milli Emniyet'te açılmıştır, onun içinde de, ihbar mektubu, Emniyet Genel Müdürlüğüne yazılan yazının sureti ve oradan gelen cevabın aslı vardır. Artık dosya açılmış, fiş düzenlenmiştir. Eğer hakkında dosya açılan Bay (A), gazetelerde yazı yazıyorsa, edebiyat dergilerinde yazı yazıyor, yahut bir partiye kayıtlı da siyaset yapıyorsa, bunlar da bu dosyaya girer.

Parlâmentoda veya başka yerde rakipleri Bay (A) dan söz ederken:

«— Poliste fiş var...» derler.
Kimse de çıkıp:
«— Polisteki fiş nedir? Bunun içinde ne yazılı? Bu adam ne demiş, ne söylemiş?» diye soramaz.
«— Poliste fiş var...»
Bu lâf yeter.

Bakın size bir başka örnek vereyim: Mecliste bir «Komünizmle Mücadele Komisyonu» vardır. Kanunî bir yetkisi yoktur. Bu komisyona, Milli Emniyet Başkanlığına, 1952 yılında «komünist tevkifatına alt dosyalar verilmiştir. Bunu bana komisyona üye bir zat anlattı. Bu dosyaları okumuş, sanıkların savunmalarını incelemiş, bilgi edinmiş. Bu zata dedim ki:

«— Bu dosyada yazılı olanlar, bir askeri mahkemeye bir kitapta toplanmıştır. Sanıklara ve mahkûm olanlara bu kitap verilmiştir. Bunun gizli kapaklı bir yanı yoktur. Mahkeme edilenler cezalarını çekmişlerdir. Şimdi size bunlar yeni ve gizli şeylermiş gibi yutturuluyor.»

«— Bir inceleyim...» dedi.

İncelemiş ve benim hakkı olduğumu görmüş. Diyorum ki:

«— Bu müesseseye, örtülü ödenekten ve bütçeden para alıyor. Bu parayı amacına uygun olarak kullansın. Çarçur etmesin. Oraya buraya dağıtmasın. Nihayet halkın verdiği vergidir bu paralar.»

Ama «bir yetkilî» titri altında demeç veren ne diyor:
«— Kimse bizim işimize karışamaz. Bize alt konuşanlar müessesenin itibarını kırıyorlar.»

Başbakanlığa bağlı öteki genel müdürler böyle bir şey söyleyebiliyorlar mı? Söyliyemiyorlar. İlgili Bakanın verdiği demeçle yetiniyorlar. Bu müessesenin bu tutuma dahl, devlet içinde devlet gibi davrandığının bir delilidir. Adına uygun güvenli, millî bir müessese olmasını istiyoruz. Onlar alışkanlıklarının ve süregelen hatalarının devamında ısrar ediyorlar.

Soruyorum:

«— Bu müesseseyi düzeltelim mi, düzeltmiyelim mi? Düzeltilmeye muhtaç mı, değil mi?»

Soruya kimse «hayır» cevabını veremez.

Soygun devam edecek ama oranı belli değil

Uç milletvekili, Kemal Sarıbrahimoğlu, Arif Ertunga ve Ahmet Sener Meclise bir kanun teklifi getiriyorlar. Teklif, «tarımda kullanılan traktör, biçer döğer ve ekipmanları ile zirai gübre ve ilaçların ithal, istihsal ve satışının münhasıran Zirai Donatım Kurumu tarafından yapılması» yolundadır. Yani kısacası milletvekilleri bir devletleştirme, bir millileştirme istiyorlar. Gerekçeleri de son derece sağlam. Diyolar ki Türkiye'de çiftçi aileleri traktör, biçer döğer gibi tarım aletleri alırken özel teşebbüs eliyle soyulmaktadır. Hem de insafsızca ve vicdansızca.

Diyolar ki, Fordson, Super, Majör veya Massey, Ferguson bir traktör, her türlü gümrüğü masrafı, sigortası, komisyonu, navlunu hesap edildikten ve üstüne de yüzde 25 kâr konduktan sonra Zirai Donatım Kurumu tarafından 33.653 liraya satılmakta. Kurum da bundan 6785 lira kâr etmektedir. Diyolar ki, 14 ayak disel motorlu bir biçer-döğer gene her türlü masrafı, güdüsü çıktısı hesap edildikten ve üstüne yüzde 25 kâr konduktan sonra 89.602 liraya satılabilecek iken bu özel teşebbüs eliyle 140-150 bin liraya satılmaktadır. Fakir köylü vatan daş, dışından tırnağından biriktirdiği paralarla borç harç aldığı bir traktörde asgarî on bin, bir biçer döğerde ise 45-50 bin lira kazık yemektir.

Kanun teklifi Meclise geliyor. Komisyonları dolaşılıyor. Neticede Bütçe ve Plân, Maliye ve Tarım Komisyonlarından üçer kişi seçilerek dokuz kişilik bir geçici

komisyona navale ediliyor. Tek lifli milletvekilleri, komisyonda da uzun uzun halkın nasıl soyulduğunu, örnekleri ile anlatıyorlar. Vatandaşın hiç olmazsa bu sahada soyulmasını önlemek için bir devletleştirmeğe gitmekten başka çare yoktur.

Komisyonla tartışmalar başlıyor. Memleketimizde traktör ve biçer-döğer montaj atölyeleri kurulmuş, yurdun çeşitli tarım bölgelerinde bir iki yıl içinde milyonlarca traktör ve biçer-döğer bavyeri türemiş. Bunların Jostları var, arkadaşları var, siyasi nüfuzları var veya nihayet paraları var. Bu üç C.H.P. li milletvekiline karşı bir karalama kampanyasıdır başlıyor. Bunlar özel teşebbüs düşmanı, bunlar mülkiyet düşmanı diyorlar. Aynı zamanda Türkiye Zirai Odaları Birliği Başkanı da olan Arif Ertunga o sırada yurt dışında ve komisyonda değil. Dokuz kişilik komisyonda sadece Sabribrahimoğlu ile Ahmet Sener var. Bunların sonucunu da baskılara fazla dayanamıyor. Komisyon oylamalarını da yüzde kırk bir devletleştirme nin aleyhinde oy vermese bile çe kimser kalyor. Buna karşılık Sabribrahimoğlu ve ona itihak eden Nedim Müren, tarım aletlerinin ithalının yüzde yüzünün Zirai Donatım Kurumu eliyle yapılmasını ve ona oylamıyorlar. Kullanıyorlar ama, komisyona Cavi: Oral gibi kişiler de gelmiştir. Oye değilse de söz hakları

vardır. Yüzde yüz teklifi ikiye karşı beş oyla red ediliyor.

Komisyonla üye olanlar ve olmayanlar başlıyorlar nutuklara: Efendim Anayasa bile karma ekonimden söz ediyor. Özel teşebbüs bu pek verimli ticaret sahasından kimin siki çıkarmaya hakkı var diyor. Bu Anayasaya aykırı diyor. Neticede pazarlık pazarlık, soygunun hiç olmazsa yüzde kırk oranında devam edebilmesi konusunda anlaşmaya varılıyor. Tarım araçları ithalinde Zirai Donatım Kurumu yüzde 60, özel teşebbüs de yüzde kırk oranında ithalat yapabilecek. Ancak kâr haddi yüzde 20 yi geçemeyecek. Aksine davrananlar iki yıla kadar hapis 100 bin liraya kadar para cezasına çarptırılacak.

Sabribrahimoğlu ile Ertunga yaptıkları bir basın toplantısında, tekliflerini bu haliyle bile komisyondan geçirebildikleri için duydukları memnuniyeti belirttiler. «Hiç olmazsa bundan böyle çiftçi aileleri alabildiğine soyulmavacak soyguna bir ölçüde de olsa sınır çektik» dediler. Tekliflerini ivedilik ve öncelikle Meclisten geçirebileceklerini umuyorlar.

Dokuz kişilik bir komisyonda böylesine zedelenen bu teklifin, Meclis Genel Kurulunda ve Senatoda nasıl kuşa döneceği ise daha hiç belli değil. Ama iyi niyetli Sabribrahimoğlu ile Ertunga «biz Mecliste de bu ithalatın yüzde yüz ölçüsünde Zirai Donatım Kurumu eliyle, yani devlet eliyle yapılmasını savunacağız» diyorlar. Bakalım, Meclis soyguna hangi ölçüler içinde mücadele edecek? Yüzde kırk mı, yoksa daha az veya fazla mı? Göreceğiz. Bekleyen görür...

İlhami Soysal

Melen de aforoz edildi

Özel sektörün önde gelen temsilcilerine Maliye Bakanı beğendirmek doğrusu çok güç bir iş oldu. Vergi kaçakçılığından söz ettiği için kötü kişi olan Şefki İnan dan sonra özel sektörün düne kadar pek sevdiği Ferit Melen de, Koş'un göзде İstanbul Ticaret Odası Başkanı Behçet Osmanoğlu lu tarafından aforoz edildi. Aforozun görünüşteki sebebi, Maliye Bakanının servet düşmanlığının kaldırılması konusundaki sözleridir.

Ferit Melen
«Böyle mi olduk?»

dir. Melen «servet düşmanlığının önlenmesinde, sermaye sahiplerine büyük görev düşer. Onlar servetlerini muhafaza etmek istiyorlarsa, gelirlerinin yüzde 50 stl vergi olarak vermeli, geri kalanla da iş alanı yaratan yatırımlar yapmalı, ücretleri artırarak sosyal adaleti gerçekleştirmelidirler» demişti.

Bu sözler üzerine hiddetlenen özel sektörün seçkin sözcüsü, «servet beyanı dediniz, oldu. Vergilerin açıklanması dediniz, oldu. Mali polisiniz de var. Gerisi sizin göreviniz. Vergileri ödetiniz efendim. Vergi kaçakçılığı varsa, bu sizin suçunuz. Yatırım yapılmıyorsa, bu da sizin suçunuz. Teşvik edin, yaptırın.» diyor.

Melen, bu sert çıkış karşısında Paris dönüşü yaptığı açıklamada, geriledi ve sözlerinin yanlış anlaşıldığını söyledi. Özel sektörün kızgınlığının gerçek nedenleri ise, anlaşılmadı. Yalnız böyle kızgın çıkışlardan sonra, yeni tavizler el de edilmesi şüphesiz.

Tartışmadan çıkarılacak hisse, yarım yamalak tedbirlerle, özel sektöre vergi ödetilemeyeceğidir. İç ve dış ticarete kıllı noktalara devlet hâkim olmadıkça, vergi kaçakçılığı devam edecektir. Özel teşebbüs yatırımları için de devlet, onun yapamadıklarını derhal yapacak mali ve teknik güce kavuşturulmalıdır. Yani özel sektörün uykularını kaçırın elddi bir devletçilik politikası uygulamaktan başka çıkar yol yoktur. Katkıma plân, ya kâğıt üzerinde kalmaya, ya da devletçi olmaya mahkûmdur. Maliye Bakanı Şefki İ özel teşebbüs temsilcilerine bu gerçeği söylemeye cesaret edemedi.

Milyonerlerimiz

1965 Mali Yılı Bütçe Gerekçesi, 1963 yılında milyonerlerimizin sayısında önemli bir sıçrama olduğunu gösteriyor. 1960 da 110 milyonerimiz vardı. Milyonun üstünde yıllık gelir sağlayanların sayısı 1961 de 108'e, 1962'de ise 83'e düşmüştü. Bu rakam 1963 te 117'ye çıkmıştır. Ne var ki milyonerlerin sayısında bir yılda yüzde 40 artış kaydetmemize rağmen, ver-

Behçet Osmanoğlu
Taviz hücumu

gi gelirlerimizde önemli bir artış olmamış, mükellef başına düşen ortalama vergi miktarı azalmıştır. 1962 de her mükellef 943 bin 166 lira vergi ödemiş, 1963 de ise milyonların ortalama vergisi 830 bin 973 lira. Ortalama milyoner geliri de 1962 de 2 milyon 368 bin lira iken 1963 de 1 milyon 690 bin 436 liraya düşmüştü...

ÖĞRETMENLER GAZETESİ

TÜRKİYE ÖĞRETMEN DERNEKLERİ MİLLÎ FEDERASYONUNUN HAFTALIK YAYIN ORGANI

OKUYUNUZ OKUTUNUZ

(YÖN 89)

SİYASİ NOTLAR

A.P.

Teskişatçılıkta ünlü Bilgi, teşkilatçı Genel Başkan aydınlatıcı da kazanamadı. Bunda Demirel'in Bilgiyi istememesinin payı büyüktür. Üç eski arkadaşın, ilk günlerin birlik ve beraberlik jestlerine rağmen, aralarının iyice açıldığı artık aşikâr. Demirel'in, kongrede dağıtılan ve onun masonluk kaydını gösteren vesikaları ustatlamadığı anlaşılıyor.

AP. Başkan Yardımcılarının seçen Temsilciler Meclisi toplantısından sonra bir de bildiri yayımlandı. Bildiri, AP. nin yeni sosyal akımlara tamamen karşı olduğunu, ancak MrcCarthy tarzı bir fikir hürriyetini savunduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Bildiride şöyle deniliyor: «Fikir ve vicdan hürriyetine yürekten inanıyoruz. Ancak demokrasiyi anarşi akımına sokma istidadını gösteren, memleketin müesses içtimai ve iktisadi nâ zamanı temelden sarsan, içtimai ve mesleki zümreleri birbirleri aleyhine tahrik eden bir takım zararlı akımların memleketi yaygın hale getirilmek gayretini ilâzîmlî ile müşahade etmekteyiz... Kanunlarımızın bu gibi tahrikleri men eden hükümlerinin ciddiyetle tatbik edilmesi lüzumuna inanıyoruz.»

Muhalefette böyle söyleyen bir partinin, iktidarda neler yapmak

isteyeceği kolayca tahmin edilebilir. Menderes bile iktidara gelene kadar fikir hürriyetine taraftar olmayı bilmişti.

Bildiride AP'nin sosyal adalet görüşü de şöyle açıklanıyor:

«Sosyal adaletin ancak sağlam ve sıhhatli bir ekonomiden neticeleriyle elde edilebileceğine kanaat buluyoruz». Yani önce kalkınma, sonra sosyal adalet. Kalkınmanın da kınların kalkması olacağı malûm. Anayasa ve Kalkınma Planı ise, «Hem kalkınma, hem sosyal adalet birlikte» diyor. AP. programı grev için de «İktisadi kalkınmayı baltalamama» şartını getirmektedir. Yani AP. sosyal adaletle olduğu gibi greve de karşıdır. Böyle bir parti iktidara da gelse, fena gider.»

Secim yatırımı

Geçtiğimiz haftanın son günü 1965 bütçesinin görüşüldüğü Bütçe ve Plan Komisyonunda, dışardan komisyonu takip edenleri hayretler içinde bırakan, ancak parlamentoda temsil edilen partilerin besinin de birbirinden zerre kadar farkı olmadığını gösteren bir olay cereyan etti.

Komisyonunda Başbakanlık ve ona bağlı kuruluşların bütçeleri görüşülüyordu. Sıra Diyanet İşleri Başkanlığı bütçesine geldiğinde, salonda bir kıpırdanmadır başladı. Önce bu bütçenin dağıt-

mez savunucuları Mehmet Geçioğlu, Ahmet Bilgin gibi kişiler sahneye geldiler. Sonra ayetler, hadisler okunarak bu bütçenin tüm müzakereye başlandı Komisyon raporları 60 milyon 731 bin liralık Diyanet İşleri Başkanlığı bütçesinde bir sürü fasla zam yapılmasını istiyorlardı. Hemen her konuşan da bu zam taleplerini destekledi.

Seçimlerin arifesinde, bir iki istisnadan dolayı, —onlar da Tabii Senatör Sami Küçük, CHP. İl Şefik İnan— hemen bütün senatör ve milletvekilleri, din adamlarını kazanmak için bir yarışa girerler. Hademe-i hayrat kadroları artırılmıyorsa, camilere mescitlere daha çok yardım edilmeliydi, din eğitimi görecekti daha çok öğrenciye burs verilmeliydi.

Hicazdan yeni dönmüş, Diyanet İşlerini tedvirle görevli Devlet Bakanı İbrahim Saffet Ömay bu ısrarlı istekler karşısında yarın ağızla, «memleketimiz mali sıkıntı içindedir, fedakârlık gerekmektedir. Bu ise bize düşer. Rapor-tör arkadaşlarımızın zam isteklerine bu sebeple katılmıyorum» dedi ama, bu konuşmasından hemen sonra da bakanlık stratinin ayrılarak, komisyon üyelerinin arasına oturdu ve oylamaya geçildi. Komisyon sözcüsü Celâl Sungur, zam talep edilen faslıları çoktuncu okumaya, komisyon başkanı Ali Şakir Ağanoğlu da «kabul edemiyoruz—etmemiz» diye oylamaya basadıktan sadece yedi dakika sonra, Diyanet İşleri Başkanlığı bütçesi komisyonun tam 19 milyon 320 bin lira zam görmüş olarak çıktı. Yani yüzde 31 oranında zam görmüş olarak. Esasen, zamlara itiraz eden Maliye temsilcisi, başka dakelerin giderlerinden kısıntılar vapararak açığı kapatırız diye susturmuştu. Böylece, hademe-i hayrat tabanı maaşları 200 liradan 300 liraya çıkıyor, mevcut hademe-i hayrata seyyanen elliser lira zam yapılıyor, 1000 hademe-i hayrat kadrosu ve 100 odacılık kadrosu teskil ediliyor, burslu din öğrenci sayısı artırılıyor ve odacılara birer kat elbise verilmesi imkân dahiline giriyordu.

Diyanet İşleri Bütçesinin komisyonunda görüldüğü bu zam, tam manasıyla bir rekordu ve şimdiye kadar hiç bir bütçe bütçesine büyük oranda bir zam görmemiş, tam aksine çeşitli bütçeler kısıntıya uğramıştı...

Üniversite

Hükümetin reform yapacağı vaatleri üzerine talebe teşekkülleri, Üniversitenin kapısına kilit vurmakla sonuçlanacak büyük mi-

Prof. Ekrem Şerif Egeli
Fütursuz bir üstad

tingten vazgeçtiler. Ama hemen sonra fütursuzluğuyla ünlü Rektör Vekili Öd. Prof. E. Şerif Egeli, «Reforma ilzüm yoktur. Reform 1933 te yapılmıştır» şeklinde ancak Merihten gelen hocalara yakışır bir beyanat verdi. Beyanat, Üniversite kendi kendini reform edemez görüşünü güçlendirmek için başka işe yarayacaktır. Üniversitelerarası kurulun hazırladığı Reform Tasarını ise, bu konuda etraflı bir araştırma yapan Prof. Karavallı'nın belirttiğine göre, «temel mazeretler üzerinde dur-

TOPLUMCU ULUÇ PAŞA

Ne çabuk geçiyor zaman? Daha dün Sıkıyönetimin uzatılmasının Anayasaya aykırılığını belirten o değil miydi T.B.M.M.'nin birleşik toplantısında? O değil miydi Senato'da, Harbiye öğrencilerine ya pulan baskından yakınan? Anayasanın 22. maddesinin son fıkrasına aykırı olarak gazete ve dergi kapatan Sıkıyönetim yetkililerini eleştiren dinç ve gür ses, Uluç Paşa'nın değil miydi? Nasıl da geçiyor zaman... A.B.D. Büyük elçisinin Başbakan İnönü'ye gidip Kromit yolsuzluğu borcunu millî bütçeden ödetmek için «yardımı keseriz» tehdidine karşı «Keserlerse kessinler. Bu millet masır koçanıyla da geçinir. Yardımlarını başlarına çalsınlar!» diye kükröyen Cumhuriyet Senatosu üyesi Burhanettin Uluç ölmemiş gibi geliyor insana. Ama ölüdür o... Gerçekten bu. Ne var ki, Uluç 24 Aralık 1963'de fizik varlığı ile aramızdan ayrılmıştı. Toplumcu Uluç Paşa.

27 Mayıs'ın su yüzüne çıkardığı ülke sorunlarımızın en gerçekçi çözüm yolu arayış ve bulan düşünür, aydın ve ilköğütleri dikkatle, sevinçle, umutla izlerdi. İzmir'deydi. Vahi ve Seadediye Başkandı. Halkı kurtarmak için egemen katiirina oyunlarını açığa vuran, 27 Mayıs'a bir öz hazırlamak için kendi çapında bir şeyler yapmaya uğraşan «Kovan» dergisinde köy sorunları, işçi sorunları, halk sorunları dile getirilmek istendiği çile ile izlediği derginin düşünce akımı yaratma çabasından ötürü bir eksiklikten giderildiği kanısını taşırdı. İşte, derdi, biz 27 Mayıs öncesinde zamanın iktidar istibadına son vermek tasarımıydık, ama sonrası için plan, program, hedef olarak hazırlanmış olmadığımızdan bu ve benzeri yayınlara şiddetle ihtiyacımız var. Nitekim rahmetli Uluç altmış aşan yaşına rağmen toplumun sorunlarını çözüm yolu getirmek çabasıyla çıkan dergilere, kitaplara büyük bir susuzluğuyla gidericisine ilgil duyar, güzelliklerini takar, koltukta, masada, yataktaki okurdu. YON ilk çıktığı zaman burdan sevinmiş, «Bildiri» ye imza göndermiş, yazı yazmış, hararetili ve sadık bir YON'cu olmuştur. Bu haliyle o, mezarın başında Suphi Karaman'ın da belirttiği gibi 27 Mayıs sonrasının politika ve parlamento hayatına en çabuk ve en iyi intibak kabiliyetini göstermişti. Kim ki, Anayasadan yanadır, Anayasa ilkelinin yasaları birer gerçek olmasına çalışır. Uluç Paşa gerçek 27 Mayısçı ve Anayasa savunucusu olarak ülkemiz sorunlarımızın can damarlarına doğrudan doğruya ve korusuzca basmanın örnek davranışını vermekten çekinmemiştir. hak bellediği yolda yapayalnız bile kalsa gerçekçi söylemiş, gerçekten yana olanlarla işbirliği kurmuştur. Sosyalist Kültür Derneğinin İstanbul şubesinin açılış töreninde genç sesleriyle sormuştur: «Tanrım, Birinci Meşrutiyet, İkinci Meşrutiyet, Birinci Cumhuriyet, İkinci Cumhuriyet... Batılılaşma bildik mi? O halde neden kapitalist olmayan bir kalkınma sistemi ve yöntemini benimsemiyoruz?» Bincerce üniversitelerin alkışları ve bravo sesleri Türkiye için umut kapılarını aralıyordu.

Gençlik deyince aklı elbette Atatürk gelir. Uluç, gençliği en iyi tanımlayan belgenin Atatürk'ün Bursa söylevinde belirttiği anlamda saklı olduğuna inanırdı. 1962'nin 10 Kasımında Veteriner ve Ziraat Fakültelerinin ortaklaşa düzenledikleri bir Atatürk gününde yaptığı konuşmada bu söylevde dile gelen gençliği övüyor, yurtta ve cihanda barış havasında çağdaşlaşabilmek için ekonomik, bilimsel, çabaların gerekliliğini, düşünce özgürlüğüne savaş vermenin zorunluluğunu anlatıyordu. Ege

Üniversitesel Rektörlüğünden aldığı bir açılış töreni çağrısına verdiği cevapta akademik ve bilimsel özgürlük içinde yarınlarmıza ısıt duyacakları özlemyle mutluluk duyacağını yazıyordu. Hele İstanbul İktisat Fakültesi Öğrenci Derneği Başkanlığının kutlama kartlarına hiç üşenmeden yazdığı cevaplarına yurt kalkınmasının iktisadi çabaları, toplum yararına ve akılcı yollarla gösterilecek çabaların sonunda varılabileceğinin inanç ve ilgisizliği aşıyordu. Akla ve ilme olan güveni o denli tam idi ki, Komünizmle Savaş Derneğinden aldığı bir açılış töreni çağrısına «akıl ve bilim» volundan savaşı nazik veriyordu. Prof. Yavuz Abadan'ın başkan bulundukları Sosyal İlimler Derneğinin milletlerarası çapta ve seviyedeki toplantılarına sevkile katılır, özel çağrıya uvarmadık meşru mazeretleri halinde bile giden ve dinleyenlerden bilgi toplardı. Uzmanlaşmanın yanında aydın olmanın gereğinden ötürü, Burhanettin Uluç karierden gememesine rağmen valliğinde asla katı ve formal davranmamış, hatta deşme hukukcuların ve idarecilerin bugünün toplum kalkınması çalışmalarında örnek edilebilecekleri pratik bir çözüme, halkın yararına bir çözüme ulaşmıştı.

Bilindiği gibi 3917 sayılı Gayrimenkul Tecavüzün Def'ine Dair Kanun uyarınca vahi ve kaymakamlar zilyetlik koruması gereken hallerde tecavüzün def'i için kesin olmasa da mevcut durumu koruyan kararlar alabilmektedirler. İzmir'de bir mülkin arsanı üzerinde yirmi alle, 200 nüfus gece kondu yapıp barınmaktalarken tapu senedi göstererek gecekonduların yıkılması suretiyle hakkın korunmasını isteyen mülkin müracaatını red ile mahkeme yolunu gösteren Vahi Uluç, sosya'esprî örneği verilmiştir. Evet mülkiyet! Nasil? Toplum yararına aykırı olmamak, toplum yararına sunulanımla kayıtlı mülkiyet! (Anayasa. m. 36 ve sonrası...)

Onun ölümünün ilk yıldönümünde bütün yaptıklarını ve özellikle rini bir derginin sınırlı sütunları arasına sıkıştırabilmek çok güç. Orman sevgisi, çocuk sevgisi, maarifçiliği, askerliği, veterinerliği, idareciliği, politikacılığı yanı sıra cesareti, sertliği ama yumuşak kalplılığı, sinirliliği ama gelip geçiren özellikleri üzerinde anılar ve somut örneklerle durmak mümkünse de belirtilen engel yüzünden sadece bir yanı, özellikle toplumcu yanı üzerinde durarak kişiliğini ve anısı önünde saygı borcumuzu yerine getirmek istedik. Yaşayan benzerlerine de örnek olması dileklerimizle ışıklar içinde yatsın...

Y O N

GERÇEK SAYGISI

Kârdan toplum kâr eder

Fethi Naci

B roşürün adı böyle: «Kârdan toplum kâr eders». İktisadi Araştırmalar Tesisi yayınlamış. Giris'te «Tesisimizin gayelerinden biri de millî ekonomi konularında yayınlarda bulunmak, ekonomik meselelerimizi etrafında kamuoyunu aydınlatmaktır» deniyor. Kamuoyunu aydınlatmak amacıyla yayınlanan bu broşür, Birleşik Amerika'nın bütün büyük sanayicilerinin katılmalarıyla kurulan Millî Sanayiciler Birliğinin hazırladığı bir incelemenin çevirisi imiş.

Okuyoruz: «İşveren kâr ettiği takdirde evvelâ işçinin işi emniyettedir. Ücreti artar; iş yeri daha düzenlenir, kullandığı alet veya makineler yenilenir. Aksine olarak işveren kâr etmediği zaman, işçi bir zaman sonra işsiz kalmaya mahkûmdur.»

Okuyoruz: «Kâr hadleri yüksek olduğu zaman yeni şirketler kurular, eskiler büyür, artan kazançlar sermaye sahiplerine emniyet verir, iş sahaları genişler, daha fazla işçi tutulur ve işsizlik bir problem olmaktan çıkar.»

Okuyoruz: «İşçi ile işvereni gelirleri bakımından mukayese ederseniz işçinin ücreti emniyettedir, fakat iş sahiplerinin yatırımlarından ne dereceye kadar kâr edecekleri belli değildir.»

Okuyoruz: «Kârda olan bir şirket büyük miktarda vergi vererek, içinde bulunduğu cemiyetin vergi yükünü hafifletir. Mektepler, parklar ve yangın ekipleri, yollar, aydınlatma ve kanalizasyon gibi belediye hizmetlerinin kaynağı iyi işliyen şirketlerin kârlarıdır.»

Okuyoruz: «Her gün ihtiyacımızı artmakta, fen bize yeni maddeler bulmaktadır. Bunları bulmak için araştırma lazımdır. Bu araştırmayı yapabilenler yalnız kazançlı şirketlerdir. Bu araştırmalar yalnız halka fayda ağılamakla kalmaz, işçilere ve cemiyete de fayda sağlarlar.»

Okuyoruz: «Modern ekonomide kâr, son derece geniş bir kitleye dağılır... Mahş ve ücretleri ticari ve sınıal müesseselerinin kârlarından ödenen büyük bir kitle vardır... Sigorta sahipleri... Vakıflarla okuyan gençler veya vakıf hastahanesinde tedavi olan hastalar... Emekli maaşlarının bir kısmı... Bankaya yatırılan paraların faiz alanları...»

Okuyoruz: Broşür bitiyor. Bir de bakıyoruz ki kârdan her-

kes kâr ediyor, kâr etmeyen yalnız sermayedarlar, bir onlar bir şey almıyor kârdan!..

★

F ransız atasözü «Arkadaşımı söyle, kim olduğunu söyleyelim.» diyor. İktisadi Araştırmalar Tesisinin belibliği kuraları günler: Yapı ve Kredi Bankasından Kâzım Taşman, Koc topluluğundan Behçet Osmanağaoğlu, özel sektörde ve sermayeci profesörlerden Orhan Dikmen ve Hazım Kayaçak. Ereğli Demir Çelik'ten Dâniş Koper...

★

B u kârdan kimlerin kâr ettiği sorulurken sermaye sahipleri yanısıra bir zümre daha unutulmuş, onu da biz unutmuşuz: Kârdan, bir de, parababalarını tavhıyarak, halkın da unuttuğu özel sektörü girin göstereceklerini söyleyen ve unuttuğu, böyle gülmüş broşürler yayınlanan, bu yoldan ko-

★

İ ktisadi Araştırmalar Tesis'i'nin bir broşürü daha var önümde, ama ondan söz açmıyacağım, sabrınızı taşımak istemiyorum. Adını okuyun, yeter: «İspanyol mucizesi özel teşebbüs mazeretidir.»

BU PETROL BİZİM!.

Petrol, Türkiye'nin en önemli kaynaklarından biri olmak üzere. Ama, yabancı şirketlerin kendi elleriyle hazırladıkları Petrol Kanunu bu kaynaktan istediğimiz gibi yararlanmamıza engel oluyor. Kapitülasyonların hortlayışı demek olan Petrol Kanunu, Türk halkının soyuluş belgesi niteliğiyle ortada duramaz: mutlaka değiştirilmelidir!..

Kanun yoluyla soygunculuk

Bir ülkenin yabancılar eliyle sömürülüşünü en tipik ve sembolik şekilde göstermek bakımından petrol yağmacılığından daha iyisini bulmak imkânsız. Sömürülüş eğer ülkenin zenginliklerini «emmek», «kanını kurutmak» diye tanımlanacaksa, Türk toprakları üzerinde yabancıların işlettikleri kuyular, tasfiyehaneler ve istasyonlar bunun en göze çarpan örnekleri sayılabilir. Petrol, âdeta Türkiye'nin yeraltı damarlarında akan bir kan, yabancı şirketler de bunu emerek Türk halkının sırtından geçinen sütlükler... Onun içindir ki, petrol davası, Türkiye'nin ekonomik kurtuluş savaşında son derece büyük ve sembolik değer taşıyan, bu savaşın başarıyla yürütülüp yürütülmediğinde mihenk taşı olarak kullanılabilecek olan bir dava.

Türkiye'de bugünkü petrol soygunculuğu, kanun-dışı yollardan değil, ne yazık ki Türk halkının soyuluş belgesi niteliğiyle hâlâ «Türkiye Cumhuriyeti Mer'î Kanunları» içinde yer alan bir utanç kanunu» yoluyla yapılmaktadır. Bu utanç belgesi «Petrol Kanunu» adını taşır ve Menderes devrinin en azgın günlerinde, yabancı çevrelerin baskısı ve yerli usakların suç ortaklığıyla, Türkiye Büyük Millet Meclisinden kapkaççı metodlar sayesinde geçirilmiştir.

Türkiyede ilk önemli petrol yatağının bulunuşu 1946'da Raman'da, ticarî önem taşıyan nitelikte üretime geçiş de 1952'de Garzan'da oldu. Kafkas ve Irak petrolleri arasında böyle zengin bir başka alanın daha bulunması ihtimalleri açıkça belircince, yabancı şirketlerin ilgisi hemen artıverdi.

Kendi imkânlarıyla birşey başarabilmek inancını çoktan yitirmiş olan ve ülkenin kalkınmasını sadece yabancı sermayenin himmetine bağlamış bulunan Türk politika-kadrosunun beceriksizliği de buna eklenince, milli petrolü peşkeş çekecek bir kanunun çıkarılması için gerekli zemin kolaylıkla hazırlanmıştı. O sırada Türkiye'nin petrol kaynaklarını kendi başına arayarak bulup geliştiremeyeceği, bu alanda mutlaka yabancı ellere lüzum olduğu düşüncesi ısrarla etrafa yayılmış, Amerikanın Türkiye'de bulunan siyasî ve iktisadî misyonları da bu propagandayı bütün güçleriyle desteklemişlerdir.

Petrol Kanununu hazırlayanların dayandıkları gerekçeler ve parlamento kürsüsünden yaptıkları savunmalar hazin ve yuz kızartıcı belgeler olarak Meclis tutanaklarındadır. 1954 yılının Mart ayında TBMM'de konuşan sorumlu hükümet üyeleri ve iktidar milletvekilleri sanki Türk milletinin değil, yabancı şirketlerin temsilcileridir. İşletmeler Bakanı Sıtkı Yırcalı, Türkiye'nin petrol bulup işletmekteki beceriksizliğini ortaya koyabilmek için 1933-1954 yıllarını kapsayan yirmi yıllık bir dönem alıp öbür ülkelerle karşılaştırmalar yapmakta petrolün uzun araştırmalardan sonra ancak 1952'de işletilebilir hâle geldiğini unutmuş gözükmemekte son iki yılın üretimini 20 yıl içinde eriterek aklınca kurnazlık etmektedir. İktidar milletvekilleri, dünya petrol piyasasının büyük şirketler kartelinde bulunduğunu, bu şirketlerle başedilemeyeceğini, tıpkı İran gibi onların istediklerine boyun eğmenin en

Mümtaz Soysal

akıllıca iş olacağını kendi dilleriyle itiraf etmektedirler.

Tasarının dayandığı temel felsefeyi şu şekilde özetlemek mümkün: Devlet eliyle petrol işletmeciliği yapmağa imkân yoktur; petrol kaynakları ancak özel teşebbüs eliyle aranıp işletilebilir. Özel teşebbüs deyince de, yerli müteşebbisleri değil yabancı şirketleri düşünmek gerekir; çünkü dünyada bu işleri bilen ve gerekli kaynaklara sahip olan ancak onlardır. O halde, Türkiye'de petrol işletmeciliğini geliştirmek isteniyorsa, bu yabancı şirketlerin bütün istediklerini yerine getirmekten, ileri sürdükleri şartlara boyun eğmekten başka çare yoktur. Bunun içindir ki Petrol Kanununun temel hazırlıkları âdeta şirketlerin doğrudan doğruya temsilcileri durumunda olan yabancı uzman ve hukukçulara yaptırılmıştır. Petrol Kanunu, bütün resmî formalitelere rağmen, Türk halkının değil, yabancı şirketlerin iradesini ortaya koymaktadır ve uygulanacağı kimselere, yani menfaat sahiplerine hazırlanmış olması bakımından bir hukuk garabetidir. O kadar ki, o zamanlar da Türk hükümetinin petrol müşaviri olarak çalışan Amerikalı uzman Batzel bile, yabancı şirketlerin hazırladıkları tasarıyı görünce, bu soygun karşısında vicdanının sesini dinleyip isyan etmekten kendini alamamıştır.

Kuyu kancalar

Yabancı ellere hazırlanan Petrol Kanunu o haliyle de yeterli görülmemiş ve sonradan iki değişikliğe daha uğrayarak tam istenen şekle sokulmuştur. 13 Mayıs 1955 ve 29 Mayıs 1957 tarihli bu değişiklikler de tıpkı hükümetin isteği üzerine üç günde «takdimen ve müstaceliyetle», yani öncelik ve ivedilikle kabul ediliveren. Mart 1954 metni gibi, yabancı şirketlerin dileklerini yerine getirmekte, tanıyan kolaylıkları genişletmektedir.

Petrol Kanununun en tipik maddesi, ama da açıklayan şu ikinci madde:

«Madde 2 — Bu kanunun maksadı, Türkiye Cumhuriyeti petrol kuyularının hususî teşebbüs eli ve yatırımlarıyla süratle,

fasılasız ve verimli bir şekilde geliştirilip kıymetlendirilmesini ve bu maksada uygun olduğu nisbette Türkiye dahilinde yabancı menşeli petrol ile yapılan petrol ameliyatının aynı surette inkişafını sağ amaktır.»

Böylece, Türk Devleti, kendi kaynaklarını kendi eliyle değerlendirmek hakkını yine kendi eliyle ortadan kaldırmış olmaktadır! Nitekim, Türkiye'de devletin petrol işletmeciliği yapabilmesi ancak özel teşebbüs kılığına büründürmek zorunda kaldığı kuruluşlar yoluyla olmaktadır ve Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı bu Kanunun yarattığı bir zorunluluğu ifade etmektedir. Ama, Kanunun gözünde, TPAO'nun bir Mobil veya Shell şirketinden farkı yoktur. Yabancı şirketler, kendi kendisini bu derece kolaylıkla harcayan bir devlet keşfedebilmiş olmak tan dolayı ne kadar övünseler yeridir.

Kanunun TBMM'nden geçişi sırasında muhalefet partisi durumunda olan CHP, maddelerin dayandığı temel felsefeye «devletçilik» ilkesi açısından itiraz etmiş, seçim nutuklarında ve mitinglerde Türkiye zenginliklerinin yabancılarla peşkeş çekildiğini ısrarla söylemekten geri kalmamıştır. O zamanın muhalefet lideri İsmet İnönü, «biz bu memleketi sokakta bulmadık!» diyordu. CHP'nin çabası, Kanuna «Türkiye'deki petrol kaynakları devletin hüküm ve tasarrufu altındadır» şeklinde sembolik bir birinci madde ekleyebilmekten başka sonuç vermedi. Bugün, «şahsî teşebbüs» ortaklık kurma imkânı açık kalmak şartıyla, petrol işletmeciliğinin «münhasıran Devlet elinde bulunması» hâlâ CHP programında yer alan ilkeferdendir ve Sayın İsmet İnönü başbakandır. Ama, Petrol Kanunu financı katrılarını ülkütmemek için dokunulmaz bir belge olarak hâlâ ayakta durmakta ve katrılar, daha iyi çifte atabilecekleri günün hayali gözlerinde, Türkiye'yi sömürerek semirmektedirler.

Parselleme

Petrol Kanununun yabancı şirketlere sağladığı imkânlar saymakla bitmez. İlk bakışta, bütün şirketler için eşitlik esasları gözetilmiş gibidir; ama, bu esaslar, aslında Hazine parasıyla kurulmuş bir işletme olan TPAO'yu kösteklemekten ve Türk petrollerinin Türkler eliyle üretilmesine engel ol-

HALKLARIN VE MİLLETLERİN İHLAL ETMEK BİRLEŞMİŞ MİLLETLERİN GELİŞMESİNİ VE BARAN MEKTEDİR.

Birleşmiş Milletler Genel

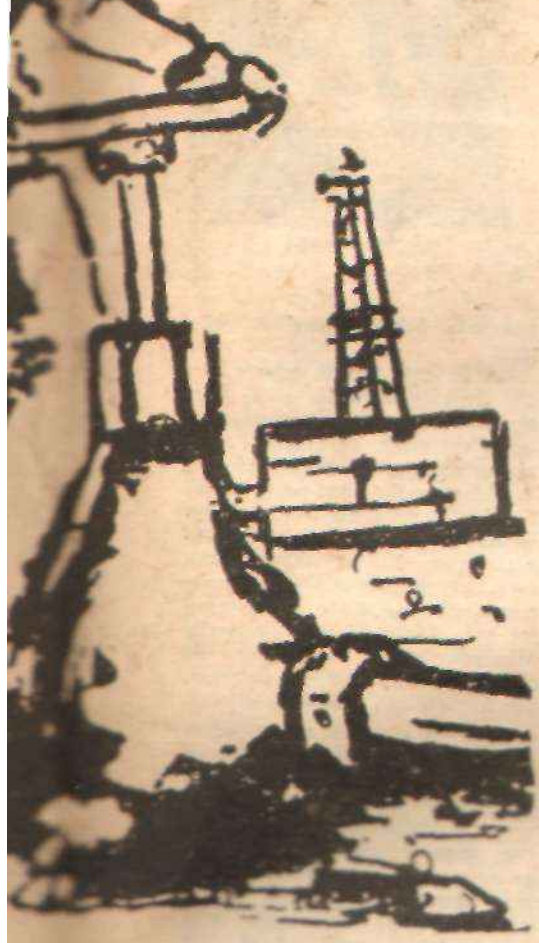
maktan başka bir sonuç vermemektedir. Meselâ, Marmara, Ankara, Sivas, Erzurum, Siirt, Gaziantep, Adana, Antalya ve Ege Bölgesi olmak üzere, Türkiye dokuz bölgeye ayrılmış, her bölge içinde bir şirket aynı zamanda en fazla sekiz arama ruhsatnamesine sahip olabileceği söylenmiştir. TPAO, elindeki imkânları geliştirerek daha fazla arama yapmak istediği zaman, Türk halkının parasıyla çalışan bu kuruluş kendi ülkesinde elini kolunu bağı hissetmemekte istenen genişlikte faaliyet gösterememektedir. Öte yandan, ilk parselleme ve vurgun yıllarında arama ruhsatnamelerini ellerine geçiren yabancı şirketler, uzun bir süre arama faaliyetlerini savsaklayıp durmuşlardır. Yabancı şirketlerin yer yer petrol bulup işletmedikleri veya az işlettikleri de zaman zaman rivayet olarak dolaştırılmaktadır. Bu rivayetlerin ne derece doğru olduğunu, Petrol Dairesine düşen denetim görevinin tam olarak yapıp yapılmadığını kesinlikle söylemek güçtür. Muhakkak olan birşey varsa, o da yabancı petrol şirketlerinin, kurdukları tasfiyehanelerde Türk petrolü işlemektense, Yakın Doğuda ki başka kuyulardan çok ucuza getirdikleri petrolü işlemeyi ve Türkiye'deki kaynaklarını ilerideki sıkıntılı günler için rezerve olarak bulundurmaya tercih ettikleridir. Ham petrol ithalinin hükümetçe sınırlandırılışından hemen sonra, bu şirketlerin arka arkaya petrol bulmağa başlamaları herhalde tesadüften ibaret değildir.

Türkiye kaynaklarını Türkler eliyle işletme ilkesine karşı çıkarılan engeller bundan ibaret değil. Meselâ, bazı petrol arama bölgeleri, milli güvenlik sebebiyle Bakanlar Kurulunca aramaya kapalı tutulunca, TPAO da, tıpkı yabancılar gibi, kendi ülkesinde faaliyet gösterebilmek imkânını bulamaz.

TÜRKİYEDE YAPILAN PETROL SONDAJLARI

1955 - 1963

Yıllar	T.P.A.O. (Metre)	Artış %	Yabancı Ş. (Metre)	Artış %	Toplam (Metre)
1955	15.241		1.000		16.241
1956	15.989	+ 4.91	3.098	+ 209.8	19.087
1957	12.465	- 22.0	11.681	+ 227.0	24.146
1958	19.426	+ 55.8	28.331	+ 142.5	47.757
1959	24.553	+ 26.4	36.127	+ 27.5	60.680
1960	27.624	+ 12.5	38.710	+ 7.1	66.334
1961	43.022	+ 55.7	45.668	+ 18.9	88.690
1962	47.178	+ 9.7	25.865	- 43.4	73.043
1963	59.441	+ 26.0	24.734	- 4.4	84.175
Toplam	264.939	—	215.214	—	480.153

ULUSLARARASI KENDİ TABİİ KAYNAK KULLANIMINDAKİ EGEMENLİKLERİNİ MİLLETLER YASASININ RUHUNA GÖRE MİLLETLERARASI İŞBİRLİĞİ KURULUŞU KURULMASINI ENGELLE-

Genel Kurul Kararı (14 Aralık 1962)

...maktadı. Oysa yabanc. şirketler, ilk
günlerde ortalığı sürdükleri bağımsızlıklarını
milletler ve devletlerle, uzun yıllar petrole
girişinde kurulumlarında çalışmış ve kay-
nakları hakkında çeşitli bilgilere sahip ol-
muş kimseleri bünyelerine almak imkânını
bulmuşlardır. Ruhsat yağması sırasında,
bu karakteristlerin bu bilgilerini de bir-
likte götürüp satarak elverişli birçok arama
alanını yabancı ellere geçmesinde rol oy-
nuşları, ortada hayli kabarık rakamlar
olduğu yine arka kesilmeyen
delillerle halindedir.

Mali kolaylıklar

Petrol Kanunu, tanınan mali kolaylıklar
bakımından Türkiye'yi yabancı şirketler için
cennet haline getirmiştir. Yabancı Sermaye
Kanunundaki kolaylıkları kat kat aşan
bu imkânlar, burada bir iki sayfa içinde
değeri düştürülmüş bile imkân
yok. Bir defa, «tükenme payı» denen bir
kolaylık var ki, petrol kartelinin Ameri-
kan hükümetine kabul ettirdiği bir imkân
aynen Türkiye'de tekrarından ibaret.
Petrol hakkı sahibi, vergilendirme öncesi
için devlete ödödüğü veya ödeyeceği devlet
hizmetleri ve devlet haklarını gayriresmi ge-
rilerden ödetmekle kalmayıp, bir de geri
kalan miktarını % 27,5'ini «tükenme payı»
adıyla vergi dışında tutar. Bu «tü-
kenme payı» denen şey «amortisman in-
dirmesi» de karıştırmamak gerek. Petrol
aracında ve işletmesinde kullanılan
araçlar için amortisman tadarımı imkânı,
buna da pek önem ve keyfi şekilde, yine
var. Tükenme payı, petrol işletmeciliğinde
dikkat çeken ve Tektaşlı petrolcülerin ge-
tirdikleri bir kavram. Gerçi, maden ya-
nakları ve ocakları için de buna benzer
kolaylıklara bütün ülkelerin vergi ve mu-

hasebe sistemlerinde rastlamak mümkün;
kavramı, içinde maden bulunan bir alanda
ki kullanma hakkının elde edilebilmesi için
yatırılan sermayenin amorti edilmesi ama-
cını güdüyor ve sermaye yatırılan kaynağın
bir gün gelip de tükeneceği gerekçesine
dayanıyor. Ama, Amerikadaki petrol karte-
li, bu kavramı ustalıkla kullanmasını bil-
miş ve % 27,5 gibi akıllara durgunluk ve-
recek derecedeki yüksek bir oranı yasama
organına kabul ettirmeyi becermiştir. Tek-
taşlı petrol milyonerlerinin türlü dalaver-
lerle devam ettirdikleri bu oyun Amerika-
da uzun yıllardan beri tenkit konusudur,
fakat kartelin korkunç mali gücü karşın-
da bu konuya dokunmağa bile kimse ces-
ret edememektedir. Hatta, denir ki Başkan
Kennedy'nin öldürülüşünde, kendisinin bu
noktayı kurcalamağa başlamış olması da
rol oynamıştır. İşte, petrol karteli, dünya
üzzerindeki bu zorbalığını Türkiye'de de gös-
termek imkânını bulmuş ve % 27,5 bütün
hazmetiyle Türk kanununa da oturmıştır.

Burada, petrol şirketlerine tanınan büt-
tün indirim imkânları gözden geçirilecek
değil. Ama, bunlardan başka, bir de gümrük
vergileri bakımından tanınmış olan
kolaylıklara dokunmakta fayda var. Petrol
hakkı sahipleri, kendi petrolcülük faaliyet-
leri için gerekli bütün malzemeyi, kanunun
yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 25 yıl sü-
reyle, yani 1979 yılına kadar, «gümrük ve
diğer ithal vergi ve resimlerinden muaf
olarak» ithal ederler. Ayrıca, 1957'de yapı-
lan değişiklik, yabancı şirketlere, Türkiye-
de işlenmek üzere dışarıdan getirecekleri
petrolü de «gümrük ve diğer ithal vergi
ve resimlerinden muaf olarak» ithal etmek
imkânını vermektedir. Yabancı şirketler
böylece dışarıdan çok benzini getirdikleri
petrolü Türkiye'de işlemek, ondan sonra da
«dünya rayıcı» üzerinden Türkiye'ye satmak
kolaylığını bulmuşlardır. Aslında, bu «dün-
ya rayıcı» dedikleri şey de, kendi kendile-
rine tesbit ettikleri ve pençelerine düşen
ülkelere zorladıkları bir fiyattan ibarettir.
Son günlerde Türkiye'nin Romanyadan gaz
yağı ithali için anlaşma imzalaması ve Do-
ğu Blokundan petrol ithal etme tehditlerin-
de bulunması üzerine, yabancı şirketler
«imkânı yok, değişmez!» dedikleri fiyatla-
rını % 25 kırmak zorunda kalmışlar ve dış
politikada bağımsızlığa doğru çok hafif
bir kayma bile hemen meyvasını ver-
mekte gecikmemiştir. Ama, bu arada, 10
yıldan 2 milyar Türk lirası açığa yabancı
şirketlerin kasasına girmiştir.

Petrol Kanununun genişletilmiş hüküm-
lerinden faydalanılarak kurulan ATAS tasfi-
yehanesi de, Türk borçlarının yabancı ya-
tırım haline getirilmesinden ve yeni çalış-
ma alanlarının açılmasından başka büyük
bir yenilik getirmemiştir; çünkü kârlarının
büyük bir kısmı dışarıya transfer edilmek-
tedir.

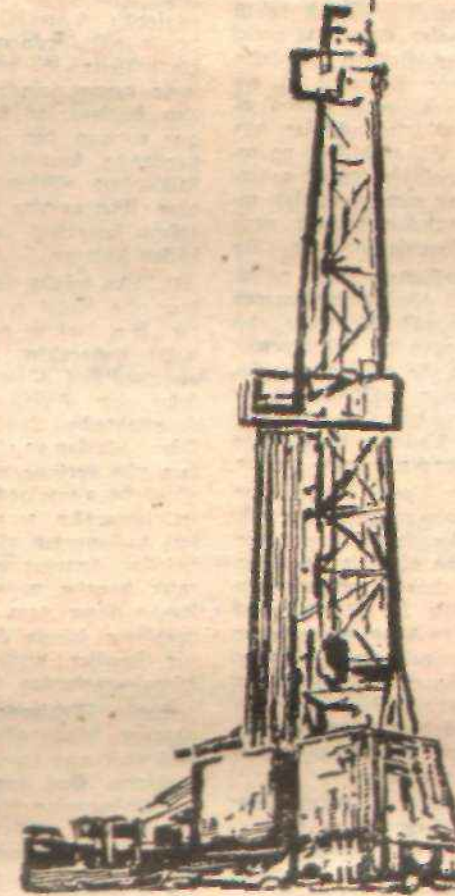
Zaten, petrol şirketlerinin burnunu kırmak
için şimdiye kadar bu kadar uzaklara
gitmeğe bile lüzum yoktu. Geçmiş yıllarda,
Türk hükümetleri, devlet daireselerindeki Ame-
rikalı komiserlerin sultasından ve Amerikan
İktisadi Yardım Teşkilatının sınırlamaların-
dan kendilerini kurtarabilselerdi, meselâ
devlet sermayesiyle çalışan ENI adındaki
İtalyan millî şirketiyle çok elverişli anlaş-
malara girmek mümkün olabilirdi. ENI,
hem Sovyet petrolü ithal ederek düşük fi-
yatlarla dünya piyasasına sürmek ve pet-
rol kartelinin kırmak cesaretini göstermiştir.
Aynı zamanda, petrol alanlarına sahip ül-
kelerle giriştiği anlaşmalarda da son dere-
ce elverişli şartlar ileri sürmekte ve mese-
lâ ortaklaşa işlettiği petrolollerden kârın
% 75'ini hak sahibi hükümete vermeğe razı
olmaktadı. Türkiye'deki yabancı şirket-
ler ise, kâr üzerinden ortaklığa gitmek ye-
rine, kuyubasında, çıkardıkları petrolün %
12,5'ini «devlet hissesi» olarak verip işin
içinden sıyrılmaktadırlar.

Milletlerarası kurnazlıklar

Açıkgöz petrolcüler, ENI gibi kuruluşların
Türk hükümetiyle işbirliği yapmasını önle-

menin de yolunu bulmuşlardır. Petrol Ka-
nunun 1955'te değiştirilen 12. maddesine
göre, «yabancı devletlerin doğrudan doğru-
ya veya dolayısıyla idaresinde müessir ola-
bilecekleri mikyasta veya şekilde mali ilgi-
leri veya menfaatleri bulunan hükmi şahıs-
larla yabancı bir devlet için veya yabancı bir
devlet namına hareket eden şahıslar... Pet-
rol hakkına sahip olamazlar ve petrol ame-
liyatı yapamazlar.» Madde, ilk bakışta, pet-
rolün devletçe işletildiği Doğu Bloku ül-
keleriyle ilgiliymiş gibi gözükür ama, asıl
amaç, ENI gibi «küstahların» Türkiye'ye
sokulmasını önlemektir. Bereket, Bakanlar
Kurulu kararıyla bu maddeye «istisna ta-
nımak» imkânı vardır ve cesaretili hükümet-
lerin manevra alanı henüz tamamiyle kayır-
lanmış değildir.

Milletlerarası şebke. Petrol Kanunu ile
Türkiye'ye çöreklenişini sağlamlaştırmak
için, Türk hukuk sistemini altüst eden ve
Amerikan usullerini aktaran yollara gitmek
ten de çekinmemiştir. Petrol Kanunundaki
«petrol komiserliği» Türk idare sistemine
tamamiyle yabancı bir usul. «Bakanlığa» de-
ğil, «Bakan başı» bir Petrol Dairesi kurul-
muş; petrol şirketlerine Daire kararlarına
karşı «Bakan nezdinde» itirazda bulunmak
hakkı tanınmıştır. Bakan, bu itiraz üzeri-
ne meseleyi bir «petrol komiseri»ne incele-
tecek ve böylece Bakanın gözünde, bir dev-
let dairesiyle bir şirket, haklarında hakem
mütalâası verilen iki eşit hasım durumuna
sokulacaktır. Üstelik, hakem mütalâasına
dayanarak Bakanca alınan karara karşı şir-
ket Danıştaya gidebildiği halde, Petrol Dai-
resinin yapabileceği birşey kalmıyac.
Petrol Kanunu, Türk idare hukukunda bu-
lunmayan acalıp bir hakemlik usulünü dev-
let işlerine sokmuş ve parlamento da, ne

yazık ki bunu böylece kabul edivermiştir.
Şirketler, «bakan nezdinde itiraz» hakkına
sahip olmakla, devlet memurları kademesin-
de sonuçlandıramadıkları işleri, siyasi ka-
demedeki oyunlar ve baskılar yoluyla başa-
rıya ulaştırabileceklerini hesaplamışlardır.

Çıkış yolu

Haysiyet sahibi ve bu ülkenin zenginlik-
lerini yabancı parazitlerin elinden kurtar-
mağa azimli kimselerin petrol konusunda
yapacakları çok iş var. Bunların başıba-
lılığı mesai herşeyden önce güçlü, inancı ve halk
çı bir hükümet ister.

Bir defa ilk adım ve pek güçlü olmayan
hükümetlerce de başarılabilecek bu hamle
olarak, Petrol Kanununda, arama ve işle-
me bakımından TPAO'nun karşısına dikil-
miş engellerin yıkılması ve bölgeler içinde
araştırma alanı sayısındaki sınırlamanın
kaldırılması gerekir. İkincisi, Türkiye'de
üretilen petrolün işlenmesine öncelik tanın-
mah ve hiç olmazsa kamusal kesimdeki
bütün petrol ihtiyaçlarının TPAO ve Pet-
rol Ofisi tarafından karşılanması gibi ilke-
lere kanunî sağlanmak ve statü verilmelidir.

Petrol Kanunu, bugünkü niteliğiyle, ya-
ni Türk halkının soyuluş öfesi olarak da-
ha fazla ortada duramaz; mutlaka değis-
tirilmelidir. Kanunun yabancı özel teşebbüs-
lere tanıdığı imkânlar, Türkiye'nin petrol
konusunda beceriksizlik kompleksi içinde
bulunduğu, yabancı sermaye hayranlığının
hastalık haline geldiği, petrol kartelinin
dünya üzerinde tek söz sahibi olduğu ve
dış politikada tam bağılılığın hüküm sürdü-
ğü yılların kalıntılarıdır. Bugün artık du-
rum değişmiştir. Petrol şirketleri elbette
ayrıcalık durumlarını sürüp gitmesi için
tüm yollara başvuracaklar şantajlara gi-
rişecekler, kirah kalemere yazı yazdıra-
caklar, politik ve ekonomik alandaki yaban-
cı milyonlar eliyle baskıya başlayacaklar,
sözün kısası dünyanın heryanında yaptık-
larını Türkiye'de de yapmağa cesaret ede-
ceklerdir. Ama, buna karşılık, dünya petrol
piyasasının durumu Türk petrolcülerinin
herşeye rağmen gösterdikleri büyük başarı
ve ilerlemeler, dış politikamızın genişleyen
imkânları, kartelcilere «hayır» dememizi
kolaylaştırıyor.

İdeal olan, Türkiye'deki petrolün arama
sında, üretilmesinde, işlenmesinde ve dağı-
tımında devlet tekelinin kurulmasıdır ve bu,
güçlü bir hükümetin başarımayaacağı
kadar güç bir iş değildir. Türk petrolünü
millileştiren bir kanunla bütün arama ve
işletme ruhsatnamelerini iptal etmek, işle-
me sahiplerinin isteyebilecekleri miktarları
Anayasa gereğince on yıl taksitle ödemek
ve bu arada, bugün pek kârlı gördükleri,
«tükenme payı» gibi unsurları kendileri
aleyhine kullanmak mümkün. Dağıtım şe-
bkesinin tek elde toplanması, şimdi görü-
len israfa son verecek, işlek yollar boyunca
birkaç metre aravla kümelenimi; kuruluşlar
yerine, gerekli ayarlamalara göre işleyebi-
len bir sisteme gidilebilecektir. Türkiye'de
üretilen petrolün ülke ihtiyaçlarının karşıla-
yabilir hale geleceği günler yakındır; o gün
lere kadar da büyük kartel dışında yarar-
lanılması mümkün olan birçok imkân var.
Petrol Ofisine şimdiden çok elverişli tek-
lifler yağmağa başlamıştır bile. Artık kim-
se, Türkiye'ye «petrolünüzü keseriz, ulaştır-
mamız felce uğrarsınız» diyebilecek durumda
değil. Esasen yabancı şirketler, Türkiye'de
petrol bulup işletmeler de bundan bizim
faydamız olmayacaktır. Son bir araştırma,
ATAS mahsül balansına göre, 1 milyon ton
ham petrol işlediği takdirde, yabancı fir-
manın 320 milyon lira kâr sağlayacağını
ortaya koymuştur. Bu kâr üzerinden Pet-
rol Kanununun imkân verdiği azami vergi
de alınsa, yabancı şirket, 18 milyon 300 bin
dolar döviz transfer edebilecektir. Bu mik-
tar petrolün ithalat maliyeti ise, tenzilatın
önce 21 milyon dolardır. İthalat sağlanan
tenzilat ile, döviz bakımından, yabancı fir-
manın yerli petrolü işlemesinden çok daha
avantajlı olacaktır. Yerli petrolü mutlaka
kendimiz bulup işlemeliyiz.

Bütün bunları yapabilecek hükümetin,
aynı zamanda, Türkiye'nin kalkınmasını bir
«kendî kendine inanç» davası olarak gören,
çalışmayı en büyük değer sayan ve başı dik
yaşama gururunu herkese aşılayabilen bir
hükümet olması gerek. Bugün, petrol şir-
ketlerinin satılmış kalemlerle sosyalist dü-
şünceye saldırımları, sosyalizm çoğunluk
rejimi olarak iktidara geldiği zaman bu te-
mei şartın kendiliğinden gerçekleşeceğini
bilmelerindendir.

Turhan Feyzioğlu

Mehmet Ali Aybar

Ahmet Yıldız

İhsan Sabri Çağlayangil

Ekrem Alican

Bir güzel içlerini döktüler ve günah çıkarttılar..

Politikacıların açık oturumu

Orta Doğu Teknik Üniversitesi Talebe Derneği, geçen hafta «Politikacılarımız üzerlerine düşen görevi yapıyorlar mı?» konusunda, sadece politikacıların katıldığı ilgi çekici bir açık oturum düzenledi. Öğrenci Emin Çölaşan'ın yönetiminde, önde gelen politikacıların günah çıkarttığı veya içlerini boşalttığı açık oturum, diğer bir çok açık oturum gibi «Türkiye nasıl kalkınır» meselesinin etrafında döndü dolandı. Oturma katılan politikacıların konuşma sırasıyla Turhan Feyzioğlu, Mehmet Ali Aybar, İhsan Sabri Çağlayangil, Ahmet Yıldız ve Ekrem Alican idi.

FEYZIOĞLU — Her memleket-te görevini yapan, yapımayan, yapmak isteyip yapamayan veya kötü yapan politikacı vardır. Politika dışında sevilen insan, politikaya girince tartışılan insan olur. Alkışlanır da, kötülenir de. Politikanın daha bilmediğiniz, bir çok kötu tarafları vardır. Ama politika her seve rağmen asıl bir faaliyettir. Zira politika, toplumu yönetme ve ileri götürme sanatıdır. Gerçek anlamıyla politika, hüriyet olan yerde vardır. Tek parti olan yerde, gerçek anlamıyla politika ve politikacı yoktur. Çok partili bir düzende ise, siyasi partiler bir olin parmaklarıdır. Aynı olmalarında fayda vardır. Ama parmakların aynı kökten, Türk milletinden çıktığını, zaman zaman birbirlerini tırnaklasalar da partiler unutmamalıdır.

Türkiyede politikacının görevi, memleketimizi geri kalmış bir ülke olmaktan çıkarmak ve Mustafa Kemal'in havalindeki Türkiye'yi gerçekleştirmektir. Kalkınma hürriyet düzeni içinde yapılacaktır. Kalkınma aynı zamanda içinin, köklünün istismar pahasına yürütülmeyecek, sosyal adalet ilkesine dayandırılacaktır. Politikacı, bu ölçüler içinde değerlendirilmelidir. Ben politikacıyı, Ezop'un diline benzetirim. Ezop, en iyi zıvafetin de en kötü zıvafetin de dil olduğunu söylemişti. Politika da meselelerin en kötüsü olabilir, en iyisi de (alkışlar).

AYBAR — Politikacının görevi, Türkiye'yi ilerletmek, gerçekleştirmek. Ama önce ilerleme kavramında anlaşmalıyız. Yaşayan her toplum, zaman içinde biraz ilerler. Kastedilen ilerleme bu olmasa gerek Türkiye geri kalmış bir toplum. 20-30 yıllık gelişmelere rağmen Türkiye yine de geri kalmış bir toplum. Bu sebeple, «politikacılar Türkiye'yi geri kalmışlıktan kurtarmak için üzerlerine düşen görevi yapıyorlar mı» sorusunu cevaplandırmak lazım.

Türkiye'yi, geri kalmışlıktan kurtarmak için köklü dönüşümlere ihtiva var. Toprak reformu gerekli. Toprakta olanda alıp olmayana vermek ve toprak yapısını modernleştirmek zorundayız. Dış ticaret ve kredi müesseseleri halkın varına işlemiyor. Bir dergi'nin belirttiğine göre, son 12 yılda, dış ticaret yoluyla 1 milyar doların üstünde döviz kaçırılmış. Dış ticaret ve kredi kurumlarının halk varına işletilmesi gerekli. Montaj ve ambalajlama değil de, yatırım mallarına yönelmiş bir

sanayileşme hamlesine girişmek zorundayız.

Bu köklü değişimleri kim yapacak? Politikacı yapacak. Peki, politikacı hangi sınıfta geliyor? Politikacılar okur yazar kimseler. Okuma yazma bilenler, nüfusun yüzde 40'ı olduğuna göre, politikacı bu yüzde 40'ın vanı azınlığından çıkıyor. Politikacıların hemen hepsi, yüksek tahsil görmüş kimseler. Demek ki politikacı, çok daha küçük bir azınlığın içinden geliyor. Biliyoruz ki, çocuklarını okutabilecekler hakim sınıflar (fuzun alkışlar). Ahaler, ahaler sesleri! Milletvekilleri ve senatörler, genellikle toprak sahipleri, tüccar ve serbes meslek sahipleri arasında çıkıyor veya bunların nüfuzuyla seçiliyor. Bu çeşit sınıfla bağlarla bağlı politikacılar köklü dönüşümleri gerçekleştirebilirler mi? Su veya bu kişiden, su veya bu politikacının niyetlerinden söz etmiyorum. Bahis konusu olan, politikacının objektif durumudur. Objektif durumlar ise, kişilerin iradelerinin ve iyi niyetlerinin dışında gelişir.

Türkiye'nin geri kalmışlıktan kurtulması için zorunlu olan köklü dönüşümler, uzun sürede her şeyin varına olmakla beraber kısa sürede hakim sınıfların çıkarına karşıdır. Bu sebeple emekçi halktan olan Anayasa tastamam eksiksiz uygulanamıyor. Fasist kanunlar kalıyor köklü dönüşümleri gerçekleştiremiyor. Uzunlaştık da vapti değişikliği getiremeyecek olan ılımlı bir plan uygulanamıyor. (Uzun alkışlar.)

ÇAĞLAYANGİL — Politikacılar Türkiye'nin ilerlemesi için üzerlerine düşen görevi yapıyorlar mı? Benden önce konuşan hatiplerle mutabık değilim. Savın Feyzioğlu çok genel konuştu. Savın Aybar da çoğuna katıldığım fikirlerinde, Türkiye'nin nasıl ilerleyeceği konusunda üzerinde durdu. Bu konuda saatlerce tartışabiliriz. Ben, konunun içinde kalacağım. Politika, insan topluluğunu yönetme sanatı ve fonksiyonudur. Politikacı ise bu amaçla, iktidar rekabeti içinde mücadele eden insandır.

Politikacının, Türkiye'nin ilerlemesinde görevini yerine getirmesi yetki ve organ meselesidir. Bu na da iktidar elinde tutanlar sahiptir. İktidarın dışındaki politikacıların görevi ise, yapıcı tenkit tir.

Türkiye'nin bugün bir ilerleme davası var. Aybarın köklü değişiklikler görüşüne katılıyorum. Ama

konuyla ilgisi yokken, otprak reformu üzerinde durdu. Vailyken Amerikaya gitmişim. Amerikanın Ziraat Nazırına ileri hamlelerimiz hakkında görüşünü sordum. Er büyük sermayeniz nüfusunuz dedi. Nüfusunuz toprağa hapsedilmiş, onu kurtarın. Çok olanın top ragını alıp az olana vererek, nüfusu tarımda daha fazla mı hapse deceziz? Mesele üzerinde daha fazla durmuyorum. Zira konumuz, Türkiye'nin hangi yollarla ilerleyeceği meselesi değil. İktidar, bir program tahn etmiştir. Programını gerçekleştirmeye çalışıyor. Görevini yapıp yapmama, hak haksız seçimlerde belli olacaktır. (Gülüşmeler) Aybar bütün bir parlamento görevini yapmıyor dedi. Bu millet seçim görevini yapmıyor demektir. Fertler hata edebilir, ama sistem hata etmez. Sistemi koruyoruz. Politikacılar, üzerlerine düşen görevi yapmak tadırlar.

AHMET YILDIZ — 1946'dan beri en kötü sinavi politikacılar ver mislerdir. Eğer böyle olmasaydı, bugün çok ilerde olurduk. Büyük bir milletle 150 yıldan beri ilerleme cabası içindeyiz. Çok geriden basılanlar bizi geçti. Bunun suçlusu ben de dahil politikacılarıdır. Ama bütün kusuru politikacıların yıkılmak, insafsızlık olur. Biz as'lar politikanın ön safına kosarken avdınlar politikadan kaçıyor.

Politika bugün ileri geri bir çekimdir. Halat çekmeve dönmüş tür. Birli ötekini çekecek ve da halat konacaktır. Bunun felaket getirmed'ini söylemek devetkuşluğu olur. Politikacı gelişmeleri önlemektedir. Bugün Türkiye'de lider olavlar ve akımlardır. Olaylara yön verilmekte kôr dâğı-sü sürün gitmektedir. Sosyal devlet kuracağız ama eski yöntemleri kullananlar vözevde kalmaktadırlar. Anayasa partiler demokratik havanın vazgeçilmez unsurlarıdır. O'var Ama gelin görün ki partilerin içinde demokrasi yoktur. Partiler kişileri etrafındaki kitlelerin emellerinden ibarettir.

Bugün Türkiye'de bir dram oynanıyor. bütün aktörler ovundan çıkavetci ama ovuna devam etmekteyiz. Özel varar ve çıkarlar kıskacıdan memleketi kurtarmıyor. Hükümetler vana,cağız diye reformları minicikladılar. Durdular. Muhalefet de aman çok miniciklama, sonra akbna gelir de vapti dıvor. Fakat özel çıkarların kıskacı çok güçlü. Yönetilenler de kusurlu yöneticiler. sıkıstırıyorlar. (Çözüm getir çözüm sesleri).

Bu memlekette milli irade demek bizimkilerin iradesi demek. Milli çıkar bizimkilerin çıkarı demek. Mülkiyet bizimkilerin mülkiyeti demek. Toprak reformu devince direnme başlıyor. Efendim, mülkiyete dokunma diyorlar. Bir kaç kişinin mülkiyetine sayı var, binlerce kişinin mülk sahibi olmasına yok. Hepimizin kanyla sulanmış bu topraklar, birkaç kişinin malı olamaz.

Elbette politikacıya muhtacdır. Politikacısız devlet idare edilemez. Politikacının üzerine yürü-

yeceğiz, onu çevresiyle, kişiliğiyle ıslah edeceğiz. Gerçeklere yönel politikacı yaratacağız. Anavasya tüm halde uygulayacağız. Menfaat perdelerini indireceğiz. Batı memleketlerinin Doğuya verdikleri afyonun yerlisini bizde imal edenler çok. İhrac edebilecek kadar çok. Bu afyon imalatı nelerini yok etmek zorundayız. Özel çıkarlar, reformlara karşı çıkacaklardır. Bataklığı kurutacağımız dersensiz, sıvrisinek memnun olur mu?

Türkiyede her yerden alarm ışı retleri geliyor. Politikacıların ise kulakları tıka. Protokoller iki günde unutuldu. 22 Subat, 21 Mayıs v.s. hiç bir şey politikacıyı uyandırmadı. Politikacı hem sözü nül tutmuyor, hem uyanmıyor. Ama unutulmamalı ki geniyi batır maya çalışanlara seyirci kalanların da kaderi aynı olur. Kurumlar ve kişiler olarak politikacının yakasına yapışmalıyız.

Politikacının en büyük başarısı kendisine ve mesleğine karşı ilgisizlik yaratmak olmuştur. (Uzun alkışlar.)

ALICAN — Politikacılar görevlerini yapıyorlar mı sorusunu, bir otokritik meselesi sayıyorum. Bu sebeple cevabım, kendi hatalarımı da kapsayacaktır.

Türkiye maalesef ilerlememekte dir. Geri kalmış deytmini sevmiyorum, ama Türkiye az gelişmiş bir memlekettir. Adam başına geliri 700 doların altında olan ülkeler az gelişmiş deniyor. Türkiye'nin geliri 200 dolar civarında.

Türkiyede, 1953 den bu yana adam başına milli gelir artışı sabit kalmıştır. 1953 yılı 100 sayılırsa, adam başına milli gelir endeksi 1960 da 104 tür. Adam başına gelir, 1961 de gerilemiştir. 1962 de 1960 seviyesini bulamadık. 1963 de 105 olabılmış. 1964 sonunda 1960 rakamına inme yolunda gitmekteyiz. Üst üste yüzde 7 milli gelir artışı hedefini sağlayacak durumda değiliz.

Dış ticaret açık, İhracat yerinde saymakta. Fındık fıstığı dayanan İhracat binvesi değişmemekte. Artan ihtivaca rağmen İthalat kısıtlanmakta, dışarıya borçlanmamız artmaktadır. 1959'a nazaran, 1 milyar 642 milyon lıra borç artışı vardır. Çabalarımız ancak artan nüfusu beslemeye yetmekte, bu da dışarıya borçlanmalar sayesinde gerçekleştirilmektedir. Ekonomik ve sosyal yapı değişmemekte, ileri ülkelerle aramızdaki mesafe genişlemektedir. Yunanistan da adam başına milli gelir, 1953'e nazaran sanırım yüzde 49 artmıştır. Bizde ilerleme olmadı. İna göre, bunun bir sorumlusunun bulunması gerekir.

Aybar, kendi doktrinine uygun hal tarzı tavsiye etmektedir. Başkaları da kendi görüşlerine göre hal çareleri ileri sürüyorlar. Pesi'n fikirlerle hareket etmemeliyiz. (Gürültüler). Parlametoda muvazene partisiyiz, orada muvazene bulamadık, burada muvazene bulalım..

Milli şura dayanan milli bir hareket ihtiyacımız var. Her müesseseye sorumluluk düşüyor. Sorumluluk sadece politikacının o-

murunda demek, meseleyi çömez.

1946'da çok partili hayata gir-dik. Partiler, maalesef parti taassuplarının emrinde müesseseler olarak çalıştılar. 27 Mayıs, parti taassubunun sonucudur. Liderler, suçludurlar. Liderler, parti taassu bunu itip, milli taassubun gönüllerine kaysalardı, gerçek demokratik rejim olurdu. (Uzun alkışlar). Parlametoda, toplumun her kesiminde vazife almış insanlar var. (İşçiler, işçiler sesleri). Mecliste üç işçi var, işçiler de çiftçiler de Meclise girmişlerdir. (Onlar ağa, ağa sesleri).

Vaktimiz olsa da ağa mevzuunu belirtsem. Mecl'ste en büyük grup hukukçu, sonra askerler... Hayli basın mensubu da var. Gazeteci politikacıya ver yansın eder, sonra Meclise gelir. mecliste ararsınız bulamazsınız. Demek ki hastalığın daha köklü sebepleri var. Az gelişmiş seçmen e'hl seçilen de ekonomik haskıların etkisi altında. Yeniden seçilmekten başka endişe yok. Partin kuvvetliyse kalır, değilse gider. Liderler de bunları tahrik ve tesvik ederler. Bunun en yakın günde örneği var. Politika, ahlaki ve fikri getirmeli. m'ill tassubu partit taassubunun yerine koymalıyız. Doktrin bakımından hal tarzı gösterenler var. Yeni Anayasamız her sahada kalkınma gereketlerini getirdi. Demokratik rejim içinde plânlı ekonomi ve sosyal adalet yolunu Anayasa çizmiştir. Ama siz demokratik rejimli sosyalizatsırsanız onu şahsı ikbal vasıtası haline getirirseniz bunda demokrasinin günahı ne? Mesele, plânlı ekonomiyi filhal vatan sat-hında tatbiki kovahilmektedir. Bu da, liderler meselesidir, topyekûn müesseseler meselesidir. (Uzun alkışlar).

FEYZIOĞLU — Benden önce konuşan hatipler, değişik konular da değişik fikirler öne sürdüler. Ama en güzel konuşmayı «çözüm getir, çözüm» diye seslenen arkadaş yaptı. (Çözüm Aybar'da sesleri). Gerçekten konumuz, Türkiye'nin ekonomik ve sosyal kalkınmasıdır. Gerisi günah çıkartma ve iç dökmekten ibarettir. Ekonomik ve sosyal kalkınma davamıza nasıl bir çözüm getireceğiz? Alican arkadaşımızın verdiği rakamlar, doğrudur. Kalkınma plânının 29 numaralı tablosu, biz en üzen tablodur. 1953=100 esasına göre 1960 da adam başına milli gelir Türkiye'de 104, Yunanistan da 141, Ortak Pazar ülkelerinde ise 136 dir.

Birinci görev, görülmemiş kalkınma edebiyatı ile kendimizi aldatmamaktır. Ben 1960 tan önce bu akıma karşı çıktım. 1960 tan sonra da gaflet göstermedim. Durum hazin ve düşündürücüdür... Kalkınma hızı, yüzde 7 idi. 7.5 idi gibi ham hayale girmek. Türkiye yağmur, politikacıdan daha çok memleketi etkiliyor. Yüzde 7.5 bile, aslında yüzde 4.5, 1964'te ise adam başına milli gelir artışı yüzde 1 den ibaret. Şartlarımız ağırdır. Kısa vadede su veya bu şahıs durumu değiştiremez. Ali veya Veli gelse değişir.

şeyler, kötü politikacılar. Geri kalmışlığın nedenleri derindir. Türkiye uzun asırlar sömürülmüştür. Batı servetinin temelinde bu sömürgecilik yatar. Mat baayı bile Türkiye'ye sokmamız iki asır aldı. (Babeuf, Babeuf sesleri). Yüzyılların mirasını bir çırpıda kaldıramayız. Köklü reformlar şart. Meselemiz, plânı muska gibi boynumuza asmak değil, uygulamaktır.

Plân, neden uygulanmadı? Tarımımız geri. Toprak reformu, kalkınmamızın ilk şartı. Toprak reformu demeyip, Tarım Reformu diyenler bunu yapamazlar.

Yüz Ankaralının 41'i, yüz İstanbullunun 21'i gecekonduya yaşıyor. Emlâk Kredi Bankası (İks meskene gitmiş. Şimdi halk tipi meskenlere gidilecek. Ama yetmez. Sosyal mesken davasına top yekûn bir çözüm yolu getirmek gerek. Arsa spekülasyonu var. Gayrimenkullerden çok vergi almak gerekli. Arsaдан vergiyi kim önlemiş, toprak reformunu kim önlemiş? (YON'un notu: Feyzioğlu, bu noktada Yüksek Plânlar Kurulunda arsa vergisine ve toprak reformuna karşı çıkan Ali-can'ı kastediyordu.)

40 bin köyün 182'sinde elektrik vardı. Şimdi yılda 180 köye elektrik getiriliyor 300 köye çıkartılmaya uğraşıyor. Ama yetmez. Fart başına 2000 kilowatt enerji düşen ülkeler var. Bile 255 kilowatt. Davayı nasıl çözeceğiz? Erhard'ın liberal ekonomisi bize model olamaz. Türkiye gelişmesi bir ülkedir. Kendine has meseleleri var. Plân kalkınma şartı. Yolumuz, devletçi yoldur. (Uzun alkışlar). O halde, devletçiler diye çıkana karşı durmak değil, onu desteklemek gerekir.

Bahadır genç talifleri bile 14 saat çalıştırıp emmülmüşle kalkınmamız. Tarımın plânında köylere bir emel. Sosyal adaleti şart. O halde, kalkınma aralı ne kadar, emmülmüş ve halıplı yol deniyecektir.

Tarım ve sosyal yapıda köklü değişiklikler yapmadıkça kalkınmamız. Ozel teşebbüs teyrik uluna, o her şeyi yapar görüşü olmaz. O halde, Yol, devletçilik. Kalkınmamız, devrimci, sosyal ve devletçi olan Atatürkçü yoldur. Ama diktacı, doğma o komünizm yolundan geçmez... (Uzun alkışlar). Bu masa etrafında bulunan beş hatip arkadaşın bu noktalarla ittifak etmesini istiyorum. Kalkınmamız, milliyet, cumhuriyetçi ve hüriyetçi olacaktır. (Bravo sesleri.)

Uzun'a bir noktada katılıyorum: Politikacılar, bir millî şahıslar, bir millî sükunet içinde bir lemedir. Plânı uygulamak için, emel vergiler gerekli. Büyük zıralı gelirlerden verimi arttıracak haliki bir vergi alınmalıdır. (YON'un notu: Feyzioğlu, Kaldor vergisini, ismini söylemeden savunmaktadır.) Bunu yapmazsak, gerisi edebiyattır. Ya düşün kalkınma ya enflasyon olur. Ama köy köy doluşup, aslında büyük çiftçi verillendirilip küçük çiftçiye hizmet götürüleceği halde, küçük çiftçinin verillendirileceği söylenir. Millî gelirin kaçta kaçını yatırımlara ayıracağız? Asıl soru budur. Plân hedefi 1967 sonunda yüzde 20 ve ulaşmaktır. İkinci dönemde hedef, ortalama yüzde 21'i bulmaktır. Bütün partiler ve politikacılar, millî gelirin yüzde 25 ilâ 30'unu yatırımlara ayırmakta, bunun tedbirini bulmakta birleşmelidir. Bunun tedbiri, adil şekilde verillendirilmedir. Devletçilik, İktisadi Devlet Teşekkülleri, nın ıslahıdır. Bütün siyasî hayatım boyunca vergi alınmasını ve toprak reformunu savundum. Sandalveyi fikir için terkettim.

Bugün iki üç yıl öncesine nazaran ileri bir noktadayız. Sosyal fikir artık tartışılıyor. (Babeuf'ten ne haber sesleri). Babeuf konusunda sizden önce ben müdele ettim. Ne dolar esareti, ne ruble esareti istiyoruz. Bu yasak dışında, bütün fikirler hür olmalıdır. Nuruçluk gibi ortaçağ fikirleri, asırı sağ belki yasaklanabilir. Ama bunun dışında fikirler hür olmalıdır. Dikta gelmesin diye, Aybar'dan Alicana kadar birleşelim. Kalkınmayı hüriyet içinde yapalım. Bunu yaparsak nehirler ters akmaz. Her-

ci, Atatürkçü, devrimci kuvvetler mutlaka muvaffak olur. (Uzun alkışlar.)

AYBAR — (Uzun alkışlar ve bravo sesleri) İlk konuşmamda, politikacının görevini yerine getirmedigini söyledim ve bunun sosyal yapıdan ileri geldiğini açıkladım. Türkiye'de hâkim sınıflar, toprak sahipleri ile yabancı ya aracı olan sermayedarlar teşkil etmektedir. Bunlar, reformlara karşıdır. Politikacılar da aynı sınıftandır, ya da bilerek bilmiyerek, bu sınıflara hizmet etmektedir, dedim. Ama politikacının görevi bitmiştir, demedim. Bir cins politikacı daha var.

Konuşmacıların hepsi büyük bir belâgatla Türkiye'nin geri kalmış bir ülke olduğunu ve köklü dönüşümlere ihtiyacı olduğunu belirttiler. Bu hal yeni değildir. En az yüzelli yıldır, yani Batı kapitalizminin yarı sömürgeci hâline geldiğimiz tarihten beri durum budur. Köklü dönüşümler gerekli. Konuşanlar dolaylı da olsa, iktidardadırlar. Gerekli reformları kişi olarak ele alsalar da, o partiler köklü dönüşümler gerçekleştiremezler. (Uzun alkışlar). C.H.P. toprak reformundan yana Seviniyoruz. Ama CHP meseleyi ele almamış. Devletçi bir de toprak meselesi çıkar. (Uzun alkışlar). Demek ki reform zarureti kabul etmek yetmiyor. Plân yapılmalıdır, vergi alınmalıdır. Göl sel. Ama kimin için yapılmalıdır ve hangi itici kuvvetin zoruyla? Bunun itici kuvveti, köklü dönüşümlerden doğrudan doğruya yararlanacak olan emekçi halk küteleridir. Ötekiler olamaz. Ben emekçiyim. Ümitli yarınları gidiyoruz. Emekçi halkımız her gün uyanıyor. Toplumcu aydınlar, halkı örgütlemek ve demokratik yoldan iktidara gelmesine yardımcı olmak diyorlar. Batı demokrasisinin şartı da bu. Emekçinin de, sermayenin de haklarını gözetiyor. Biz ise demokrasiyi hâkim sınıfların tahteravallisi yaptık. Bu sebeple meselemiz bir iktidar değişikliği meselesidir. Emekçi halkın kendisinin iktidara gelmesi meselesidir. Asıl büyük değişiklikler o zaman yapılacak, toprak aşası sistemine, kap-kaç ticaret sistemine bu iktidar değişikliği son verecektir.

Türkiye o zaman her bakımdan bağımsız olacaktır. (Uzun alkışlar). Bugünkü düzen bizi politik ve ekonomik bakımdan bağımlı yaptı. Atatürk, ekonomik bağımsızlık demişti. Emperyalizme ve kapitalizme karşıydı demişti. Sosyal bağımsızlığı gerçekleştiren Atatürk'ün ömrü, ekonomik bağımsızlığı gerçekleştirmeye yetme-

di. Sonrası malûm. Yeniden, bağımsızlığımızı gerçekleştirmek durumundayız. Türkiye'nin kalkınma davası, yeniden bağımsızlığa kavuşma davasıdır. Bunu demokratik düzende yapacağız. Ama tam bir demokratik düzende.

Yoksa, mevcut bir tahakkümü sürdürmek için değil. Fikir özgürlüğü savunuluyor. Ama bu özgürlük, emekçi halkın sözcülerinin fikir özgürlüğünü susturmak için olursa, özgürlük anlam ve kavramını değiştirir.

27 Mayıs'tan sonra dörtler su yüzüne çıktı... Daha önce biçimsel hüriyetler savunuluyordu. Bunlar da uğrunda savaşılacak şeyler. Ama bunlar sadece iktidara gelmek için kullanılırsa demokratik olmaz.

Türkiye'nin kurtuluşunu, mutlaka yeni bir sosyal sınıf sağlayacaktır. Bu sosyal sınıf, emekçi halk küteleridir. Politika çok kutsal bir ödevdir. Politika, emekçi halkın temsilcisi olursa, kutsal anlamına tam mânâsıyla kavuşmuş olur.

Benden önce konuşan hatipler, hastalık arzılanmış ülke olmakta dediler. Arzılanmış bir bakıma sebep, bir bakıma da netice. Ne deniyeceğiz? Tansimattan bu yana uğraşıya yönelidik. Reformlar yaptık. Neden olmadı? Zira bunlar temele temeyen üst yapı reformları. Hâkim sınıfları zararsız hale getirmedikçe, halkı teşkilatlandırmadıkça temele inilemez. Asıl millî dava bu. (Alkışlar.)

Hepimiz tek bir milletin fertleriyiz. Ama sosyal yapıyı inkâr edemeyiz. Toplum sınıflara ayrılmıştır. Sınıflar arasında çıkar farkları vardır. Hâkim sınıf, ihtiyarlamıştır. Tarih görevini yitirmiş. Bundan dolayı, toplumun ilerlemesi, bu sınıfların iktidardan çekilmesiyle, yerini emekçi sınıflara bırakmasıyla olur. Emekçi sınıflar, meselelerimizi elbette bir günde çözecek değildir. Ama bilecektir ki, kendi kardeşi Mec listedir, katlanılan fedakârlıklar onun yararınadır. Bu sebeple, fedakârlıklara sevecek katlanacaktır. Emekten yana bir plân, halkın doğrudan doğruya katıldığı emekten yana bir devletçilik uygulanacaktır. Ama emekten yana bir plânın emrinde bir özel teşebbüs yararlı hale gelecektir.

Bir çeşit politikacı görevini yapmıyorsa, emekçi halktan yana politikacı görevini yapıyor. (Uzun alkışlar.)

ÇAĞLAYANGİL — Birçok noktada anlaşıktık. Kalkınmanın demokratik nizam içinde olması ve arzılanmış geminin köklü ıslahatı noktalarında birleştik. İlerleme-

nin nasıl gerçekleştirileceği yolunda ise çeşitli görüşler var. Biri devletçilik der. Ötek doktrine uygun şekilde toplumun sınıflaşması tezini haklı olarak savunur. Sosyal bir istihale, gözümüzün önünde cereyan etmektedir. Sınıflaşmak bir zaruret olarak kabul edilebilir. Feyzioğlu, devletçilik, dedi. Bunun karşısında sosyal liberalizm var. Sosyal liberalizmi savunanlar aforoz edilmelidir. Ak sine mevcudiyetleri, her iki taraf te ifratları törpüleyerek yararlı olur. Devletçilik, iyi yol değildir. 60 milyar yatırılmış devlet teşebbüsleri, yılda 500 milyon zarar eder. Bu sermaye yüzde 2,5 ile işletilse, 2 milyar lira varidat sağlar.

Sayın Aybar'ın sınıflaşma fikirlerine hürmet ediyorum. Bundan zevk duyuyorum. Ama bu sınıflaşmayı önleyen bir hal mi var? Seçimlerde herkes umdelerini söylüyor, her vasıtayla. Bunu önleyen bir tahakküm mü var? Eğer tahakküm halkın bonsansı ise, onu halkın elinden alamayız. Halk kaderini çizmekte büyük tecrübe sahibidir.

Büyük Türkiye'yi yaratmayı inhisar altında tutmak, tek çözüm yolu getirmek çıkar yol değildir. Tek açıdan, tek zümre tarafından kalkınma olmaz, eibirliği ile olur. Karşı ve yan fikirlere yer vererek olur.

YILDIZ — Çözüm gösterin diyorlar. Meselelerimizin çözümünü biliyoruz. Siz de, biz de biliyoruz. Onun için mesele, perde nin arkasındaki işlerde Konuşan arkadaşlar yapamadık diyorlar.

Biliyorlar ama yapamıyorlar. Ozel çıkar kâcının pençesinde sıkışıyorlar da ondan yapamıyorlar. 27 Mayıs'tan sonra güçlü akımlar ortaya çıktı, bu akım gidiyor. İstese de, istemesek de gidiyor. Napolyon bu akımların önünde duran devriler diyor. Akıllı politikacı odur ki, bunlara yön verir.

Devletçilik mi, özel teşebbüsçülük mü deniyor. Bizdeki halleriyle ne devletçilik, ne de özel teşebbüsçülük. Verimsiz beraber bir devletçiliğin yanında, devleti sömürmek isteyen bir özel teşebbüsçülük var. İktisadi de asla. Devletçilik ten yanayım, ama hasta olmamak şartıyla. Biz iki hastayı karma ekonomide bir odaya koyduk. Karma ekonomi olmadı ama, bir odada iki hasta oldu.

Politik sistem, özgürlüğe dayanmalı. Ayrıca, kaulaşmış doktrinlere, dogmatizme karşı olmalıyız. Ben buna gerçilik derim.

Reformlar şart. Gelgelelim, reform aleyhtarları reformların doğrudan doğruya karşısına çıkmıyorlar. Vergi vermek istemiyen ben vergi kaçırma alıstım, vergi vermem demiyor. Bu dinsizlik tir, imansızlıktır. Komünistlik diye bağıyor. (Uzun alkışlar). Köyde oturan adam da esasen dünyada bir şey bulamamış, bari öbür dünyayı kaybetmiyeyim diye reformlara karşı çıkıyor. O yun bu. Ama yine de halk uyanıyor. Ben çok umutluyum. Şimdiden bile politika igneli fiçiya döndü. Bu fiçi içinde duran zümre, eninde sonunda düzelecek. Ama alışkanlıklar var. Politikacı asırı direnme göstermezse, mutlaka yarınlar yakındır.

Düşün Yayınevi'nden

- Düşün Yayınevi, 1963 yılı şubatının bir pazar günü, binanın alt katında çıkan bir yangınla yanmıştır.
- Yayınevindeki bütün kitaplar da yanmış olduğundan, okurlarımızın sürekli olarak istedikleri kitaplar gönderilememiştir.
- Yangından iki yıl sonra Düşün Yayınevi yeniden kurulmuş ve çalışmaya geçmiştir.
- Düşün Yayınevi'nin ilk kitabı olarak, Aziz Nesin'in dört kitabı birarada (Damda Deli Var, Gıdığdı, Bay Döğük, Ah Biz Eşekler) bir cilt içinde yeniden basılıp pek yakında okurlarımıza sunulacaktır.

Saygılarımızla
DÜŞÜN YAYINEVİ - Cağaloğlu, Nuruosmaniye,
Atasaray No. 206 İstanbul

(YÖN - 34)

KOMİLİ

ZEYTİNYAĞLARINI KULLANINIZ

NECİMİ KOMİLİ
Kutlu Han Bahçekapı
İstanbul

ANKARA SATIŞ YERİ
Işıklar cad. Gürsel Pasajı
Teh 11 40 65

Sabun deyince.. KOMİLİ
Zeytinyağı deyince.. KOMİLİ

Grev gözçüsü kus, Öztürk ile görüşüyor

Berec'in grevci işçileri arasında

Röportaj: S. Akalın - Ö. Okay

İlk defa grev yapıyorlardı... Toplu hareketin bir birine destek olmanın bilincinde ilk defa yapıyorlardı...

İlk defa tiyatroya gittiler... İlk defa bir folklor ekibi onlar için gösteride bulundu.

Türk Yüksek Öğrenim Gençliği İlk defa bir grevi bütün gücü, bütün imkânlarıyla destekledi...

Kadın işçiler, bir grevde ilk defa grev gözçülüğü yaptılar...

Aşağıda okuyacaklarınız, birkaç saat aralarında kaldığımız Berec'in grevci bin işçisinden bir kaçının hayat hikâyesi, onları greve zorlayan şartların kendi ifadeleriyle nedenleridir...

«Ben Samsun'un Çarşamba kasasından 16 yaşında, Berec Pili Fabrikasında 2612 numaralı işçi kuz Sevinç Gülsuna. 1960 yılında İstanbul'a geldik. İlkokulun beşinci sınıfına kadar okuyabildim. Fabrikadan aldığım parayla 7 nüfusa bakarım.

Babam da benim gibi bir işçiydi. Yani ben de babam gibi bir işçi oldum. Babam eskiden General Dikiz Makineleri Fabrikasında çalışırdı. Metal-İş Sendikasına dahil olduğu için 5 ay önce işinden çıkarıldı. Şimdi boş geziyor. Annem yıllardan beri hastadır. Biraz üzülmünce, biraz yorulunca bana veya kardeşlerime sinirlenince diğer bayılır. Biz onu kendi haline bırakırız. Elimizden bir şey gelmez ki... Şimdiye kadar hiç doktor eli değmedi annemin vücuduna. Doktor parayla gelir ağabey. Bizim doktora ve reçete paramız olmadı ki hiç.

Benden küçük daha dört kardeşim var. İkisi ilkököl öğrencisi. İkisi daha küçük.

Üç yıldır bu fabrikada çalışıyorum. 10 günde 90 lira kazanırım. Evimizin tek geliri işte bu para. Bir 110 lirasını ev kirası veririz. Geri kalanıyla da 7 nüfus yaşamaya çalışırız. Mahalle bakkalından alışveriş ederiz. 250 lira borcumuz var. Evimizde gaz lambası var. Odun sobasıyla ısıtırız.

«Ben Fatma Aydın. Ben de Samsun'luyum. Babam inşaat işçisiydi. Çiğir hastasıdır. Babam Babam hastalınca Müdür Bey'e çıktım. Bana biraz para vermesini rica ettim. Sendikaya kayıtlı olduğum için bana avans vermedi. Muhtardan bir fakih kâhidi alıp Belediye'ye başvurdum. Bir süre Heybeliada Sanatoryumunda yatı. Babam. Götürüldü. İyi gelmedi. Şimdi boş geziyor. Allah'tan gelen hastalığı ne denir? Annem de çok yaşlıdır, çalışamaz. 10 günde 85 lira al-

rum. Bu parayla annem, babam, ben, ilkökula giden iki kardeşim geçinmeye çalışırız. İlk ağabeyim askerdir. Onlara da biz para göndeririz.

Evlenmeyi nasıl düşünebilirim ki... Ben evlenirsem evimize kim bakacak?

Fabrika numaram 3384'dür. Şu andaki vazifem grev gözçülüğü. Açlıktan da ölsek greve devam edeceğiz.

«Ben Nigide'li Hayrettin. 1961'de 6 lıra yevmiye ile girdim bu işe. Şimdi 10 günde 130 lıra alırım. Fabrikamın fırın kısmında çalışırım. Fırın çok sıcak olur. Sıcak gibi terlenir. Bizim fırında dışarıya çıkınca üşütüm bir gün. İnce hastalığa tutuldum. İkinci devre verdim. 6 ay bir yattım. 4 ay bir yattım. İlaçlarımı sigortadan alırım.

Et yemem lazım, biliyorum. İnan olsun ki, ayda 250 gram et yiyemeyiz hiç birimiz.

«Ben Fevziye Sert. 5 yıldır burada çalışırım. 10 günde 105 lıra kazanırım. Bizim aile 7 kişidir. Babam, annem, üç küçük kardeşim ve ben. Evde yalnız ben çalışırım. Babam eskiden inşaat işçisiydi. Şimdi ihtiyar. 14 yaşındaki erkek kardeşim bir oto tamircisi. Nin yanında parasız çalışır. Diğer kardeşlerim okuyor. Sabahları zeytin-çay yenir bizim evde. Çaydanlıktaki çay, en aşağı iki defa kaynar. Mevsimlerden ilkbahar ve yazı severiz. Bu mevsimlerde ısıtma derdinden kurtuluruz hiç olmazsa. Çıkar biraz hava alabiliriz kirlilerde. Ve kirlilerden topladığımız otlarla yemek yapabiliriz.

«Ben Sâdık Balaban. Arkadaşlarım damat diyorlar bana. Niçin mi? Karım da bu fabrikada çalışır. İki yıldır gözleştirdik birbirimizle. Defalarca anasından babasından istedik. İki bin lıra bakiye istediler. Ben iki bin liranı nereden bulup vereyim. Kaçır-dım kız. Nikâh yapacağız ama nüfusunu vermediler evden. Biz de kayboldu diye yeniden çıkart-tık. Şimdi kâğıtlarımız askıda duruyor. Askıdan inince nikâhla nacağız. Düşünülmüş de sendikamız yapacak.

Ben kömür dairesinde çalışırım. Kömür dairesinde kırkı kadın-kız olmak üzere yüz kişi çalışırız. Kömür dairesi Allah'ın belasıdır. Her yerimiz simsiyah oluruz. Akşam olunca birbirimizin sırtını arap sabunuyla talası karıştırıp yıkarız. Başka türlü temizlenmenin mümkünü yoktur. Çiğerlerimiz kömür tozu dohudur. Zehirli miyelim diye bize yoğurt yedirirler.

Toplu sözleşme ve ücretler

Sendikalara işverenlerle toplu sözleşme yapmak yetkisinin kanunla tanındığı tarihten bugüne kadar geçen süre içinde yapılan toplu sözleşmelerin başlıca konusunu ücretler teşkil etmiş ve etmektedir.

Yıllarca ücretlerin işverenler tarafından tek tarafı olarak tesbit edildiği, işçi ücretlerinin çok düşük olduğu bir memlekette toplu sözleşmenin ilk uygulaması devresinde bundan daha tabii bir sonuç elbette olamazdı. Fakat in-celenmesi gereken mesele toplu sözleşmelerin işçi ücretleri seviyesine etkide bulunup bulunmadığı ve bunun derecesidir.

Eldeki bilgilere göre bugüne kadar yapılan toplu sözleşmelerle devlet sektöründe olsun, özel sektörde olsun işçi ücretlerine yapılan zamlar genel olarak yüzde 10'u geçmemektedir.

Buna karşılık son iki yıl içinde işçi tüketiminde büyük yer alan gıda maddeleri ile diğer tüketim mallarının perakende fiyatlarında bu yüzde 10 zammı aşan artışlar olmuştur. Bu suretle toplu sözleşmelerle elde edilen zamlar hiçe inmiş ve işçilerin hayat seviyesinde hiç bir düzeltme olmamıştır. Bu suretle gerek toplu sözleşme düzeninde gerek planda yer alan sosyal adalet ilkelere içinde kal-madan beklenen amaçlar gerçekleştirilememiştir.

Toplu sözleşme ile güdülen amaç işçi ücretlerinin işverenler tarafından tek tarafı olarak tesbitine engel olmak, işçilerin direnme haklarını kullanmalarına imkân vermek suretiyle ücretlerini arttırmalarını sağlamaktır. Bundan başka sosyal adalet ilkesi içinde kalkınmanın amacı da, adaletsiz bir şekilde paylaşılmakta olan milli gelirden işçilerin daha yüksek bir pay almalarını sağlayacak şekilde milli geliri arttırmaktır. Fakat tecrübeler göstermektedir ki, ne toplu sözleşmeler ne de planlar işçilerin ücretlerini dolayısıyla milli gelirdeki paylarını arttırmalarına yardımcı olamamışlardır. Bugün durum odur ki, toplu sözleşmelerle ücretlere bir miktar zam sağlanmış olmasına rağmen işçi ücretleri «asgari ücretler» in seviyesinde bulunmakta-dır. Bir işkolundan diğerine ve bir işyerinden diğerine bazı fark-lar görülmekle beraber genel ola-rak ücret seviyeleri içinde brüt olarak 10-12 liranın etrafında dö-lanmaktadır. Toplu Sözleşme dü-zeni ve planlardaki sosyal adalet içinde kalkınma ilkesine rağmen işçi ücretlerinin bu seviyede kal-masının sebeplerini araştırmak şarttır. Bu konuda bereseyden ö-ne işverenlerin dayandıkları gerek-çeleri belirtmek fayda vardır. Toplu sözleşme görüşmelerinde işçilerin ücret zammı isteklerine karşı işverenlerin genel olarak ileri sürdükleri iddiaları şu şekil-de özetlemek mümkündür: Akl ba-şında işverenlerin çoğu bugünkü

ücretlerle işçilerin geçim sıkıntısı içinde olduklarını kabul etmekte-dirler. Ancak işçilerin hayat sevi-yesini arttırmanın tek başına işverenin elinde olmadığını, bunun bir memleket meselesi olduğunu, rekabet şartları içinde bir işve-renin diğerinden daha yüksek ücret ödemeyeceğini, memleketteki üc-ret seviyesinin üstüne çıkamaya-cağını, devlet sektörünün ödediği ücretlerin özel sektörtinkinden farklı olmadığını ve son olarak da vermekle oldukları ücretle ça-şı-mak isteyen binlerce işçi bulun-duğunu ileri sürmektedirler.

Özel olarak yaptığımız araştır-malarda da birçok işçinin 12-14 liralık ücretle çalışmaktan fazla şikâyetçi olmadıklarını gördüğümü-zü belirtmek isteriz. Bu işçiler durumlarından neden şikâyetçi ol-madıklarını sorduklarımız zaman al-dıkları ücretle rahatça geçinebili-diklerini değil, fakat başka bir işyerinde daha iyi ücretle iş bul-mak imkânından yoksun oldukla-rını bildirmişlerdir.

Bu görüşlerden çıkarılabilircek ilk sonuç şudur: Toplu sözleşme ve plâna rağmen işçi ücretlerini sosyal adaletle bağdaştırabilecek bir seviyeye çıkarmak yolunda karşı-laşılan ilk engel işsizliktir.

Gerçekten işsizlik açık ve gizli şekliyle, çalışanlar için en büyük bir tehliktir. İşverenler çalışan-lara karşı, işsizleri kullanmak su-retiyle, ücret seviyesinde düşük tutabilmektedirler. Her an her-hangi bir ücretle çalışmaya hazır milyonlarca işsiz bulunduğu bir memlekette toplu sözleşme düzeni ve plâna rağmen çalışanların haklarını korumak son derece güç-tür. Bu şartlar ve sendikaların pa-raca güçlenemedikleri de gözönü-ne alınırsa, toplu sözleşme ve grev haklarına rağmen işçi ücret-lerini neden düşük bir seviyede kaldıklarını anlamak güç olmasa-gerektir.

Bu durum karşısında sendikala-rın ödevlerini de ilyce gözden ge-çirmeleri şarttır. Sendikalarının genel olarak çalışanların menfa-atları ile ilgilanmekte ve bu yol-da çalışanları kendileri için en bü-yük tehlikenin işsizlerden geldi-gini gözden uzak tutmaktadırlar. Bu sebeple de sendikalar bugün işsizlik meselesine gereken önem-i vermemektedirler. Çalışanların sayısına yakın sayıda işsizlerin bu-lunduğu bir memlekette, kanaatli-mizce, sendikaların çalışanların haklarını koruyabilmelerinin bir-çok yolu işsizlikle savaşılmaktadır. Elbette bu, sendikaların tek baş-larına başarabilecek bir iş de-gildir. Fakat sendikalar işsizliğe son verecek bir sosyal düzen uğ-runda savaşıma kararlı olurlar sa bu yolda ilk adımı atmış olu-r-lar.

İşçi ücretlerinin toplu sözleşme,

grev ve plâna rağmen düşük se-viyyede kalmasının diğer sebebi de memleketimizdeki «asgari ücret-ler» in son derece düşük olması ve işverenlerin ücretleri asgari ücretler seviyesinde tutmak iste-meleridir. Gerek asgari ücretlerin gerekse bugün ödedikleri ücret-lerin çok üstünde ücretler öde-mek imkânına sahip olan işletme-ler ücretleri bu genel seviyede tutmak suretiyle kendilerine büyük kazançlar sağlamaktadırlar. Çün-kü fiyatlar bilindiği gibi en paha-lıya mal eden işletmelerin fiyat-ları etrafında teşekkül etmektedir. Diğer maliyet unsurlarını asgari-ye indirilmeyi başarmış olan işle-tmeler ücretlerini verimli çalışma-yan işletmelerdeki ücretler sevi-yesinde tutmakla aradaki farkı kendi yararlarına «kârlar» şeklin-de gerçekleştirebilmektedirler.

Böylece aynı işkolunda az kâr eden veya hiç kâr etmeyen işle-tmelerin ödedikleri ücretlerle çok kâr eden işletmelerin ödedikleri ücretler hemen hemen fark-sız olmaktadır.

Bu durumdan çıkarılacak sonuç sendikalarının toplu sözleş-me ve grev yolu yanında uygu-lanması kamunun sorunu olan «asgari ücret» statüsüne önem vermeleri zorunludur. Halbuki sendikaların çoğu toplu sözleş-me ve grev hakkı ile ücretleri ille-dikleri gibi arttırabilmek imkânı-na kavuştuklarını sanarak «asgari ücret» mekanizmasını ihmal et-mişlerdir. Toplu sözleşme görüş-melerinde ücretleri asgari ücretle-ri seviyesinde tutmaya çalışan ve bu yolda başarı sağlayan iş-verenlere karşı sendikaların ücret politikası asgari ücretleri arttır-mak yolunda çalışmaya doğru yö-nelmelidir.

Bu yanında devlet sektöründe-ki ücretlerin de sendikalar tara-fından dikkatle ele alınması gerek-mektedir. Gerçekten devlet sek-töründe son toplu sözleşmelerle ücretlere bazı zamlar sağlanmış-olmakla beraber, özellikle çok sa-yıda işçi çalıştıran Zonguldak Kö-mür İşletmeleri gibi devlet sektö-rüne bağlı işyerlerinde ücretlerin seviyesi son derece düşüktür. Bu da tabii ki, bir yandan genel ola-rak işçi ücretlerini etkileyecek bir etken, diğer yandan işverenlere bir pazarlık kozu vermektedir. Sosyal adalet ilkesi içinde kalkınmayı hedef edinen bir devlet kendi işçi-lerine düşük ücretler ödedikten sonra işçi bulmak sıkıntısı içinde olmayan bir özel sektörün sosyal adalet ilkelere devletten daha iyi uygulanması beklenemez. Bu du-rum karşısında sendikaların devleti daha yüksek ücretler ka-bulüne ve uygulamaya zorlamak-tır.

Yukarıdanberi anlattıklarımızı özetlemek gerekirse, bugün işçi sendikalarının çalışmalarını üç a-maca yönlendirmeleri zorunludur. Bir, bunlar da işsizlikle savaş ve asgari ücretlerin seviyesini yük-seltmek için bütün imkânlarını kullanmak ve devlet sektöründe çalışanların ücret seviyelerini art-tırmaktır.

Adil Asçıoğlu

anlatıyordu. Keşanlı Ali bir kibrili kolayca kırılmazdı. Fakat 8-10 kibrili kırılmazdı. Yani bize diyor-du ki, eğer siz birlik olursanız hiç kimse yikamaz sizi.

Bizim fabrikada patronlar iyi beklî ama, memurlar yok mu? Neler yaparlar bize bir bilseniz. Kadın arkadaşımız hamile olu-ncu onları ağır işe verirler. Ağır işte çalışın da çocuğunüz düşür-sün diye. Çünkü, eğer arkadaşımız doğum yaparsa izin vermek la-zım.

«Ben Hasan Kotan. Şair Hasan derler bana. 30 yaşındayım. 3 yıl-dır Berec'de çalışırım. Arkadaşları sendikaya kayıt ettiğim için 5 ay önce atıldılar beni. I

Sendikalar işçilerin güneşi
Sendika sağlama bağlar her işi
Kayıt olanın ağrılmaz başı
Kayıt olmayanlar döker gös-yarı.

«Ben Mehmet Akalın. Fabrikaya gireli 10 yıl oldu. İlk açıldığı gün-den beri santra'da çalışırım.

Ben eskiden beri sendikahıydım. Fakat patronlar bunu bilmiyor-larını. Kıralık adamlar haber vermişler. Grev Pazartesi günü başlayacaktı. Perşembe günü pa-tronlar beni çağırdılar. Biz sendikamız adanmış sanyorduk. Mo-ğer sen de sendikahıymışın dediler. Beni doğru mal ambarna verdiler. 3 numara mal ambarında hamallık yaptım grev gü-rüne kadar. Fakat bu arada kış-kırımı da yapmışlar. Sendikah oldukları için grevden önce 13 arkadaşımızı daha çıkardılar.

«Ben Kâzım Dik. Ne yasamı so-run, ne halimi. Arkadaşlarımın hayatı gibidir benimki de. Bir iş-teğimiz var sizden: Eğer tanır-sanız, tanışsınız, yağmurun çamurlu kış günü buralara kadar gelen Üniversiteli folklorcu arka-daşlara selâm söyleyin. Bir de, haklarınızı ahncaya kadar sizle-beraber mücadelede hazırız, diyen başkanlarına. Gönlümüzü fethettiler sağolsunlar...»

Sartre, Aragon ve Simonov Nâzım Hikmet'i anlatıyor

Güzin Dino

Paris'te yayınlanan san'at ve edebiyat dergisi Lettres Françaises, 8 Aralık 1964 Salı akşamı «Nâzım Hikmet'in Varlığı» adlı toplantı. Salle Pleyel'de bir saygı toplantısı düzenledi.

Bu geceye katılmak için gelenler, saat 19'dan itibaren salonu doldurmaya başladılar. Öyle ki, saat 20.30'da 2400 kişilik salonda değil sade oturulacak, ayakta duracak yer bile kalmamıştı. Sıra aralarındaki yerlerde, sahneye tırmanan merdivenlerde, duvarın girişli ve çıkışlılarına dek salımlı salkım, kütme kütme, genç ihtiyar, her cinsten, her milletten dinleyici üşüşmüştü. Tam saatin de gelme tedbirsizliğinde bulunan binden fazla kişi, salona giremedi ve geri çevrildi.

Toplantıya o gende orada bulunamayan J. Lurçat, J.P. ve Simonov'un mesajlarının okunmasıyla başladı. Sartre'in Nâzım Hikmet için söyledikleri şunlardır:

«Bu gece sizin aranızda bulunamadığımdan ötürü son derece üzgünüm. Öyle de olsa, bu mesajıma çok büyük Nâzım Hikmet'e karşı saygı gösterisine katılmak istiyorum. Onun eserlerindeki güç ve güzelliği, benden daha iyi anlatacak olanlar çıkacaktır. Ben özellikle insan olarak büyüklüğünü ve yenilmez gücünü anlatmak istiyorum. Onu, artık çok hasta olduğu bir sırada tanıdım, yaşama ve savaşma direnişine şahit oldum. Fakat gözümde en çok çarpan şey, buruk uyanıklığı ve alaycılığı olmuştur. Bu adam ki, yüklenişlerden, aralıksız öldürülmek kertesinden nihayet kurtulmuştu ve yaşamının sonuna ermişti, bir çoklarının bevesleneceği gibi dinlenmiyordu: biliyordu ki, olmuş bitmiş bir şey yoktur dış düşmanla savaşmaktan başka, hattâ kardeşçe dostların yanlışlarına karşı savaş sürdürmenin de bilincine ermişti. El birliği ile barış uğrunda emperyalizme ve faşizme karşı güreştiği sırada bile, Moskova'da sahneye

konan bir piyesinde, bürokratlara tehlikelerine karşı arkadaşlarını uyarıyordu. İki uçtan hiç birini gevsetmeden, sonuna dek bu çelişmeyi yaşadı; savaşçı insan disiplini, yazar eleştiriciliği. Tutsaklıktan arta kalan gücünü, son yıllarda bu gerginlik çöktürmüştür. Ama asıl bu yönündedir ki, aramızda, bugün, bir insanın nasıl olması gerektiğinin örneği olarak kalıyor. Sağlam dost, yığıt savaşçı, insanoğlunun düşmanlarına aralıksız düşman, yine de hiç bir şeye gözünü yummadan, her yerde ödevini yerine getiren kişi; insan olgu içinde bulunduğuna, hiç bir yerde oluşa erişmediğini, aynı sırada ve durmadan, düşmanla savaşı sürdürürken bile, kendi kendimiz etkilemek zorunda olduğumuzu biliyorduk. Kısacası, gereken şey, Pascal'ın Hristiyan'dan beklediği, bugün de savaşçıdan, bu örnekte aydın savaşçıdan beklenebileceği gibi, «hiç bir zaman uyuma mak» gerek. O, asla uyumadı, ne mutlu ki, ölüm, onun ilk ve son uyuyakalışı olmuştur. Aksamadan uyanık durmuş bir insanın eserleri şimdi nöbeti alıyor. kendinden sonra sizler için onlar uyanık kalacaklardır.»

Aragon'un konuşması

Aragon, uzun konuşmasına Nâzım Hikmet'in bir şiiri ile başladı:

Kale kapısından çıkarken

Son defa döşüp baktığımızda şehre
Sevgili şu sözleri söyleyebileceğiz.
— Pek de öyle güldürmedinse yüzümüzü,
Çalıştık gücümüzün yettiği kadar

Seni bahtiyar
kılalım diye

Devam ediyor bahtiyarlığa doğru gidişin.
Devam ediyor hayat...

İçimiz rahat,

Gönlümüzde hakedilmiş
ekmeğine doymuşluk,
Gönlümüzde ışıktan
Ayrılmanın kederi
İşte geldik gidiyoruz
Şen olsun Halep şehri...

bu şiiri yaşantısı ve şiir anlayışına uygulayan Aragon, «Nâzım dostum Nâzım o kişiydendi ki, yürekliklerine, fedakarlıklarına acılarına paha biçilmez, ancak baskalarının mutluluk ödeneği olabilir; isterse bu mutluluk uzak olsun, o kadar uzak olsun ki, bizden o kadar sonraya kalsın ki, gözlerimizle görmek nasip olmasın, o kadar uzak olsun ki, bütün ömrümüz ve günlerimizin mutsuzluğu ve gece'rimizin mutsuzluğu ancak ilk taşı bizden sonra konulacak olan mutlu bir Halep'in ödeneği olsun... Mutlulu-

ğün, sadece yigitlerin ko'ları ve yürekleriyle kurtulmadığını biliyorum. Bunu biliyorum. Bütün bu söylediklerimin romantizm yerine geçebileceğini de biliyorum. Ama ben burada, yaşamının son senesinde, yazdığı tek romana «Romanikler» adını veren Nâzım Hikmet'ten söz ediyorum. Yaşayış o'düğümüz bu çağda romantizmden söz ediliğinde o muz siltmeğe alışmıştır. Oysa ki, çağımızın büyüklüğü olan her şey romantiktir. Elbette ki bu sözünün, en çok akla gelen gösteriş romantizmi ile hiç bir ilgi si yoktur. Nâzım romantizmin başlıca örneğidir. Sınırsız bir gönlü yüceliğinin, fevkalâde bir kendini harcama yeteneğinin, gölgeyi aydınlatan, geceyarısını aşırtan, samanı altın yapan ve eroğlunu sürekli sevdalı, kılan bu coşkunluk yetisinin örneğidir. Daha sonraları, gelecek insanlar bizim yöne doğru döndüklerinde gelecek zamanın bakışlarıyla bizim varlığımızı yansıtan şimdiki zamanı gördüklerinde, Peguy ve Majakovski, Apollinaire ve Lorca, Dylan, Thomas ve Nerval Jacques Roumain, Elouard, Tuwim... o'an bu çağda, romantik sözünün kötü niyetle kullandımış olmasını anlamıyacaklardır bile. Ve Nâzım Hikmet, Eisenstein'a Brecht, Pirosmen'a Picaso ve isimleri dilimin ucuna gelenlerle bu romantizmin büyük bir taşı olarak kalacaktır. (...) Ve zindanlardan çıktığı gün, hemen tehditlerle çevrelendiği için, bir kere daha sevgilisinden çocuğundan, yurdundan ayrılmak zorunda kaldığı zaman, bu sefer de o, dışarının tutsağı olacaktır; kendi yaşantısına girme hak olmayan kişi sürgün denilen a- çık, koskoca bir hapshanenin tutsağı olacaktır. O zaman da «Muhacirlik ölümden beters» adını koyacaktır bir şiir kitabına. Özgürlüğün adı Türkiye olan bu duvarsız hapshanede hemen bütün dünyanın uluslarını tanıyacaktır.»

Aragon

«Türkü ve ulusuna sonsuz bir sevgisi vardı, ama hiç bir milleti de çiğnetmezdi... Yirminci yüzyıl, kırk yıl boyunca bir kasırga halinde şiirine girmiştir.»

Simonov

«... 1951 Temmuzunda memleketi terk ederek Sofya üzerinden Moskova'ya gitti. Türkiye'de büyük bir infial uyandı, işkence çeken adamın bu ümitsizlik eseri davranışını «korkakça bir vatan ihaneti» diye vasıflandırdılar. İsmi o zamandan beri Türkiye'de anılmamaktadır... Şurası muhakkak ki, buna Türklerin çok kuvvetli milli hisleri ve memleketin tehlikeli dış politika durumu âmil olmuştur. Bununla beraber birçok Türk münevverleri çoktan dünya edebiyatına geçmiş bu isim, politik sebeplerle ağza alınmamayı «delilik» ve «kültürel bir sakatlık» addetmektedirler. Şimdi bir ümit kalmaktadır: Nâzım Hikmet'in hiç olmazsa ölüsüne manevi vatandaşlık hakkının iade edilmesi...»

Wilfrid Brands

(«1941 Yılında» adlı eserin mütercimi)

«Dünyanın herhangi bir yerinde Türk kültüründen bahsedildiği zaman çok defa akla gelen tek isim o olduğu halde, bugün Türkiye'de Nâzım Hikmet'in adı ağza alınamamaktadır.»

Peter Hamm

Altın gelen Sansür

Memet Fua

6 Aralık günlü Cumhuriyet gazetesinde Orhan Veli öğretmeni-
rinden Ahmet Ergün ile Yücel Aksan'ın bir açık mektupları yayımlan-
landı. Olduğu gibi aktarıyorum:

İSTANBUL RADEVİNE AÇIK MEKTUP

Radyonuzda 28.11.1964 günlü saat 21-21.30 arası yayımlanan «Bir Portre» programında, şair Orhan Veli'nin 14. ölüm yıldönümü hatırası anıldı. Büyük şairin ölümü üzerine parçalar ve Orhan Veli'nin kendi eserlerinden seçilmiş bazı şiirleri okundu. «Yol Türküleri» isimli şiiri okunurken «Arifiye Köy Enstitüsüne ait» olan kısmın çıkarılmış olması gözden kaçmadı

1 — Şiiri tahrif etmek, şairin hatırasına ne dereceye kadar saygı göstermektedir?

2 — Köy Enstitüsü sözü bir kültür kurumu olan Devlet Radyosuna neden sakınca? görülmüştür?

3 — Bir san'at yapımını, siyasi görüş ve kanatla bir nevi sansüre uğratılması sizce de san'at özgürlüğü anlayışına aykırı de-
ğil midir?

4 — Bu tutumunuz halkın Devlet Radyosuna olan güvenini sarsamaz mı?

Büyük şairden İstanbul Radyocu adına özür diliyoruz. Mektup bu kadar Radyocu'ndan ne cevap gelecek diye düşünüyorum. Ne cevap gelebilir? San'at eserine saygısızlığın, sinas, acınası politikacıların korkunç bir örneği. Belki de salt bir işgüzarlık. Ben dinlemedim o programı. Mektupta «Yol Türküleri» diye ikinci başlığıyla anılan «Destan Gibi» nin bütün okunup da yalnız Arifiye parçası mı çıkarıldı? İnanamıyor insan. Gerçekten böyleyse... Okuyalım birlikte o parçayı da altın gelen sansürün ne-
relere kadar uzandığını görelim:

Arifiye!

Şoför durdu, Enstitü Mektebi dedi

Süleyman Edip bey müdürün adı.

Bir yol da burada duralım:

Ellerinde nâir yüzlerinde nur,

Yarına ümitle yürüyorlarsa

Bir selâm açuralım.

Bu parçanın radyoda okunması, üstten gelen sansürün yasakladığı şeylerin içine giriyorsa (ki öyle olduğunu aklım almıyor) o zaman programı hazırlayanların bu şirden bütünüyle vazgeçmeleri gerekirdi. Ondan ötesi san'ata da, san'atçıya da —tek sözcük-
le— saygısızlıktır.

Bir başka yönü daha var işin: Ahmet Ergün ile Yücel Aksan şairden özür diliyorlar; y. köy enstitülerinin yetiştirdiği binlerce öğretmenden kim özür diyecek?

Orhan Veli'ye bu saygısızlık ilk olarak yapılmıyor. Yaşadığı günlerde de «Alle» dergisi «Deniz Ozluyanlar İçin» şiirinden şu iki mısraı çıkarılmıştı:

Köpükler ki, insanlarla

Zinaları aşıp değil.

Alleler için yayımlanan bir dergide girmemiş böyle sözler!.. «Orhan Veli'ye saygı» dan açınışın Adnan Veli ile Yaşar Nabî'ye «Bütün Şiirleri» nin dokuzuncu baskısında da yanlışlar bulunduğunu —Okurların önünde— söylemek istiyorum. Okurların önünde... çünkü sekkinci baskıda yanlışlar görüldüğü Yaşar Nabî'ye özel olarak söylemişim, pek önem vermedim...

İşte size dokuzuncu baskıdan bir parça:

«Bu dağla, Kuru dağları değil,

Bu köy Adilhan köyü değil;

Ne şu değirmen Ferhat ağasının,

Ne de bu türkü hazin;

Ne açım, ne susuz

Ne de gurbet elde yalnız,

İskelede yananın

Hele güneş bir çekilsin,

Gideceğim bir ahçı dükkânına

Bu akşam da orada içeceğim;

Hele şu Haliç vapuru

Yokular çıksın belde;

En güzel saatli şimdi Eyüp'ün.»

«Destan Gibi» nin birinci baskısına göre bu parçada iki yanlış var: «İskelede yananın» mısraı «Hele şu Haliç vapuru» ndan sonra gelecek; «Ne de gurbet elde yalnız» mısramın sonunda ise virgül değil, nokta olacak.

Kitabı baştan sona inceleyip de bulmuş değilim bunları. Sekkinci baskıyı karıştırırken görüne çarpan yanlışların en önem lisi bu mısra yanlışydı, dokuzuncu baskıda düzeltilmiş mi diye baktım, düzeltilmemiş. «Bütün Şiirleri» nin onuncu baskısını Orhan Veli'nin kendi yayımladığı ilk baskılara karşılaştırarak hazırlamak gerekiyor.

(...) Mektupları almak için ya-
taktan kalkmış. Yüreğinin uzun
dertlerini yenen, a'tmış yaşında
yeniden mavî gözlü bir delikanlı
olan, sağlığı yerinde, baharın ha-
bercisi kuşlar gibi her yere yol-
culuklar yapan Nâzım... Mektupla-
rı almak için kapuya dek gitmiş
Ak'ına bir düşünde gelicesine,
ölümüne oracıkta rastlamış tek bir
sözsüz, bütün insanlara gider ayak

İşte geldik gidiyoruz
Şen olsun Halep şehri
demiye vakit bulmadan.»

C. Simonov, buraya bir iki
cümlesini aktarmakla yetindiği-
miz uzun mesajında:

«Türkü ve ulusuna sonsuz bir
sevgisi vardı ama hiç bir milleti
de çiğnetmezdi...»

«Yirminci yüz yıl, kırk yıl bo-
yunca bir kasırga halinde şiirine
girmiştir. Kâh dikine dikine, kâh
çaprazlama. Kistiğini maden gibi
sınayarak, bükülme, çarpılma,
bastırılma deneylerinden geçire-
rek Süre kişiden geçiş kişi de

süreden. Ve güçlü, sevimli, fın yü-
rük, insandan yana, iyile karşı
açık, alçaklık'a uzlaşmaz olarak
kaldı...

...Ölümünden daha bir gün
önce, yaşantının yirmi sene son-
ra ne biçim olacağı üzerine coş-
kunca tartışıyor. Ve eli sabah
gazetelerine uzanmışken ölüver-
di...

Programın ikinci kısmında Ab-
din Dino dedi: «Nâzımın yokluğu
varlığı kadar şaşırtıcı. Bize öl-
düyü söylene dursun, bu kanıt-
lar onun beden ve düşünce dav-
ranışlarının sönmez imgeleri ya-
nında boş gelir. Bilen bilir. Nâ-
zımın varlığı kaçıcıdır. Geçici kab-
ri isterse Moskova yamacında
Novo-Divitsada olsun. İkide bir
onu Orly'de karşılasam gelir. «Ba-
karsın rast aramı» umudu, bir tür
lütü sönmeyecek içimde Ge' gör-
değil. Nâzım şiir uzayında gele-
ceğin devrimci görgencesine vet
leşmiştir. Hitevine seslenecektir
dünya yerli yerinde durdukça»

NELER DEDİLER ?

«Mesajıma çok büyük bir şair olan Nâzım Hikmet'e kar-
şı saygı gösterisine katılmak istiyorum... Aksamadan uyanık
durmuş bir insanın eserleri şimdi nöbeti alıyor, kendinden
sonra sizler için onlar uyanık kalacaklardır.»

Jean - Paul Sartre

«Ve zindanlardan çıktığı gün, hemen tehditlerle çevrelen-
diği için, bir kere daha sevgilisinden, çocuğundan, yurdundan
ayrılmak zorunda kaldığı zaman, bu sefer de o, dışarının tut-
sağı olacaktır, kendi yaşantısına girme hakkı olmayan kişi, sür-
gün denilen, açık, koskoca bir hapshanenin tutsağı olacaktır. O zaman da «Muhacirlik ölümden beters» adını koyacaktır bir
şiir kitabına. Özgürlüğün adı Türkiye olan bu duvarsız hapishanede hemen bütün dünyanın uluslarını tanıyacaktır.»

Aragon

«Türkü ve ulusuna sonsuz bir sevgisi vardı, ama hiç bir
milleti de çiğnetmezdi... Yirminci yüzyıl, kırk yıl boyunca bir
kasırga halinde şiirine girmiştir.»

Simonov

«... 1951 Temmuzunda memleketi terk ederek Sofya üze-
rinden Moskova'ya gitti. Türkiye'de büyük bir infial uyandı,
işkence çeken adamın bu ümitsizlik eseri davranışını «korkak-
ça bir vatan ihaneti» diye vasıflandırdılar. İsmi o zamandan
beri Türkiye'de anılmamaktadır... Şurası muhakkak ki, buna
Türklerin çok kuvvetli milli hisleri ve memleketin tehli-
keli dış politika durumu âmil olmuştur. Bununla beraber bir-
çok Türk münevverleri çoktan dünya edebiyatına geçmiş bu is-
mi, politik sebeplerle ağza almamayı «delilik» ve «kültürel bir
sakatlık» addetmektedirler. Şimdi bir ümit kalmaktadır: Nâ-
zım Hikmet'in hiç olmazsa ölüsüne manevi vatandaşlık hakkı-
nın iade edilmesi...»

Wilfrid Brands

(«1941 Yılında» adlı eserin mütercimi)

«Dünyanın herhangi bir yerinde Türk kültüründen bahse-
dildiği zaman çok defa akla gelen tek isim o olduğu halde, bu-
gün Türkiye'de Nâzım Hikmet'in adı ağza alınamamaktadır.»

Peter Hamm

«Die Zeit» Batı Almanya'nın en tanınmış ve dünyaca tanınan bir haftalık gazetesidir. Tirajı 220 bindir. Hamburg'tan başka, ayrıca Buenos Aires'te ve Toronto'da da basılır ve hemen her memleketi dağılır. Yalnız komünist Doğu Almanya Cumhuriyeti ile Doğu Blokuna mensup diğer memleketlerin bir kısmında, bu derginin yayınları rejim bakımından tehlikeli sayılmaktadır. İşte bu «Die Zeit»'da, 12 Haziran 1964 tarihli nüshasında, Von Peter Hamm imzasıyla Nâzım Hikmet'e dair bir makale yayınlamıştır. «Bana sonu iyi olan kitaplar gönderin» başlıklı bu yazıyı aşağıda okuyacaksınız.

DIE ZEIT

WOCHENZEITUNG: FÜR POLITIK - WIRTSCHAFT - KUNST - LITERATUR

«BANA SONU İYİ BİTEN KİTAPLAR GÖNDERİN...»

Türk Şairi Nâzım Hikmet nasıl ihmâl edildi?..

Von Peter Hamm

Birkaç yıldır Türkiye ile Federal Almanya arasında bir kültür anlaşması var. Ancak işin ters tarafı şu ki, en büyük Türk şairinin eserlerinden uzun yıllar mahrum kalmışız. İşte bu anlaşma sebep olmuştur. Çünkü Türkiye'de Nâzım Hikmet isminin ağıza alınması bir süredenberi yasaktır. Oysa, dünyanın herhangi bir yerinde Türk kültüründen söz edildiği zaman akla gelen hemen tek isim budur. Nâzım Hikmet, onyediyıl hapisle yattıktan sonra 1951'de serbest bırakılmış ve tekrar tevkif edileceği sırada yurdunu temelli olarak terkedip Moskova'ya sığınmıştır. Türk hükümeti ile memleketin hâkim mevkideki yüksek tabakası onun bu kaçışını bir türlü hazmedememiştir.

Nâzım Hikmet, daha önce de birkaç defa Türkiyeden kaçmak zorunda kalmış, fakat her defasında vatan hasretini galip getirdiği için kısa bir zaman sonra yurduna dönmüştür. Bunda biraz fazla acele etmiş, çünkü Türkiye, en büyük şairi için koşturmadan ve tevkiften başka bir şey düşünmemiştir. Blaise Cendrars'ın ve Jean Genet'in başından geçen çetin olaylardan daha maceracı bir hayat yaşayan Nâzım Hikmet'in çektiği acılar, nihayet Türkiye'nin efendilerini ve onların çocuklarını da etkilemiş, onlarda bir huzursuzluk yaratmıştır. Bu da bir kazanç sayılır.

Şairin dünyayı değilse bile, dünyadaki bazı şeyleri değiştirmeye bugün de muktedir olduğunu Nâzım Hikmet ispat etmiştir. O, bir aksiyon şairidir; çok zaman cebir yoluyla işinden alınmış bir şair. Kendisi, «kelimeler» her zaman güvenmez ve onların gücünden şüphe ederdi. Ama kelimeler, gerçek aksiyoncular için daima bir kuvvet, bir silâh, bir araç olmuştur. Nâzım Hikmet, 1937'de yazdığı «Madrid Varoşlarında» adlı şiirinde İspanyol cumhuriyetçilerinin bir nöbetçisi-ne,

Aramızda denizler,
dağlar,
benim kahrolas, acım,
ve «Ademi Müdahale Komitesi» var
Ben ne senin yanına gelebilirim,
ne sana bir kasa kuşun,
bir sandık taze yumurta,
bir çift yün çorap gönderebilirim.

diye seslendiği zaman, ihanete uğramış İspanyol yurtseverlerine artık destek olamıyordu, ama Türk Kara ve Deniz Harp Akademisinin subay adaylarına bu şiir çok şey anlatıyor ve hafiyeler Akademisinin dolaplarında bu şiiri buluyorlardı. Nâzım Hikmet hakkında «isyana teşvik» iddiasıyla dava açılması için bu kadar yetmişti. Dava sonunda 28 yıl hapse mahkûm edildi.

Bunu izleyen yıllarda «Hapishaneden

Mektuplar» ile birlikte birçok eserler yazmıştır. Bu başlığı taşıyan ve erişilmez bir sanat yalnızlığı gösteren şiirlerini, sevdiği karısına ve hiç görmediği oğluna adanmıştır. Onun için Türkiye bir hapisane demektir. Şair, mantık aksini gerektirdiği halde, bu Türkiye'yi sevmekten asla vazgeçmemiştir.

Nâzım Hikmet'in yazdığı şiirlerin kopya tarım, yattığı çeşitli hapisanelerden çıkarak hangi bilinmeyen yollardan dışarıya ulaştığı, halkın yüzde altmışını okuma yazma bilmeyen bir memleketten elden ele dolaştığı hiçbir zaman anlaşılmayacak. Okuma yazma bilmeyenler, bu şiirleri başkalarından dinleyerek ezberliyorlardı. Mahpus Nâzım Hikmet, serbest dolaşan ve bir dialektikçi olan Brecht'in yapamadığını yapmış, «halkın şairi» olmuştur. Üstelik o, yalnız kendi halkının şairi değildi. Japon balıkçıların karıları silâhlanmaya karşı dağıttıkları beyannamelere onun şiirlerini bastırılmış. Amerikan zencileri yaptıkları nümayişlerde onun portresini taşımış. Fransız işçileri ona teşekkür mektupları yollamışlardı. Birçok memleketlerde gençler, birbirlerine aşk mektubu yerine onun şiirlerini göndermişlerdi. Geçen yılın 3 Haziranında öldüğü zaman, büyük kalabakların gazete satıcıları önünde sessizlik içinde ve uzun sıralar halinde beklediklerini, onun son sözlerini ve hakkında son yazılanları okumak, son fotoğrafını, ışığı keşilmeven ve berraklığını yitirmeyen bakışlarını görmek üzere saatlerce ayakta durduklarını Moskovada kendi gözümle gördüm.

Nâzım Hikmet, Augsburg'lu fabrikatör oğlu gibi halkın içinden gelmemiştir. Dedesinin babası 1848 yılının soyu ihtilâlcilerinden bir Polonvadır. Unlu bir general ve tarihçi olan dedesi Atatürk'ün hocalarından biridir. Hamburg'da konsolosluk, daha sonra Devlet Matbaası Müdürü'ğü yapan babası, bir Türk kadını ile evlenmiş kısa bir süre sonra kadını boşayarak Paris'e resim öğrenimi yapma gitti. 1902 yılında Selânikte Nâzım Hikmet doğmuş olsaydı, ileriye genç Türkler için bu ailenin tarihçesi, pek heyecanlı bir hikâve olurdu. Nâzım Hikmet, İngiliz işgali üzerine yazdığı haşaret dolu bir şiir yüzünden 18 yaşındayken polis takibatına uğramış, Mustafa Kemal'in padişaha karşı halkı ayaklandırdığı İç Anadolu'ya gitmek için Deniz Harb Okulunu terketmiştir.

Nâzım Hikmet, önce kendi çevresini çok iyi anlayıp, Türklerin anavatanı olan ihmâl edilmiş Anadolu'yu tanımak suretiyle bir dünya şairi olmuştur.

Kendi soyunun tarihi ile birlikte, Türk şairinin tarihi de Nâzım Hikmet'in yapmak istediğini «aşında basit fakat başarılması güç bir iş haline sokuyordu.

Türk Şairi Nâzım Hikmet

Mahpus Nâzım Hikmet, serbest dolaşan ve bir dialektikçi olan Brecht'in yapamadığını yapmış, «Halkın Şairi» olmuştur. Üstelik o, yalnız kendi halkının şairi değildir. Japon balıkçıların karıları, silâhlanmaya karşı dağıttıkları beyannamelere onun şiirlerini bastırılmış. Amerikan zencileri yaptıkları nümayişlerde onun portresini taşımış. Fransız işçileri ona teşekkür mektupları yollamışlardı. Birçok memleketlerde gençler, birbirlerine aşk mektupları yerine onun şiirlerini göndermişlerdi.

Brecht, edebiyatımızda esasen mevcut bir gelişmeyi devam ettirmiştir. Buna karşılık Nâzım Hikmet, geleneği yıkmak ve yepyeni bir gelişme yolunu açmak zorundaydı.

Konuşulan dilin her kelimesinin şiirde kullanılabileceği konusundaki savı, doğu kültürü bakımından düşünülmeli. İmkânsız bir saldırıya uğramıştır. Ayrıca belirtmek gereklidir ki, İslâm ülkelerinin çoğunda olduğu gibi Türk edebiyatı da o güne kadar sadece saray mensuplarının, hukuk bilginlerinin ve İslâm teologlarının mahiyetli. Türk lirizmi, divan, yani saray lirizmi, ya da Tekke lirizmi idi. Şairlerin dili arapça ve farsça dillerindeki bilgicilik oyunları ile doluydu. Bu dil, belli bir sınıftan olan kişiler, güçlüğüle anlaşılabildi. Önemli olan şey, klasik kurallara kılı kırkına riayet etmekte.

Nâzım Hikmet, bu alanda ilk ve en radikal değişikliği yaptı. Arap yazısı yerine yeni kabul edilen Latin alfabesini kullanmakla kalmadı. Aynı zamanda ilk defa olarak serbest vezinle yazdı ve çevresinde her gün gördüğü insanların kelimelerini kullandı. Geleneğe en katı biçimde olan Ahmet Haşim'e şöyle seslendi:

Sen şiirin asıl kamusuyla konuşuyorsun
ben asaletten anlamam
Şapka çıkarmam konuştuğun dile
düşmanımı asaletin kelimelerinde bile.

Nâzım Hikmet'in dili, «salt şiire» karşı bir protestodur. Onunla ilgili olarak başka «az gelişmiş ülkelerin» Pablo Neruda, Gabriela Mistral, Nicolas Guillen gibi canlı kasıdecilerini anabiliriz. Fakat onun cüretkâr, Tristan Tzara ile Louis Aragon'un Nâzım'ı sunduğu ve tebcell ettiği Fransa'da Elouard, Alberti ve Lorca ile karşılaştırılabilir. Amerikalı Beatnikler, onun eserlerini Hart Crane, E.E. Cummings ve Huldobro'nun kalıpcı yönlerinden daha ilerde görmüşlerdir.

Nâzım Hikmet, 1921'de ilk defa olarak kaçtığı Moskovada Jessenin ve Meyerhold ile buluşmuş, Mayakovski ile sıkı bir dostluk kurmuş ve fütürizm, konstruktivizm, dadalizm akımlarını tanımıştır. Böylece, bu tatsız ileri akımlar ve siyasal reaksiyonlar gelişmeden önce yüzyılımızın avantgardizmini tanımıştır. Fakat onun en önemli tarafı, eserinin hiçbir tasnife sokulmaması, hiçbir etikete uygun

düşmemesidir. Ya da ona her etiket uyar. Bu yüzden olacak ki, Jdanov ile İlçev onu «subjektivist», «kozmpolit» ve «milliyetçi» diye takbih edebiliyorlardı. Wilfried Brand'ın belirttiği gibi, Nâzım Hikmet, Federal Almanyada yayınlanan ve Brand tarafından çevrilen «1941 yılında» adlı ilk eserinde, sadece «yaşantısı» yönünden yorumlanabilir.

Burjuva veya Marksist olsun, estetik ölçülere dayanarak Nâzım Hikmeti anlamak zordur. Eserde görüldüğü gibi, başlangıçta bir fragman olarak kalan epik şiir «Beşeri Panorama» (Sultan Abdülhamit zamanından beri Türkiye'nin bir tarihi) dir. Teknik bakımdan Pound'un «Pisan Cantos»unu hatırlatan (borsa raporlarından parçalar, çeşitli dillerden argolar, bilimsel kavramlar ve anılar) pasajlar yanında, özü bakımından değişik olmakla birlikte folklor temleri de görülür.

Nâzım Hikmet, 1941 yılını da hapishanede geçirmiştir. Bu yüzden destan, 1941 dönüşünü da bir hapishane olarak tasvir etmiştir. Bu «baş ve sonu» olmayan bir dündür ki, orada herkes aynı tempo ile yerinde savmaktadır. Kahpçi bir sosyalist realizmi açısından bakarak, bunu Marksist bir yazarın eseri olarak nitelermeye imkân yoktur. Çünkü bunda bir perspektif yoktur ve bir alternatif verilmemiştir. Hapishanenin dışında yaşayanlar da, mahpus, haksızlığa uğramış kimseler, kukla olarak gösterilmiştir. Egemen durumda olanlar bile, özellikle bunlar, gücsüz ve masumdur, çünkü bilgisizdirler.

Bence, Nâzım Hikmet gibi bir adamın, gerçekten büyük bir eserin yaratıcısının ikinci derecedeki bir eseriyle bize tanıtmaması memleketimiz için iyi bir şey sayılamaz. Onu daha iyi anlatan ve 1956 yılında Doğu Berlinde yayınlanan lirik seçmelerinden birini yayınlamak daha kolay olurdu. Brecht tarafından büyük bir teşvik gören bu eser «Türkiyeden Telgrafılar» başlığı altında yayınlanmıştır. Bunun ardından 1959'da şiirlerinden büyük bir demet yayınlandı. «Nâzım Hikmet'ten Şiirler» başlıklı bu kitabın yayın hakkı, siyasal veya estetik bakımdan hiçbir engellemeyle uğramaksızın alınabilir. Zira bunların çevirileri, Viyanalı denemeci Ernst Fischer, Batı Almanyalı dram yazarı Helmar Kipphardt ve Doğu Almanyalı lirik şair Stephan Harmin ile Paul Wiens gibi ileri gelen yazarlar tarafından yapı-

«Bertolt Brecht'in politik tutumunu hür bir Alman olarak tasvip etmiyebiliriz. Ama şunu inkâr edemeyiz: O büyük bir Alman şairiydi...»

Alman Televizyonu
(Brecht hakkındaki bir yayından)

İNSAN NASIL YOBAZ OLUR ?

BATI Almanya, komünizm karşısında en hassas, en ürkek olan memleketlerdir:

● Fransa'da, İtalya'da, İngiltere, İskandinav ve Benelüks memleketlerinde komünist partileri serbestçe çalışmaktadırlar. Batı Almanya'da ise Anayasa Mahkemesi kararıyla yasak edilmiştir ve 1956 ya kadar mevcut olan küçük bir komünist partisi de kapatılmıştır.

● Yukarıda adı geçen Avrupa memleketlerinde komünist gazeteler serbestçe yayınlanırlar, istedikleri gibi komünizm propagandası yaparlar... Batı Almanya'da buna imkân yoktur.

● Batı Almanya, bilhassa komünizmle mücadele maksadıyla kurulmuş Avrupa'nın belki en kuvvetli gizli emniyet teşekküllerine, daha doğrusu teşekküllerine sahiptir. (Hatta bunların ayrı ayrı merceklere bağlı olmaları ve zaman zaman birbirleriyle rekabete girmeleri, son Spiegel olayı sırasında şiddetle tenkit edilmiştir.)

● Batı Almanya'da radyo ve televizyonlar komünizme karşı yayın yapmak için özel saatler ayırır... Çeşitli mercekler ve teşekküller, her yıl milyonlarca sayfalık antikomünist kitap ve broşür yayınlarlar. Komünizme karşı alınacak yeni tedbirleri tesbit etmek için yıl 1a yüzlerce toplantı tertiplenir.

MA bugün, aynı Batı Almanya'nın bütün tiyatrolarında, radyolarında, televizyonlarında komünist Bertolt Brecht'in eserleri oynanmaktadır. Onun hakkında gazeteler sütun sütun makale neşretmekte, yayınevleri onun eserlerini basmak için birbirleriyle yarış etmektedir.

O Bertolt Brecht ki, bugünkü Batı Almanya topraklarında doğmuş, ama harpten sonra komünist Doğu Almanya'ya geçerek ömrünün sonuna kadar orada kalmıştır. Bu arada o memleketin idarecileri için övgüler ve Batı Almanya-dakiler için sövgüler yazmaktan da geri kalmamıştır.

Batı Almanya'da bugün birçok kimse, bunu bir evatan ihanetle addetmekte ve Brecht'i bunun için affetmemektedirler. Ama bu birçok kimseden hiç birisi çıkıp da «Brecht, madem ki komünisttir ve madem ki Doğu Almanya'da yayınlanmaması ve oynanmaması lâzımdır» dememiştir. Dememiştir, çünkü insanlar bugün Avrupada sanatla politikayı ve sanatkarların sanatçı ve politikacı tarafından birbirinden ayırmayı ve hükümlerini ona göre vermeyi artık öğrenmişlerdir. Öğrenmişlerdir ki, medeniyet, biraz da, «Brecht Alman milletinin birliğine ihanet etmiştir» derken, «Brecht büyük bir Alman şairidir» demesini de bilmek demektir.

Aynı Batı Almanya'da, komünizmle belki dünyada hiç bir memleketin olamayacağı kadar hayat-memat mücadelesi halinde olan Batı Almanya'da bugün Nâzım Hikmet'in eserleri de yayınlanmakta, gazetelerde onun hakkında makaleler neşredilmektedir. Ve şu ifadelerle:

«... Dünyanın herhangi bir yerinde Türk kültüründen bahsedildiği zaman çok daha fazla söz hakkı olur...»

«... Nâzım Hikmet, şairin bugün dahi —dünyayı değiştirmeye gücü yeten bir— akıllardaki bir takım şeyleri değiştirmeye muktedir olduğunun mükemmel bir örneğidir...»

«... Brecht'in aynı Brecht'in dâima olduğu çalıştığı ve hiçbir zaman değişmeyen, değişmez Nâzım Hikmet'in müesses olmuştur: «Halkın Şairi» olarak, onun sanatı her zaman aynı kalacaktır...»

«... Her memleket bir Türk şairi yapmıştır ki, zamanımızın şairlerinden en iyisi, onun sanatı, onun hayatı ve hayatını ortaya koyarak mücadele etmiştir...»

«... Her memleket bir Türk şairi yapmıştır ki, zamanımızın şairlerinden en iyisi, onun sanatı, onun hayatı ve hayatını ortaya koyarak mücadele etmiştir...»

«... O öze kendi çevresini, Türklerin o ihmal edilmiş anavatanı Anadolu'ya birer taşınak suretiyle dünya çapında bir şair olmuştur...»

«... Nâzım Hikmet gibi gerçekten muazzam eserlerin yaratıcısı bir adamın, memleketinde ikinci plandaki eserlerinden biriyle takdim edildiği bir maraz âlâmetidir...»

«... Sadece yayınevlerine değil, Nâzım Hikmet'in dikkate şayan eserlerinden henüz hiçbirini oynamamış olan tiyatrolarımıza da hitap ediyoruz: Kaçırılan fırsat hiç olmazsa sür'atle telâfi edilecek mi?...»

Kendisinden bu ifadelerle bahsedilen şair, bir Türk şairidir. Ve ne yankı ki, bugün Türkiye'de, şairlerin, şahsi veya siyasi davranışları yüzünden şairlikten de ıskat edilmesi gerektiğine inanan bir takım yumurta kafalılar kel gezdiği için, bir onun ölüsüne bile «O bizim şairimizdir» diyemeyecek miyiz?

Batı ile Doğuyu birbirinden ayıran çizgi işte asıl bu noktadan geçmektedir. Ve dünyanın bütün lügatlarında, çizginin öteki tarafındakilere «medenî», bu tarafındakilere de «yobaz» denilmektedir.

miştir. Belki de Neuvied'deki yayınevi, Nâzım Hikmet'in sert anlatımından ve sosyalist iyimserliğinden korkmaktadır.

Ancak bunun yanında onun şiirlerinin diğer öğeleri unutulmamalıdır: Entellektüel fikirler («Bütün yenileşmelerin mucidi, sevgilim, Bir daha tekrarlarmıyan bir tekrardır» dizileri Kirkegaard'a yöneliktir), aydınlatıcı bir mistisizm (Aragonu hayran eden), masumluğa erişmeye çaba gösterir («En Güzel deniz henüz gidilmemiş olandır — En güzel çocuk henüz henüz büyümedi — En güzel günlerimiz he şunlardır — Ve sana söylemek istediğim en güzel söz — Henüz söylememiş o doğum sözüdür»), çok acı çekmiş bir kardeşlik üsküsü asla bırakmamış bir insanın bükülmez ciddiyeti (Bir açık grevinde sunları yazıyordu: «Sana hakikati söylüyeyim, kardeşim Ben mesudum, çok mesut» ve bu arada biliyordu ki: «Kabahatin hepsi senin demeye, dilim varmıyor ama, kabahatin çoğu senin kardeşim...»)

Kaçırılan fırsat sür'atle telâfi edilecek mi? Bunu sadece yayınevinden değil, Nâzım Hikmet'in ilginç eserlerini henüz oynamamış olan tiyatrolarımıza da so-muzet (Tiyatro eserleri arasında şa-dınlara ulaştırılmasına yöneltmiş ve «Sana İhtiva Gerçekten Yaşadı mı?» adlı bir senaryo var). Bu eserler de, Doğu Almanya'daki «Reclam und Hens-chen» yayınevi tarafından Alman dilinde yayınlanmıştır.

Neuvied'in bu da, artık Nâzım Hikmet'in de aynı zamanda bütün modern tiyatroların da ilham kaynağı için halk oyunu hareketi yapmaktadır. Bu konuda Yaşar Kemal'in «Sana İhtiva» adlı filmi roma-nosunu başka bir ay dâimâ çevrilme-

miştir. Sabahattin Ali'nin «Anadolu Hikâyeleri» adlı eseri bile henüz yayınlanmamıştır. Türkiye'nin hapishanelerini Nâzım Hikmet kadar tanıyan bu yazarın eserleri de Doğu Berlinde yayınlanmıştır.

Bazıları belki bugün de «o uzakdaki Türkiye'de neler olup bittiği» beni ilgilendirmez diyebilir. Ama bir Türk şairi vardı ve bu şair çağımızda yaşayan şairlerin hiçbirinde bulunmayan bir inançla ve hayatını ortaya koyarak mücadele etmiştir. Onun mücadelesinin amacı, dünyanın ve hürriyetin sınırlarının şirin sınırları kadar geniş olmasına yönelmiştir. Bu Nâzım Hikmet, aşağıdaki satırları yazarken, Goethe'nin Faust eserindeki hiç öl-meyen vatandaşı anlatıyordu:

Ben yanmasam,
Sen yanmasan
Biz yanmasak
Nasıl çıkar
Karanlıklar
Aydınlığa...

YÖN dâvâ edildi

YÖN'ün 23. sayısında yayınlanan Nâzım Hikmet'in şiirleri için Ankara Savcı Yardımcısı Nâzım Torun-bacı tarafından dâvâ açılmıştır. Bu dâvânın ilk duruşmasına 27.Ocak.965 günü saat 14.40'ta Ankara Toplu Basın Mahkemesinde bakılacaktır.

RUBAİLER

BİRİNCİ BÖLÜM

1

Bir gerçek âlemli gördüğün ey Celâleddin, heyûla filân değil, uçsuz bucaksız ve yaratılmadı, ressamı illet-i üla filân değil. Ve senin azgın etinden kalan rubailerin en muhteşemi: «Suret hemî zillet...» filân diye başlıyan değil...

5

Sarıp yatmak mümkün değil bende senden kalan hayâle. Halbuki sen orda, şehrimde gerçekten varsin etine kemigile; ve baktından mahrum ediliğim kırmızı ağın, kocaman gözlerin gerçekten var, ve âsi bir su gibi teslim oluşun ve be yazdığın ki dokunamıyorum bile...

6

Öpü benî: — «Bunlar kâinat gibi gerçek dudaklardır, — dedi. Bu ıtır senin icadın değil, saçlarımdan uçan bahardır, — dedi. İster gökyüzünde seyret, ister gözlerimde: körler onları görmese de, yıldızlar vardır,» — dedi...

7

Bu bahçe, bu nemli toprak, bu yasemin kokusu, bu mehtaplı gece pırıldamakta devâm edecek ben basıp gidince de, çünkü o ben gelmeden, ben geldikten sonra da bana bağlı vıdıdan vardı, ve bende bu aslin sureti çıktı sadece...

8

«Paydos...» — diyecek bize bir gün tabiat anamız, — «gölme, ağlamak bitti çocuğum...» Ve tekrar uçsuz bucaksız başlıyacak: görmiyen, konuşmıyan, düşünmiyen hayat...

9

Ayrılık yaklaşıyor her gün biraz daha, güzelim dünya elvedâ, ve merhaba kâinat...

10

Balla dolu petek yani gözlerin güneşle dolu... Gözlerin, sevgilim, gözlerin toprak olacak yarın, bal başka petekleri doldurmakta devâm edecek...

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

1

İnsan ya hayrandır sana, ya düşman. Ya hiç yokmuşsun gibi unutulursun, ya bir dakika bile çıkmazsın akıldan...

4

Gün iyiden iyiye ısıdı artık, tortusu dihe çöken bir su gibi duruldu, berraklaştı ortalık. Sevgilim, sanki seninle yüz yüze geldim birdenbire: aydınlık, alabildiğine aydınlık...

Nâzım Hikmet

REKLAM
LARINIZ
İÇİN

"BASIN İLÂN KURUMU"

Genel Müdürlük

Cağaloğlu, Türk Ocağı Caddesi No. 1

İstanbul

Telefon : 22 43 84 - 22 43 85

Telgraf Adresi : BASIN KURUMU

ŞUBELER

DIŞ MUHABİRLER

İstanbul

Ankara

İzmir

Adana

Bursa

Diyanbakır

Erzurum

Eskişehir

Konya

Zonguldak

A.B.D.

Almanya (Federal)

Almanya

Avusturya

Avustralya

Belçika

Bulgaristan

Çekoslovakya

Danimarka

Fransa

Hollanda

İngiltere

İspanya

İsrail

İsviç

İsviçre

İtalya

Japonya

Lübnan

Macaristan

Norveç

Pakistan

Polonya

Portekiz

Romanya

Yugoslavya

Yunanistan

Sizlere, Türkiye'de milli gelirin nasıl paylaşıldığını ve işçilerin milli gelirdeki paylarını nasıl arttırabileceklerini anlatmaya çalışacağım.

Milli gelirden işçilerin aldığı payın artırılması, işçi teşekküllerinin giriştikleri sosyal mücadelenin belli başlı amaçlarından birini teşkil eder. Sendikalar, grev ve toplu sözleşme yoluyla, işçilerin milli gelirden alacağı payı yükseltmek için çaba gösterirler. Bu sebeple milli gelirin paylaşılması meselesi, işçi mücadelesinin en önemli konularından biridir.

Konuya girmeden önce, mevcut durumu tesbit etmek faydalı olacaktır. Türkiye'de milli gelir çeşitli sosyal gruplar arasında nasıl paylaşılmaktadır? Memleketimizde bu konuda yeni yeni araştırmalar yapılmaktadır. Elde mevcut tek ciddi araştırma, Amerikan Yardım Teşkilatı (A.I.D.)'nin Devlet Planlama Teşkilatı ile işbirliği yaparak Prof. Enos'a hazırlattığı incelemedir. Kesin bilgilerden çok, bir takım tahminlere dayanmak zorunda kalan bu araştırmanın tenkit edilebilecek pek çok noktaları vardır. Bununla beraber, Prof. Enos'un araştırmasının takribi bir şekilde de olsa gerçeği aksettirdiğinden şüphe edilmemelidir.

Prof. Enos, 1962 yılında 14 milyon 419 bin bula çalışan nüfusu 6 sosyal grupta toplamaktadır. Birinci grupta fakir çiftçiler, ikinci grupta orta halli çiftçiler, üçüncü grupta büyük çiftçiler, dördüncü grupta işçiler ve müstahdemler, beşinci grupta devlet personeli, altıncı grupta ise müteşebbisler yer almaktadır.

1962'de 50 milyar 600 milyon lirayı bulan milli geliri, bu sosyal gruplar arasında eşit olarak bölersek, çalışan her insana yılda 3700 lira düşmektedir. Fakat hepimizin bildiği gibi, milli gelir sosyal gruplar arasında eşit şekilde paylaşılmamaktadır. Bazı sosyal gruplar, milli gelir börenin büyük bir dilimini, etkiler ise inecik bir dilimini almaktadırlar. Aşağıdaki tabloda görüleceği üzere 10 milyon 289 bin kişiyi bulan fakir çiftçi grubuna milli gelirden 11 milyar 340 milyon lira pay düşüğü halde, 100 bin kişilik çok az sayıdaki müteşebbis grubunun payı 12 milyar 340 milyon liradır. 10 milyon insanın toplam geliri, 100 bin insanın gelirinden daha azdır. Demek ki Türkiye'de çok fakir bir çoğunluğu yanı sıra mutlu bir azınlık vardır. Tablo I bu durumu göstermektedir.

Tablo, gelir dağılımında büyük bir eşitsizliği ortaya koymaktadır. Fakir çiftçilerin ortalama geliri ayda 90 liradır. Müteşebbis sınıfın ise, 11 bin 270 lira... Yani müteşebbis grubun ortalama geliri, fakir çiftçi grubunun ortalama gelirinin 120 katından fazladır. Sosyal gruplar arasında bu derece büyük gelir farkı, yeryüzünde çok az ülkede görülmektedir. Diğer taraftan işçi - müstahdem grubuyla fakir çiftçi grubu gelirleri arasında da önemli bir fark vardır. İşçi geliri, fakir çiftçi gelirinden 4 kat fazladır. Bu fark toprak reformunun gerçekleştirilmesi ve az topraklı çiftçilerle tarım işçilerinin teşkilatlanması yoluyla kapatılacaktır. Tarım işçilerinin teşkilatlanmasında da en önemli rol, bütün dünyada olduğu gibi sosyal işçilerine düşmektedir. Türk sendikacılık hareketini, bu konuda önemli görevler beklemektedir.

MUTLU AZINLIK VE FAKİR ÇOĞUNLUK

Milli gelir börenin altı sosyal grubun aldığı payların yüzde olarak ifadesi, börenin paylaşılmasındaki adaletsizliği daha açık şekilde ortaya koymaktadır.

TABLO : II

Gruplar	Çalışan nüfusun yüzdesi	Milli gelirin yüzdesi
I. Fakir çiftçi	72,2	22,4
II. Orta çiftçi	3,4	8,2
III. Büyük çiftçi	0,6	7,8
IV. İşçi-Müstahdem	20,3	29,7
V. Memur	2,8	7,5
VI. Müteşebbisler	0,7	24,4
	100,0	100,0

Tabloda görüldüğü gibi, büyük çiftçiler ile müteşebbisler çalışan nüfusun ancak yüzde 1,3'ünü teşkil etmektedirler. Bunların sayıları 186 binden ibarettir. Ama bu yüzde 1,3 milli gelirin yüzde 32,2'sini almaktadır. Milli gelir börenin üçte biri, nüfusun yüzde 1,3'üne gitmektedir. Geri kalan yüzde 98,7'ye yani 14 milyon 233 bin çalışan insana milli gelirin ancak üçte ikisi kalmaktadır. Mutlu azınlığın ortalama yıllık geliri 90 bin liradır. Aylık geliri ise

İşçiler milli gelirden paylarını nasıl arttırabilirler?..

İstanbul Müskirat - Gıda ve Yardımcı İşçileri Sendikasının düzenlediği ve Tekel İdaresinin Bira, Likör ve Çay Fabrikalarına mensup iki bine yakın işçinin katıldığı konferanslarda Doğan Avcıoğlu'nun yaptığı konuşmaların özetini yayınlıyoruz:

TABLO : I - TÜRKİYE'DE MİLLİ GELİRİN PAYLAŞILMASI

Sosyal gruplar	Çalışan nüfus (bin kişi)	Milli Gelir (milyon T.L.)	Yıllık ortalama gelir (T.L.)	Aylık ortalama gelir
I. Fakir çiftçi	10289	11340	1090	90
II. Orta çiftçi	491	4140	8310	700
III. Büyük çiftçi	88	3970	45690	3800
IV. İşçi - Müstahdem	3011	15030	5400	450
V. Memur	448	3780	9750	812,5
VI. Müteşebbis	100	12340	135200	11270

TABLO : III - VERGİLER VE MİLLİ GELİR

Gruplar	Vergiden önce ortalama yıllık gelir (T.L.)	Vergiden sonra ortalama yıllık gelir (T.L.)	Vergi oranı (yüzde)
I. Fakir çiftçi	1090	1010	6,9
II. Orta çiftçi	8310	7410	10,8
III. Büyük çiftçi	45690	35420	18,9
IV. İşçi - Müstahdem	5400	4070	24,6
V. Memur	9750	7010	28,1
VI. Müteşebbis	135200	102500	24,9

7500 lira. Yüzde 98,7'nin, yani halkın ortalama yıllık geliri 2400 lira, aylık geliri ise 200 liradır.

Bu derece büyük bir adaletsizlik Amerikalı profesörü çok şaşırtmıştır. Profesör, Amerikada zengin sınıfların milli gelirin yüzde 7'sini, Kanada ve Seylan'da da yüzde 4'ünü aldığını yazmaktadır. Türkiye ise bu oran yüzde 12'yi bulmaktadır.

GELİR DAĞILIŞI VE VERGİLER

Gelir dağılımındaki bu aşırı adaletsizliğin vergiler yoluyla az çok düzeltilmesi beklenirdi. Oysa Türkiye'de vergi sistemi de fakiri zenginden ağır şekilde vergilendirmektedir. Çeşitli sosyal grupların vergiden önceki ve sonraki ortalama gelirleriyle ödedikleri vergi oranı Tablo: III'te belirtilmiştir.

Tabloda görüldüğü gibi, yıllık geliri 1090 lira olan fakir çiftçi bile yılda 80 lira vergi ödemektedir. Böylece onun aylık geliri 90 liradan 84 liraya düşmektedir. İşçilerin gelirlerinin dörtte biri vergiye gitmektedir. 450 lira aylık alan işçi geliri vergiden sonra 338 liraya düşmektedir. Büyük çiftçiler, dar gelirli işçilerden daha az vergi ödemektedirler. 135 bin lira yıllık ortalama gelire sahip müteşebbisler ise ancak işçiler oranında vergi vermektedirler. Fakat müteşebbislere vergiden sonra 8540 lira, işçilere ise 338 lira aylık gelir kalmaktadır. Adalet zenginin daha yüksek, fakirin daha düşük oranda vergilendirilmesini gerektirirdi. Nitekim Prof. Enos, Kalkınma Planının gerektirdiği parayı bulmak, fakat aynı zamanda asgari bir vergi adaleti sağla-

mak için, orta ve büyük çiftçiler ile müteşebbislerin 5 milyar 300 milyon lira ek vergi ödemesi gerektiğini hesaplamıştır. Buna karşılık, işçi ve müstahdemlerin vergileri 831 milyon lira azaltılacaktır. Müteşebbisler 4 milyar 139 milyon, büyük çiftçiler 757 milyon, orta çiftçiler 425 milyon lira ek vergi ödemelidirler. Ne var ki, gidis aksi yöndedir. Yeni vergi kanunları, zengin vergisini azaltmış, fakirin vergisini arttırmıştır. 1965 Bütçe gerekçesinde belirtildiğine göre, 1956'da yüzde 59,5 olan vasıtalı vergiler 1963'te toplam vergilerin yüzde 67,4'üne ulaşmıştır.

İŞÇİLERİN PAYI AZALİYOR

Demek ki vergi sistemimiz de, gelir dağılımındaki adaletsizliği arttırıcı yönde işlemektedir. Esasen işçilerimiz, milli gelir artışlarından tam faydalanamamaktadır. Kalkınma Planında belirtildiğine göre, milli gelir 1950 - 60 devresinde yüzde 38 oranında artmıştır. İşçilerin milli gelirden aldıkları payın aynı oranda kalması için, işçilerin gelirinin de yüzde 38 oranında artması gerekirdi. Oysa, işçi geliri daha az artmış, işçiler yüzde 10 oranında gelir kaybına uğramışlardır. Devlet Planlama Teşkilatının 1963 Programı da 1961 - 63 devresinde sigortalı işçi ücretlerinin yüzde 14,5 arttığını belirtmektedir. Bu devrede İstanbul Ticaret Odasının geçinme endeksi ise yüzde 15 yükselmiştir. Yani işçi ücretlerinde gerçek bir artış görülmemiştir. Oysa, bu arada milli gelir bir miktar artmıştır.

Demek ki, Türkiye'de işçilerin ve diğer fakir sınıfların milli gelirden aldıkları pay sadece çok düşük seviyede kalmamakta, ayrıca bu pay yıldan yıla

azalmaktadır. Gelir dağılımındaki bu git-tikçe artan adaletsizliğe karşı koymak için işçilerimizin güçlü sendikalar etrafında toplanmaları, grev ve toplu sözleşmeler yoluyla milli gelirden hakları olan payı talep etmeleri şarttır. İşçilerimiz, güçlü sendikalar kuramadıkça ve sendikalarına gönülden bağlanmadıkça durumlarını düzeltemezler. İşçi ancak sendika içinde bir kuvvettir.

BATIDA SENDİKA MÜCADELESİ

Yalnız burada bir nokta unutulmamalıdır. Batıda işçiler kuvvetli sendikalar etrafında toplanmışlar, getin mücadelelerinden sonra işçilerin hayat seviyesini büyük ölçüde yükseltmişler, çalışma saatlarını azaltmışlardır. Ne var ki, Milletlerarası Çalışma Bürosunun uzun bir araştırmasına da ortaya koyduğu üzere, emekçilerin hayat seviyesi yükseltildiği halde, işçi ve diğer ücret gelirlerinin, milli gelirden aldığı payı 60 - 70 yıllık bir sürede değişmeden yüzde 60 oranında kalmıştır. Kâr, faiz, rant şeklindeki ücret dışı gelirler milli gelirden yüzde 40 paylarını, sendikaların güçlü savaşına rağmen muhafaza etmişlerdir. Buna sebep, üretim miktarını ve fiyatı ayarlama yetkisini elde tutan sermayedar sınıfın, işçilere tanımak zorunda kaldığı ücret artışlarının bir kısmını, fiyatları yükselterek geri alabilme leridir. Sermayedarlar, hiç bir zaman, milli gelirdenki paylarının düşmesine ri za göstermemiş, fiyatları değiştirerek durumlarını korumuştur. Fakat bu sözlerden sendika mücadelesinin faydasız olduğu anlamı çıkarılmamalıdır. Eğer sendikaların güçlü savaşı olmasaydı, Batıda işçi sınıfı bugünkü nispeten yüksek hayat seviyesine asla ulaşamazdı. Söylemek istediğimiz gelir dağılımındaki adaletsizliği düzeltme yolundaki sendika mücadelesinin bir noktaya kadar başarı sağlayabileceğidir. Gelir dağılımında işçiler yararına bir düzeltmeyi gerçekleştirmek için, işverenlerin üretim miktarını ve fiyatı tesbit yetkilerinin sınırlandırılması gerekmektedir. Bu da işçilerin, teşebbüslerin yönetim kurullarında temsilini ve işçilerin yönetim kurullarında çoğunluğu sağlamasını zaruri kılar. 440 sayılı kanunla bazı iktisadi devlet teşekküllerinin yönetim kurullarında bir işçi temsilcisinin bulunmasının kabul edilmesi, ekonomik alanda demokrasinin kurulması yolunda atılmış çok mütevazı bir ilk adımdır. Ekonomik alanda bugün mutlakiyet idaresi hakimdir, ekonomik demokrasi, teşebbüslerin yönetiminde işçiler söz sahibi olduğu zaman gerçekleşecektir.

Bu durum, sendika mücadelesinin politik bir mücadele ile tamamlanması zarureti ortaya koymaktadır. Esasen hepimizin bildiği gibi, gelir dağılımını etkileyen kararların çoğu Parlâmentoda alınmaktadır. Eğer zengin çiftçiler ve müteşebbisler, gereken ölçüde vergilendirilmiyorsa, fakirler vergilendiriliyorsa buna sebep, zenginlerin Parlâmentoda fakirlerden çok daha iyi temsil edilmeleridir. Eğer Parlâmentoda çoğunluk işçilerde olsaydı vergi kanunlarımız, hiç şüphe edilmemesi zengini değil, fakiri koruyacaktı. Son bir örnek bunu açıkça ortaya koymuş bulunuyor. Bildiğiniz gibi, Sosyal Sigortalar Kanununda yer alan bir maddede işçi Sigortalılarının vaktasız tesislerdeki eczahanelerin kapatılması kararlaştırıldı. Böylece, işçiler, ilaçlarını dışardaki eczahanelerden alacaklar. İşçilerin paraları ile işleyen kurum da, eczacılara 30 - 40 milyon lira fazla para ödemek zorunda kalacak. Bu, tamamen haksız ve adaletsiz bir kanun maddesidir. Asgari 400 bin işçiyi temsil eden Türk - İş bu adaletsizliğe şiddetle karşı koydu. Öte yanda 1400 eczacı adına Eczacılar Birliği vardı. Parlâmento, 1400 eczacının haksız talebi ile 400 bin üyeli işçi teşekkülünün yerden göğe kadar haklı talebi arasında bir seçim yapmak zorundaydı. Davayı, tamamen haksız olmalarına rağmen eczacılar kazandı. Bu sebeple, sadece sendika mücadelesi davanın çözülmesine yetmez. İşçilerin, Parlâmentoda, Belediye Meclislerinde de çoğunluğu sağlama yolunda mücadele etmeleri zaruridir. Ama siyasi mücadele, önce kuvvetli sendikalar kurulmadıkça ve işçi, «Sendika benim her şeyim» anlayışına ulaşmadıkça etkisiz kalmaya mahkumdur. O halde, sosyal adaleti gerçekleştirme amacıyla işçilerin ekonomik ve politik alanda birlikte yürütecekleri mücadelenin ilk şartı, güçlü, bilinçli ve işçilere kneak kucağa taşıyan sendikaların teşekkülüdür. İşçi, hayatının her safhasında sendikadan varlığını hissetmelidir. Sendikacı da işçinin gücünü her an yanında bulmalıdır.

Özledığımız ekonomik ve sosyal demokrasi, güçlü ve bilinçli bir sendikacılık hareketinin, ekonomik ve politik alanda girişeceği iki ayrı mücadelenin sonunda doğacaktır.

Çok yazı yazan Parker ile yazmayı sever!

Parker 45

daha iyi yazmak için: PARKER SUPER QUINK MÜREKKEBİ